

2020 оны 06 дугаар сарын 10
№22 /1124/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
хууль**

**Монгол Улсын Их Хурлын
тухай
/шинэчилсэн найруулга/**

**Монгол Улсын
хууль**

**Монгол Улсын Их Хурлын
чуулганы хуралдааны
дэгийн тухай
/шинэчилсэн найруулга/**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

246.	Монгол Улсын Их Хурлын тухай /шинэчилсэн найруулга/	1026
247.	Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	1073
248.	Хууль тогтоомжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1073
249.	Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1074
250.	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1074
251.	Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1075
252.	Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1075
253.	Дайны байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1076
254.	Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1076
255.	Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1077
256.	Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай /шинэчилсэн найруулга/	1077
257.	Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	1167

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТУХАЙ /Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурал /цаашид “Улсын Их Хурал” гэх/-ын бүрэн эрх, түүний зохион байгуулалтын бүтэц, бүрэлдэхүүн, Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрх, халдашгүй байдал, түүний баталгаа, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааны журмыг тогтооход оршино.

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль тогтоомж

2.1.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль тогтоомж Монгол Улсын Үндсэн хууль¹/цаашид “Үндсэн хууль” гэх/, энэ хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын үндсэн зорилт, чиг үүрэг, бүрэн эрх, зарчим

3.1.Улсын Их Хурлын үндсэн зорилт ард түмний төлөөллийн дээд байгууллагын хувьд ард түмний засаглах эрхийг хангахад оршино.

3.2.Улсын Их Хурал хууль тогтоох, төрийн дотоод, гадаад бодлогын үндсийг тодорхойлох, хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах үндсэн чиг үүрэгтэй.

3.3.Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлд заасан онцгой болон хуулиар тогтоосон бусад бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

3.4.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа нь Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан зарчимд нийцсэн, бие даасан, нээлттэй, ил тод байх, цөөнхийн саналыг хүндэтгэн асуудлыг олон талт үзэл бодлын үүднээс чөлөөтэй хэлэлцэж, олонхын саналаар шийдвэрлэх зарчимд үндэслэнэ.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

4 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурлын бие даасан байдал

4.1.Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхэд хэн ч халдаж үл болно.

4.2.Улсын Их Хурал хуралдааны дэгээ өөрөө тогтооно.

4.3.Улсын Их Хурал санхүүгийн хувьд бие даасан, үйл ажиллагаагаа явуулахад хүрэлцэхүйц төсөвтэй байна.

4.4.Улсын Их Хурал мэргэшсэн, чадварлаг ажлын албатай байх бөгөөд байнгын үйл ажиллагаа явуулах ордон, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангагдана.

4.5.Улсын Их Хурал тамга, тэмдэг, хэвлэмэл хуудас, бэлгэ тэмдэгтэй байна. Бэлгэ тэмдгийн загвар, хэрэглэх журмыг Улсын Их Хурал батална.

4.6.Улсын Их Хурлын бэлгэ тэмдэг, оноосон нэртэй адил утга, агуулгатай бэлгэ тэмдэг, нэршлийг зөвшөөрөлгүй ашиглахыг хориглоно.

4.7.Улсын Их Хурал Төрийн ордонд байрлана.

5 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын шийдвэр

5.1.Улсын Их Хурал бүрэн эрхийнхээ хүрээнд хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр гаргах бөгөөд Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр тогтоолын хэлбэртэй байна.

5.2.Улсын Их Хурал хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг цахимаар болон “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд албан ёсоор бүрэн эхээр нь нийтэлнэ.

5.3.Улсын Их Хурлын тухайн шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол уг шийдвэр “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд албан ёсоор нийтлэгдсэнээс хойш 10 хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

5.4.Тухайн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөж эхлэх тусгайлан заасан хугацаа Монгол Улсын Ерөнхийлөгч /цаашид “Ерөнхийлөгч” гэх/-ийн хориг тавьсан хугацаатай давхцавал хоригийг хэрхэх тухай асуудлыг Улсын Их Хурал хянан хэлэлцэж дуусах хүртэл уг хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр бүхэлдээ буюу түүний зарим хэсгийн үйлчлэл түр зогсоно.

5.5.Хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэхдээ Улсын Их Хурлын цахим хуудсанд болон

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд нийтэлсэн албан ёсны эхийг баримтлах бөгөөд дамжуулан нийтэлснийг албан ёсны бус гэж үзнэ.

5.6.Энэ хуулийн 5.2-т заасан хэвлэн нийтлэх ажлыг Улсын Их Хурлын Тамгын газар /цаашид “Тамгын газар” гэх/ хариуцна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН БҮРЭЛДЭХҮҮН

6 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын бүрэлдэхүүн

6.1.Улсын Их Хурал Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн² дагуу сонгогдсон 76 гишүүнээс бүрдэх бөгөөд энэхүү бүрэлдэхүүнийг “Улсын Их Хурлын нийт гишүүн” гэж ойлгоно.

6.2.Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулийн дараа Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурав буюу 57-оос доошгүй гишүүн сонгогдож, Улсын Их Хурлын гишүүний тангараг өргөсөн бол Улсын Их Хурлыг бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх бүрэлдэхүүнтэйд тооцно.

7 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын гишүүн

7.1.Улсын Их Хурлын гишүүн /цаашид “гишүүн” гэх/ бол төрийн эрх барих дээд байгууллагад сонгогдсон ард түмний элч мөн бөгөөд нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн баримтална.

7.2.Гишүүн “Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн би ард түмнийхээ элчийн хувьд нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн, төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг хүндэтгэж, Монгол Улсын Үндсэн хуулийг дээдлэн сахиж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байж, гишүүний үүргээ чин шударгаар биелүүлэхээ тангараглая. Миний бие энэ тангаргаасаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ.” хэмээн Төрийн сүлдэнд тангараг өргөнө.

7.3.Гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дөрвөн жил байна.

7.4.Гишүүний бүрэн эрх Төрийн сүлдэнд тангараг өргөснөөр эхэлж, Улсын Их Хурлын дараагийн сонгуулиар шинэ сонгогдсон гишүүд тангараг өргөснөөр дуусгавар болно.

7.5.Нөхөн сонгогдсон гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа орон гарсан гишүүний бүрэн эрхийн үлдсэн хугацаатай адил байна.

² Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2019 оны 49 дугаарт нийтлэгдсэн.

8 дугаар зүйл.Гишүүний бүрэн эрх

8.1.Гишүүн дараах бүрэн эрхтэй:

8.1.1.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл санаачлах;

8.1.2.Байнгын хороонд заавал харьяалагдах;

8.1.3.санаачилсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг өөрийн саналаар татаж авах;

8.1.4.нэгдсэн хуралдаанд болон өөрийн харьяалагддаг Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдаанд таслах эрхтэй оролцох;

8.1.5.төрийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, улсын төсвийг хэлэлцэн батлахад Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 7-д заасан хүрээнд санал гаргах;

8.1.6.Байнгын, дэд, түр хорооны бүрэлдэхүүнд орох, түүнээс гарах;

8.1.7.Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга, Байнгын, дэд, түр хорооны дарга, Улсын Их Хурлын сонгуульт бусад удирдах албан тушаалд сонгогдох, тэдгээрт өөрийн нэрээ дэвшүүлэх;

8.1.8.Улсын Их Хурал, Байнгын, дэд, түр хорооны ажлын хэсэгт хүсэлтээрээ, эсхүл томилсны дагуу орж ажиллах;

8.1.9.хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан асуулт асуух, байр сууриа илэрхийлэх, санал гаргах, санал хураалгах;

8.1.10.Улсын Их Хурлаас сонгогдсон буюу томилогдсон албан тушаалтны илтгэл, сонсгол хэлэлцүүлэх саналыг Байнгын хороонд оруулах;

8.1.11.Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг Үндсэн хуулийн Дөчин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хурлын бусад гишүүнтэй хамтарч гаргах;

8.1.12.нийтийн сонсгол зохион байгуулах санал гаргах;

8.1.13.Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг бусад байгууллагын даргад асуулга, асуулт тавьж хариуг хуульд заасан хугацаанд авах, шаардлагатай гэж үзвэл энэ хуулийн 38.3-т зааснаас бусад асуудлаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл санаачлах;

8.1.14.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн талаар иргэд, байгууллагаас ирүүлсэн саналыг судлан үзэж, шаардлагатай гэж үзвэл энэ хуулийн 38.3-т зааснаас бусад асуудлаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл санаачлах, шаардлагагүй бол энэ тухай хариуг бичгээр өгөх;

8.1.15.иргэн, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг судлан хариу өгөх, эсхүл харьяаллын дагуу холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд уламжилж энэ тухай хариу мэдэгдэх;

8.1.16.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийн талаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтнаас мэдээлэл шаардаж авах;

8.1.17.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ аль ч байгууллагад чөлөөтэй нэвтэрч, хэнтэй ч хүлээгдэлгүй уулзах, шаардлагатай асуудлаар тайлбар, мэдээлэл авах;

8.1.18.онцгой чуулган зарласан бол зар хүлээлгүйгээр нэн даруй хүрэлцэн ирэх;

8.1.19.төр, байгууллага, хувь хүний хуулиар хамгаалсан нууцыг чанд хадгалж задруулахгүй байх;

8.1.20.өвчтэй, чөлөөтэй, дотоод, гадаадад томилолтоор ажиллахаас бусад тохиолдолд нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдаанд товлосон хугацаанд хүрэлцэн ирж оролцох;

8.1.21.Улсын Их Хурлаас баталсан гишүүний ёс зүйн дүрэм, хуралдааны дэгийг чанд сахиж ажиллах;

8.1.22.чуулганы хуралдаанд үг хэлэхдээ бусдын нэр төр, алдар хүндэд халдахгүй байх;

8.1.23.гишүүн хэлэлцэх гэж байгаа асуудалтай шууд холбоотой үйл ажиллагааны дүнд өөрөө болон гэр бүлийн гишүүд нь орлого олж байгаа, эсхүл бусад хэлбэрээр ашиг сонирхлын зөрчилтэй бол тухайн асуудлаар хэлэлцүүлэг, санал хураалтад оролцохоос татгалзах;

8.1.24.Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдвол хавсран ажиллах;

8.1.25.хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг тогтоосон хугацаанд зохих журмын дагуу үнэн зөв гаргах.

8.2.Гишүүн бүрэлдэхүүнд нь ороогүй Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдаанд таслах эрхгүйгээр оролцож болно.

9 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх

9.1. Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг дараах тохиолдолд түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал шийдвэрлэнэ:

9.1.1. гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт нотлох баримттай нь баривчилж, улмаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулсан;

9.1.2. гишүүнд холбогдуулан эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн бөгөөд Улсын ерөнхий прокурор түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын Их Хуралд оруулсан.

9.2. Эрх бүхий байгууллага гишүүнийг энэ хуулийн 9.1.1-д заасны дагуу баривчилсан бол энэ тухай Улсын Их Хурлын даргад 3 цагийн дотор нэн даруй мэдэгдэнэ.

9.3. Улсын Их Хурал чуулганы үеэр энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2-т заасан саналыг хүлээн авсан бол ажлын 5 өдрийн дотор гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

9.4. Улсын Их Хурал чуулганы чөлөө цагт энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2-т заасан саналыг хүлээн авсан бол 24 цагийн дотор ээлжит бус чуулган зарлаж, чуулганы хуралдаан эхэлснээс хойш ажлын 5 өдрийн дотор гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

9.5. Гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороо, Хууль зүйн байнгын хороо, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг үндэслэн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны саналаар нууцаар санал хурааж шийдвэрлэнэ. Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэхийг дэмжиж санал өгсөн бол энэ тухай тогтоол баталсанд тооцно.

9.6. Гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх шаардлагагүй гэсэн шийдвэрийг Улсын Их Хурал гаргасан бол баривчлагдсан гишүүнийг 1 цагийн дотор суллана.

9.7. Гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн үндэслэл арилсан талаар эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийг нэгдсэн хуралдаанд Улсын ерөнхий

прокурор уншиж танилцуулснаар Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг сэргээх тухай тогтоол баталсанд тооцно.

9.8.Энэ хуулийн 9.1.1-д зааснаас бусад тохиолдолд гишүүнийг албадан саатуулах, цагдан хорих, түүнд шүүхийн журмаар захиргааны шийтгэл оногдуулах, гэр, албан өрөө, тээврийн хэрэгсэл, биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.

10 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох

10.1. Дараах тохиолдол гишүүний бүрэн эрх энэ хуулийн 7.3-т заасан хугацаанаас өмнө дуусгавар болох үндэслэл болно:

10.1.1. Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон;

10.1.2. хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар чөлөөлөгдөх хүсэлтээ өөрөө гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн;

10.1.3. хүндээр өвчилсний улмаас бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй болсон тухай эмнэлгийн дүгнэлт гаргасныг үндэслэн цаашид гишүүний бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэж Улсын Их Хурал үзсэн;

10.1.4. Үндсэн хуулийн цэц Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 4-т зааснаар гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн;

10.1.5. Үндсэн хуулийн цэц гишүүнийг энэ хуулийн 7.2-т заасан тангаргаасаа няцаж Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн;

10.1.6. гишүүн гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор тогтоогдсон;

10.1.7. нас барсан.

10.2. Энэ хуулийн 10.1.2, 10.1.3-т заасан тохиолдолд гишүүнийг чөлөөлөх, энэ хуулийн 10.1.4, 10.1.6-д заасан тохиолдолд эгүүлэн татах тогтоол гаргах бөгөөд энэ хуулийн 10.1.5-д заасан тохиолдолд гишүүнийг эгүүлэн татах эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Энэ хуулийн 10.1.1, 10.1.7-д заасан тохиолдолд орон гарсан гэж үзэж энэ тухай Улсын Их Хурлаас шийдвэр гаргахгүй.

10.3. Гишүүнийг чөлөөлөх, эгүүлэн татах асуудлыг Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг үндэслэн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, энэ хуулийн 10.1.4, 10.1.5-д заасан асуудлаар

гишүүн саналаа нууцаар, энэ хуулийн 10.1.2, 10.1.3, 10.1.6-д заасан асуудлаар гишүүн саналаа илээр гаргана. Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх гишүүнийг чөлөөлөх, эгүүлэн татахыг дэмжсэн бол энэ тухай тогтоол баталсанд тооцно.

11 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурал дахь олонх ба цөөнх

11.1. Сонгуулийн дүнгээр Улсын Их Хуралд 39 ба түүнээс дээш суудал авсан нам, эвслийг Улсын Их Хурал дахь олонх /цаашид “олонх” гэх/ гэнэ.

11.2. Аль ч нам, эвсэл олонх болоогүй бол хамгийн олон суудал авсан нам, эвсэл бусад нам, эвсэлтэй зөвшилцөн, ийнхүү зөвшилцөж чадаагүй бол Улсын Их Хуралд суудал авсан нам, эвсэл зөвшилцөн Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу олонхыг бүрдүүлнэ.

11.3. Энэ хуулийн 11.1, 11.2-т зааснаас бусад Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлэг, гишүүнийг Улсын Их Хурал дахь цөөнх /цаашид “цөөнх” гэх/ гэнэ.

12 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын даргыг сонгох

12.1. Энэ хуулийн 11.1-д заасан нам, эвсэл Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлнэ.

12.2. Аль ч нам, эвсэл олонхын суудал аваагүй бол энэ хуулийн 11.2-т заасны дагуу олонхыг бүрдүүлсэн нам, эвсэл зөвшилцөн Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлнэ.

12.3. Улсын Их Хурлын даргыг хэлэлцүүлэггүйгээр сонгох бөгөөд гишүүн саналаа илээр гаргаж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын даргыг сонгох тухай Улсын Их Хурлын тогтоол баталсанд тооцно.

12.4. Нэр дэвшигч нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын дэмжлэг авч чадаагүй бол энэ хуулийн 12.1, 12.2-т заасны дагуу өөр гишүүний нэрийг дэвшүүлж сонгоно.

13 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрхийн хугацаа, түүнийг хугацаанаас нь өмнө чөлөөлөх, огцруулах

13.1. Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрхийн хугацаа дөрвөн жил байх бөгөөд түүнийг хуульд заасан үндэслэлээр хугацаанаас нь өмнө чөлөөлж, огцруулж болно.

13.2. Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрх энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу гишүүний бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлсэн, 10 дугаар зүйлд заасны дагуу гишүүний бүрэн эрх нь дуусгавар болсноос гадна дараах тохиолдолд хугацаанаасаа өмнө дуусгавар болно:

13.2.1. Улсын Их Хурлын даргын үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгдөх хүсэлтээ өөрөө гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан;

13.2.2. Үндсэн хуулийн цэц Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн;

13.2.3. Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэл бүхий санал гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн.

13.3. Улсын Их Хурлын даргыг чөлөөлөх, огцруулах асуудлыг Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг үндэслэн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, нууц санал хураалтаар шийдвэрлэнэ. Улсын Их Хурлын даргыг чөлөөлөх, огцруулахыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол энэ тухай тогтоол баталсанд тооцно.

14 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрх

14.1. Улсын Их Хурлын дарга гишүүнд хууль тогтоомжоор олгосон бүрэн эрхээс гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1. Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд Үндсэн хууль, бусад хуулийг сахин биелүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

14.1.2. ээлжит, ээлжит бус чуулган, хүндэтгэлийн хуралдаан зарлах, бэлтгэлийг хангах, нэгдсэн хуралдааныг даргалах;

14.1.3. энэ хуулийн 14.3-т заасан Зөвлөлийн саналыг харгалзан чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дараалал тогтоох;

14.1.4. Ерөнхийлөгч, Засгийн газартай Улсын Их Хурлыг төлөөлөн харилцах;

14.1.5. Засгийн газрын үйл ажиллагаанд Улсын Их Хурлын шийдвэрийн дагуу тавих хяналтыг зохион байгуулах;

14.1.6. Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллага хоорондын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, тэдгээрийн үйл ажиллагаанд Улсын Их Хурлаас тавих хяналтыг зохион байгуулах;

14.1.7.Улсын Их Хурлын төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх;

14.1.8.Улсын Их Хурлыг дотоод, гадаадад төлөөлөх;

14.1.9.Улсын Их Хурлын гадаад харилцааны ажлыг зохион байгуулах;

14.1.10.гишүүнийг төрийн дээд шагналд тодорхойлох;

14.1.11.гишүүд болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын даргад дотоод, гадаад томилолт олгох, түүний журмыг баталж мөрдүүлэх;

14.1.12.Тамгын газрын үйл ажиллагааны хэвийн байдлыг хангах;

14.1.13.энэ хуулийн 14.1.5, 14.1.6-д заасан хяналт шалгалтын ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, шалгалтын удирдамжийг батлах, хэрэгжилтийг зохион байгуулахад бүх талын дэмжлэг үзүүлэх;

14.1.14.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, бодлогын баримт бичиг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулах;

14.1.15.хуульд заасан үндэслэлээр Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын дарга, дэд даргыг томилох, чөлөөлөх санал гаргаж Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх;

14.1.16.хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг харьяаллын дагуу Байнгын хороодод хуваарилах;

14.1.17.Улсын Их Хурлын даргын зөвлөхийг томилох, чөлөөлөх шийдвэр гаргах;

14.1.18.үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотойгоор Ерөнхий сайдын гаргасан хүсэлтийг үндэслэн баталсан тов, дарааллыг харгалзахгүйгээр хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг чуулганаар нэн яаралтай хэлэлцүүлэх шийдвэр гаргах;

14.1.19.Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг томилох, чөлөөлөх санал гаргаж Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх;

14.1.20.чуулганыг түр завсарлуулах болон хаах асуудлыг энэ хуулийн 14.3-т заасан Зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн, захирамж гаргаж шийдвэрлэх;

14.1.21.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

14.2.Улсын Их Хурлын дарга энэ хуулийн 14.1-д заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд захирамж гаргана.

14.3.Нам, эвслийн бүлэг, Байнгын хороодын үйл ажиллагаа, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын ажлыг уялдуулан зохицуулах, нам, эвслийн бүлэг, Байнгын хороодын саналыг харгалзан ээлжит болон ээлжит бус чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дараалал тогтоох, тухайн долоо хоногт чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын тов, дараалал, Улсын Их Хурлын төсөв болон Улсын Их Хурлын дотоод үйл ажиллагаатай холбогдолтой бусад асуудлыг зөвшилцөх чиг үүрэг бүхий Зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/ Улсын Их Хурлын даргын дэргэд ажиллана.

14.4.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга, нам, эвслийн бүлгийн дарга, Байнгын хороодын дарга, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга /цаашид “Ерөнхий нарийн бичгийн дарга” гэх/ орно. Шаардлагатай бол Зөвлөлийн хурлыг өргөтгөсөн бүрэлдэхүүнтэй хийж болно.

14.5.Зөвлөлийн ажиллах журмыг Улсын Их Хурлын дарга батална.

14.6.Зөвлөлийн хуралдаанаар зөвшилцсөн чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын тов, дарааллыг нам, эвслийн бүлэг, Байнгын, дэд, түр хороод, ажлын хэсэг дагаж мөрдөх үүрэгтэй.

14.7.Улсын Их Хурлын дарга бүрэн эрхийнх нь хугацаа дууссанаас эхлэн нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанд буюу дөрвөн жилийн хугацаанд суудлын автомашин болон холбоогоор үйлчлүүлж, төрийн тусгай хамгаалалтад байх бөгөөд энэ талаар тусгайлан шийдвэр гаргахгүй.

15 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох, чөлөөлөх, огцруулах, түүний чиг үүрэг

15.1.Улсын Их Хурлын дэд даргыг Улсын Их Хурлын тухайн сонгуулийн дүнд бий болсон нам, эвслийн бүлэг тус бүрээс нэр дэвшүүлэн, илээр санал хурааж сонгоно. Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

15.2.Энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу гишүүний бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлсэн, 10 дугаар зүйлд заасны дагуу гишүүний бүрэн эрх нь дуусгавар болсноос гадна өөрийнх нь хүсэлтээр, эсхүл нэр дэвшүүлсэн нам, эвслийн бүлгийн хүсэлтээр Улсын Их Хурлын дэд даргыг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлж, огцруулна.

15.3.Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлэг тарсан бол тухайн бүлгээс нэр дэвшүүлж сонгосон дэд даргыг чөлөөлсөн тухай Улсын Их Хурлын тогтоол баталсанд тооцно.

15.4.Улсын Их Хурлын дэд дарга дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

15.4.1.Байнгын, дэд, түр хороо, нам, эвслийн бүлгийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

15.4.2.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдааны ирц бүрдүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

15.4.3.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааны дэг, гишүүний ёс зүйн хэм хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавих;

15.4.4.Улсын Их Хурлын даргаас хуваарилсан болон даалгасан чиг үүрэг;

15.4.5.хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг.

15.5.Улсын Их Хурлын даргын түр эзгүйд түүний даалгаснаар дэд дарга үүргийг нь хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН БҮТЭЦ

16 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын зохион байгуулалтын үндсэн хэлбэр

16.1.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын үндсэн хэлбэр нь чуулган байна.

16.2.Чуулган нь нэгдсэн хуралдаан, Байнгын, дэд, түр хороо, түүнчлэн нам, эвслийн бүлгийн хуралдаанаас тус тус бүрдэнэ. Байнгын хороод хамтарсан хуралдаан хийж болно.

16.3.Улсын Их Хурлын чуулган анхдугаар, ээлжит, ээлжит бус, онцгой гэсэн хэлбэртэй байх бөгөөд Улсын Их Хурал хүндэтгэлийн хуралдаан хийж болно.

17 дугаар зүйл.Анхдугаар чуулган

17.1.Анхдугаар чуулганыг ээлжит сонгуулийн санал хураалт явуулсан өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор Ерөнхийлөгч зарлигаар товлон зарлаж хуралдуулна.

17.2.Ерөнхийлөгч энэ хуулийн 17.1-д заасны дагуу зарлиг гаргахдаа анхдугаар чуулган нээх өдрийг Улсын Их Хуралд суудал авсан нам, эвсэлтэй зөвшилцсөн байна.

17.3.Анхдугаар чуулганаар дараах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ:

17.3.1.шинээр сонгогдсон гишүүдийг тангараг өргүүлж, бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх;

17.3.2.Улсын Их Хурлын даргыг сонгох;

17.3.3.нам, эвслийн бүлэг байгуулсан тухай мэдээллийг Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлснийг сонсох;

17.3.4.Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох;

17.3.5.Байнгын болон дэд хороодын бүрэлдэхүүнийг баталж, Байнгын хорооны дарга нарыг сонгох;

17.3.6.Ерөнхий сайдыг томилох;

17.3.7.Засгийн газрын бүтцийн тухай болон Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн төслийг тус тус хэлэлцэн батлах;

17.3.8.Засгийн газрын гишүүдийг томилох тухай Ерөнхий сайдын танилцуулгыг сонсох;

17.3.9.шинээр томилогдсон Засгийн газрын гишүүдийг тангараг өргүүлэх;

17.3.10.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн тогтоох эсэх асуудлаар шийдвэр гаргах.

17.4.Анхдугаар чуулганаар зохион байгуулалтын бусад асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж болно.

18 дугаар зүйл.Ээлжит чуулган

18.1.Улсын Их Хурлын намрын ээлжит чуулган 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс, хаврын ээлжит чуулган 3 дугаар сарын 15-ны өдрөөс тус тус эхлэн 75-аас доошгүй ажлын өдөр чуулна.

18.2.Ээлжит чуулганыг нээх өдөр амралт, баяр ёслолын өдөртэй давхцавал дараагийн ажлын өдөр нээнэ.

18.3.Онцгой нөхцөл үүссэн бол ээлжит чуулганы нээлтийг хойшлуулах асуудлыг Зөвлөлөөр хэлэлцэн Улсын Их Хурлын дарга захирамж гаргаж шийдвэрлэнэ.

18.4.Ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлыг Улсын Их Хурал урьдчилан хэлэлцэж тогтоол гаргах бөгөөд ээлжит чуулган эхлэхээс 7-оос доошгүй хоногийн өмнө Улсын Их Хурлын дарга ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дарааллыг тогтоож захирамж гаргана.

18.5.Ээлжит чуулганыг нээж, хааж Улсын Их Хурлын дарга үг хэлнэ.

19 дүгээр зүйл.Ээлжит бус чуулган

19.1.Ээлжит чуулганы чөлөө цагт ээлжит бус чуулган зарлан хуралдуулж болно.

19.2.Ээлжит бус чуулганыг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны нэгээс доошгүй нь шаардсанаар, эсхүл Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын даргын санаачилгаар хуралдуулж болно.

19.3.Ерөнхийлөгч болон Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны нэгээс доошгүй нь тодорхой асуудлыг хэлэлцүүлэхээр ээлжит бус чуулган хуралдуулах саналаа Улсын Их Хурлын даргад хүргүүлнэ.

19.4.Улсын Их Хурлын дарга ээлжит бус чуулганы хэлэлцэх асуудал, хуралдах өдөр, цаг, үргэлжлэх хугацааг товлон захирамж гаргана.

19.5.Ээлжит бус чуулганаар зөвхөн Улсын Их Хурлын даргын захирамжид заасан болон түүнтэй шууд холбоотой асуудлыг хэлэлцэнэ.

20 дугаар зүйл.Онцгой чуулган

20.1.Ээлжит чуулганы чөлөө цагт Ерөнхийлөгч онц болон дайны байдал зарлавал түүнээс хойш 72 цагийн дотор Улсын Их Хурлын онцгой чуулган хуралдах бөгөөд гишүүд зар хүлээлгүйгээр хуралдаанд хүрэлцэн ирнэ.

20.2.Онц болон дайны байдал зарласан тухай Ерөнхийлөгчийн зарлиг гарсан өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор онцгой чуулганаар хэлэлцэж, зарлигийг батлах, эсхүл хүчингүй болгох шийдвэр гаргана.

20.3.Онцгой чуулган Ерөнхийлөгчийн зарлигийг баталсан бол уг зарлигийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад асуудлыг онцгой чуулганаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

20.4.Ээлжит чуулган хуралдаж байх үед онцгой нөхцөл үүсвэл тухайн чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дарааллыг үл харгалзан онц болон дайны байдал зарлах асуудлыг хойшлуулахгүйгээр хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

20.5.Ээлжит чуулганы чөлөө цагт Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт заасан нөхцөл бий болсон үед Ерөнхийлөгч онц болон дайны байдал зарлах тухай зарлиг гаргаагүй бол Улсын Их Хурлын гишүүдийн дөрөвний нэгээс доошгүй нь шаардсанаар Улсын Их Хурлын дарга онцгой чуулган зарлаж болно.

20.6.Онцгой чуулган амралтын өдөр хуралдаж болно.

21 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаан

21.1.Монгол Улсын түүх, тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдалтай салшгүй холбоотой түүхэн ой, үйл явдлыг тэмдэглэх, түүнчлэн гадаад улсын өндөр дээд зочин нэгдсэн хуралдаанд үг хэлэх бол хүндэтгэлийн хуралдаан зарлан хуралдуулж болно.

21.2.Улсын Их Хурлын дарга хүндэтгэлийн хуралдаан хуралдуулах тухай захирамж гаргана.

22 дугаар зүйл.Чуулганы хуралдааны нийтлэг журам

22.1.Чуулганы хуралдаан нээлттэй байна.

22.2.Хаалттай хэлэлцэхээр хуульд заасан болон төрийн нууцтай холбоотой асуудлыг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэнэ.

22.3.Хэлэлцэх асуудлын шинж байдал, гишүүдийн саналыг харгалзан асуудлыг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэж болно.

22.4.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн 16.2-т заасан хуралдаанд тус бүрийнх нь бүрэлдэхүүнд хамрагддаг гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирсэн бол хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

22.5.Энэ хуулийн 22.4-т заасан ирцийг ээлжит, ээлжит бус, онцгой чуулганы нээлт, энэ хуулийн 16.2-т заасан хуралдаан эхлэхэд болон санал хураахад заавал бүрдүүлсэн байна.

22.6.Нэгдсэн хуралдааныг чуулганы хугацаанд долоо хоног бүрийн Пүрэв, Баасан гарагт, шаардлагатай бол хуваарьт өдрөөс бусад ажлын өдөр хуралдуулж болно.

22.7.Ерөнхийлөгч нэгдсэн хуралдаанд тааллаараа оролцож төрийн гадаад, дотоод бодлогын асуудлаар үг хэлэх, мэдээлэл хийх эрхтэй.

22.8.Засгийн газраас санаачилсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэх үед Ерөнхий сайд,

эсхүл Засгийн газрын холбогдох гишүүн хуралдаанд оролцож, төслийн талаарх Засгийн газрын байр суурийг илэрхийлж, гишүүдийн асуултад хариулах, холбогдох тайлбар өгөх үүрэгтэй.

22.9.Засгийн газраас санаачилсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэх үед уг асуудлыг хариуцсан Засгийн газрын гишүүн түр эзгүй бол түүнийг албан ёсоор орлож байгаа Засгийн газрын гишүүн асуудлыг хариуцан хэлэлцүүлнэ. Хэрэв тухайн асуудлыг хариуцан хэлэлцүүлэх Засгийн газрын гишүүн ирээгүй бол уг асуудлыг дараагийн хуралдаан хүртэл хойшлуулна.

22.10.Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Улсын ерөнхий прокурор, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын дарга нар зөвхөн өөрсдийнх нь хариуцсан ажилтай холбогдолтой асуудлыг хэлэлцэхэд чуулганы хуралдаанд оролцож гишүүдийн асуултад хариулан байр сууриа илэрхийлж болно.

22.11.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгд өөрөөр заагаагүй бол нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг зохих Байнгын хороо урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

22.12.Нам, эвслийн бүлэг энэ хуулийн 33.1.1-д заасны дагуу аливаа хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэх эрхтэй боловч ийнхүү хэлэлцээгүй нь тухайн асуудлыг Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхэд саад болохгүй.

22.13.Нам, эвслийн бүлгийн хуралдааны журмыг тэдгээрийн дүрмээр зохицуулна.

22.14.Тамгын газрын ажилтнууд нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдааны бэлтгэл хангах, тэмдэглэл хөтлөх, шийдвэрийн төсөл боловсруулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх бөгөөд тухайн хуралдаанд байлцаж мэдээлэл, лавлагаагаар хангана.

22.15.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол нэгдсэн хуралдааны тэмдэглэл ил тод байна.

22.16.Онцгой нөхцөлд хуралдааныг хялбаршуулсан болон цахим хуралдааны дэгээр явуулж болно.

22.17.Ажлын зайлшгүй шаардлага гарвал Улсын Их Хурлын дарга Зөвлөлийн саналыг харгалзан чуулганыг 7-14 хоногийн хугацаагаар түр завсарлуулах эрхтэй.

22.18.Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулийг товлон зарласан үед Улсын Их Хурлын дарга Зөвлөлийн саналыг харгалзан чуулганыг 30 хүртэл хоногийн хугацаагаар түр завсарлуулж болно.

22.19.Иргэд, дотоод, гадаадын зочид төлөөлөгчид чуулганы ажиллагаатай танилцах, хэвлэл мэдээллийн байгууллага мэдээлэл, сурвалжлага хийх эрхтэй бөгөөд энэ талаар мөрдөх журмыг Улсын Их Хурлын дарга батална.

23 дугаар зүйл.Байнгын хороо

23.1.Байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлт гарган нэгдсэн хуралдаанд хэлэлцүүлэх, Улсын Их Хурлын хяналтыг хэрэгжүүлэх, хуульд тусгайлан заасан асуудлаар Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулах чиг үүрэгтэйгээр ажиллана.

23.2.Байнгын хороо өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд дараах нийтлэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.2.1.Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргах;

23.2.2.нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах;

23.2.3.Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүрэгтэй холбогдсон асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах;

23.2.4.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийг хянан шалгах, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх;

23.2.5.эрхлэх асуудлын хүрээнд холбогдох Засгийн газрын гишүүний мэдээлэл, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын тайлан, мэдээллийг сонсох;

23.2.6.энэ хуулийн 23.2.5-д заасан тайлан, мэдээллийг хэлэлцээд шаардлагатай гэж үзвэл хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хэрэгжилтийг хангуулах, холбогдох албан тушаалтанд хариуцлага хүлээлгэхтэй холбоотой санал боловсруулж нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх;

23.2.7.Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын тайлан, мэдээллийг хэлэлцэх, шаардлагатай гэж үзвэл

хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангуулах асуудлаар хууль тогтоомжийн хүрээнд тогтоол гаргаж үүрэг, чиглэл өгөх;

23.2.8.Улсын Их Хурлаас томилдог албан тушаалтныг томилох, чөлөөлөх, огцруулах асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах;

23.2.9.чуулганаар хэлэлцэх асуудлаар болон хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийн талаар судалгаа, тайлан, мэдээ, бусад баримт материалыг холбогдох байгууллага, албан тушаалтнаас гаргуулан авах, тэдний мэдээллийг сонсох;

23.2.10.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргахад тусгай мэдлэг, мэргэшил шаардагдах асуудлаар туслалцаа үзүүлэх шинжээч, мэргэжилтнээс бүрдсэн ажлын хэсэг байгуулж ажиллуулах;

23.2.11.Улсын Их Хурлын хяналтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийг хянан шалгах ажлын хэсгийг дангаар буюу хамтран байгуулж ажиллуулах;

23.2.12.энэ хуулийн 23.2.11-д заасан ажлын хэсэгт мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх зорилгоор холбогдох хяналт шалгалтын байгууллага, эрх бүхий шинжээч, мэргэжилтнээс бүрдсэн шалгалтын ажлын хэсэг байгуулж ажиллуулах;

23.2.13.иргэн, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдлийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх, нэгтгэн дүгнэх;

23.2.14.эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хуульд заасны дагуу тогтоол гаргах;

23.2.15.иргэн, байгууллагаас Улсын Их Хурал, түүний Байнгын, дэд, түр хороо, тэдгээрийн удирдлага, гишүүнд ирүүлсэн өргөдлийг судалж, шийдвэрлэх, шаардлагатай бол хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох санал боловсруулах;

23.2.16.өргөдөл гаргагч, холбогдох албан тушаалтан, мэргэжилтнээс тайлбар авах.

23.3.Улсын Их Хурал дараах Байнгын хороотой байна:

23.3.1.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын;

23.3.2.Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн;

23.3.3.Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын;

- 23.3.4.Нийгмийн бодлогын;
- 23.3.5.Төрийн байгуулалтын;
- 23.3.6.Төсвийн;
- 23.3.7.Хууль зүйн;
- 23.3.8.Эдийн засгийн.

24 дүгээр зүйл.Байнгын хороодын эрхлэх асуудлын хүрээ

24.1.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо:

- 24.1.1.Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал;
- 24.1.2.Монгол Улсын батлан хамгаалах, зэвсэгт хүчин;
- 24.1.3.төрийн нууцын хадгалалт, хамгаалалт;
- 24.1.4.гадаад бодлого;
- 24.1.5.гадаад улс, олон улсын байгууллагад суух бүрэн эрхт төлөөлөгчийн газрын тэргүүнийг томилох, эгүүлэн татах асуудал;

24.1.6.Монгол Улсын олон улсын гэрээ, Монгол Улс олон улсын байгууллагад элсэх тухай асуудал;

24.1.7.цөмийн энерги ашиглах, цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангах бодлого.

24.2.Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо:

24.2.1.газар тариалан, үрийн аж ахуй, хүнсний үйлдвэрлэлийн бодлого;

24.2.2.хүнс, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний хяналт, тэдгээрийн аюулгүй байдал;

24.2.3.хөдөөгийн хөгжлийн бодлого;

24.2.4.мал аж ахуйн бодлого;

24.2.5.малын даатгал болон малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах;

24.2.6.газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал, агаар мандал болон байгалийн бусад баялаг;

24.2.7.улсын тусгай хамгаалалттай газар, бэлчээр, тариалангийн газар;

24.2.8.геологи, уул уурхайн холбогдолтой эрэл, хайгуул, ашиглалтын ажилд тавих байгаль орчны хяналт;

24.2.9.агаарын бохирдол, хорт бодис, байгаль орчны асуудал;
24.2.10.цаг уур, орчны хяналтын асуудал;
24.2.11.усны бодлого, нөөц, усны бохирдол;
24.2.12.хог хаягдал, дахин боловсруулалт;
24.2.13.байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн тэнцлийг хангах асуудал;

24.2.14.байгаль орчны судалгаа, хөгжил;
24.2.15.ан агнуур;
24.2.16.газрын сангийн нэгдсэн бодлого, зохицуулалт;
24.2.17.газрын кадастр, зураглал.

24.3.Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо:

24.3.1.боловсрол;
24.3.2.соёл, урлаг;
24.3.3.ард түмний түүх, соёл, оюуны өвийг хамгаалах, сэргээх бодлого;

24.3.4.монгол хэл, бичиг, үндэсний цөөнхийн хэл, бичиг, ёс заншил;

24.3.5.шинжлэх ухаан;
24.3.6.нийтийн биеийн тамир, спорт.

24.4.Нийгмийн бодлогын байнгын хороо:

24.4.1.хүн амын хөгжлийн бодлого;
24.4.2.нийгмийн хамгаалал, нийгмийн даатгал, халамжийн бодлого;

24.4.3.хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого, хөдөлмөрийн харилцаа;

24.4.4.мэргэжлийн боловсрол, сургалт;
24.4.5.жөндэрийн тэгш байдлыг хангах бодлого;
24.4.6.эрүүл мэндийн бодлого.

24.5.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо:

24.5.1.Үндсэн хуулийн шинэтгэлийн асуудал;
24.5.2.төрийн эрх барих дээд болон гүйцэтгэх дээд байгууллага, Ерөнхийлөгчийн асуудал;

24.5.3.засаг захиргааны шинэтгэл, төвлөрлийг сааруулах бодлого;

24.5.4.Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгууль, хот, тосгоны Зөвлөл, Захирагчийн сонгууль;

24.5.5.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа, хилийн цэс, хот, тосгоны эрх зүйн үндэс;

24.5.6.төрийн алба;

24.5.7.төрийн бэлгэ тэмдэг, төрийн дуулал;

24.5.8.ард нийтийн санал асуулга;

24.5.9.төр, сүм хийдийн харилцаа;

24.5.10.хэвлэл мэдээллийн хараат бус байдал;

24.5.11.төрийн ба төрийн бус байгууллага, улс төрийн намтай

харилцах;

24.5.12.гишүүний бүрэн эрхийн асуудал;

24.5.13.гишүүний ёс зүй;

24.5.14.гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа;

24.5.15.Улсын Их Хурлын болон гишүүний төсвийн төлөвлөлт,

гүйцэтгэлийн хяналт;

24.5.16.гишүүний хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг;

24.5.17.чуулганы хуралдааны дэгийн асуудал;

24.5.18.бүсчилсэн хөгжлийн бодлого.

24.6.Төсвийн байнгын хороо:

24.6.1.улсын нэгдсэн төсөв, түүний гүйцэтгэл, хяналт;

24.6.2.төрийн санхүү, зээлийн болон татварын бодлого;

24.6.3.аудитын асуудал;

24.6.4.гадаад улс, олон улсын санхүүгийн байгууллагатай байгуулсан зээлийн гэрээ, хэлцэл;

24.6.5.Засгийн газрын тусгай сангийн нэгдсэн бодлого;

24.6.6.Улсын Их Хурлын төсөв;

24.6.7.төсвийн алдагдлыг нөхөх зорилгоор Засгийн газраас гаргах үнэт цаасны тухай асуудал.

24.7.Хууль зүйн байнгын хороо:

24.7.1.эрх зүйн бодлого;

24.7.2.хүний эрх, эрх чөлөө, түүний баталгаа;

24.7.3.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх бодлого;
24.7.4.улсын хил хамгаалалтын бодлого;
24.7.5.хууль зүйн хариуцлага хүлээлгэх эрх зүйн үндэс, ялын бодлого;

24.7.6.шүүх эрх мэдэл;
24.7.7.прокурор, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл;

24.7.8.нийтийн болон хувийн өмчийн эрх зүйн үндэс;
24.7.9.эрүү, иргэн, захиргааны хэрэг, маргаан, зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаа;

24.7.10.өршөөл үзүүлэх асуудал;
24.7.11.патент, зохиогчийн эрх, барааны тэмдэг;
24.7.12.цагаачлал, иргэний харьяалал;
24.7.13.архив;
24.7.14.эрх зүйн туслалцаа;
24.7.15.өмгөөлөл;
24.7.16.иргэн, хуулийн этгээд, эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэл.

24.8.Эдийн засгийн байнгын хороо:

24.8.1.эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн үндсэн чиглэл;
24.8.2.эдийн засгийн дотоод, гадаад бодлого;
24.8.3.хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн асуудал;
24.8.4.төрийн мөнгөний бодлого, банк, Монголбанкны үйл ажиллагаа;

24.8.5.даатгалын бодлого, энэ хуулийн 24.6.7-д зааснаас бусад үнэт цаасны тухай асуудал;

24.8.6.төрийн өмчийн удирдлага, зохицуулалт, хувьчлалын бодлого;

24.8.7.гадаадын хөрөнгө оруулалт, зээл, тусламжийн нэгдсэн бодлого;

24.8.8.ашигт малтмалын суурь судалгаа, эрэл хайгуул, ашиглалтын бодлого;

24.8.9.газрын тос, байгалийн хийн асуудал;
24.8.10.үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих бодлого;

24.8.11.шударга бус өрсөлдөөнийг хязгаарлах бодлого;
24.8.12.төрөөс аж ахуй эрхлэлтийг дэмжих бодлого;
24.8.13.стандартчилал, хэмжил зүй, чанарын баталгаажуулалт;

24.8.14.албан ёсны статистикийн үйл ажиллагааны зохицуулалт;

24.8.15.үйлдвэрлэлийн бүтээмжийн өсөлт;
24.8.16.барилга, хот байгуулалт;
24.8.17.түлш, эрчим хүч;
24.8.18.зам тээвэр, шуудан;
24.8.19.орон сууц, нийтийн аж ахуй;
24.8.20.аялал жуулчлалын хөгжлийн стратеги;
24.8.21.аялал жуулчлалын дэд бүтцийн хөгжил;
24.8.22.мэдээлэл, технологийн хөгжил;
24.8.23.харилцаа холбоо;
24.8.24.техник, технологийн шинэчлэл;
24.8.25.газрын эдийн засгийн үр ашгийн бодлого.

25 дугаар зүйл.Байнгын хорооны ажлын зохион байгуулалт

25.1.Байнгын хорооны ажлын зохион байгуулалтын үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна.

25.2.Байнгын хорооны нийт гишүүний олонх хүрэлцэн ирсэн бол хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

25.3.Байнгын хорооны хуралдааныг чуулганы чөлөө цагт зохион байгуулж болно.

25.4.Байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хамаарах асуудлыг хуралдаанаар хэлэлцэж, хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэнэ.

25.5.Байнгын хороо шаардлагатай бол хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулж, энэ асуудлаар Байнгын хорооны тогтоол гаргана.

25.6.Бодлогын баримт бичиг боловсруулах, хуулийн хэрэгжилтийг хангаж зөрчлийг арилгах асуудлаар Засгийн газар, холбогдох бусад байгууллагад чиглэл өгөх, шаардлагатай бол Байнгын хороо эрхлэх асуудлын хүрээнд тогтоол гаргаж болно.

25.7.Байнгын хороо тогтоосон журмаар үйлдсэн тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

25.8.Байнгын хорооны хуралдааны явцыг хуралдааны тэмдэглэлд нэг бүрчлэн тэмдэглэнэ.

25.9.Байнгын хорооны үйл ажиллагааны зардлыг Зөвлөлөөс баталсан хуваарийн дагуу Улсын Их Хурлын төсөвт тусгана.

25.10.Улсын Их Хурлын төсвийн шууд захирагч нь Байнгын хорооны даргын саналаар Байнгын хорооны зардлыг зориулалтын дагуу зарцуулна.

25.11.Байнгын хороонд түүний эрхлэх асуудлын хүрээнд хамаарах асуудлаар мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх, судалгаа, мэдээллээр хангах, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх чиг үүргийг Тамгын газар хэрэгжүүлнэ.

26 дугаар зүйл.Байнгын хорооны бүрэлдэхүүн

26.1.Байнгын хороо 15-19 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх бөгөөд гишүүн нэгэн зэрэг хоёроос илүүгүй Байнгын хороонд харьяалагдан ажиллаж болно.

26.2.Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнийг батлахдаа Улсын Их Хурал дахь олонх, цөөнхийн харьцаа болон нам, эвслийн Улсын Их Хуралд авсан суудлын хувийг харгалзана.

26.3.Байнгын хороог Улсын Их Хурлаас нэг жилийн хугацаагаар сонгосон дарга тэргүүлнэ.

26.4.Байнгын хорооны даргыг Улсын Их Хуралд сонгогдон ажилласан туршлагыг нь харгалзан тухайн Байнгын хорооны гишүүдээс сонгох бөгөөд түүнийг улируулан сонгож болно.

26.5.Байнгын хорооны дарга 7-оос дээш хоногоор түр эзгүй байх тохиолдолд түүний саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар үүргийг нь аль нэг гишүүнд орлуулж гүйцэтгүүлнэ.

27 дугаар зүйл.Байнгын хорооны даргын чиг үүрэг

27.1.Байнгын хорооны дарга дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

27.1.1.Байнгын хорооны хуралдааны бэлтгэлийг хангаж зохион байгуулах;

27.1.2.Байнгын хорооны өдөр тутмын үйл ажиллагааны хэвийн байдлыг хангаж, хуралдааныг удирдах;

27.1.3.Байнгын хорооны нэрийн өмнөөс бусад байгууллагатай харилцах;

27.1.4.Байнгын хорооноос байгуулсан ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг зохицуулах;

27.1.5.Байнгын хорооны ажлыг Улсын Их Хурлын өмнө хариуцан тайлагнах;

27.1.6.Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан завсарлага өгөх;

27.1.7.Зөвлөлийн хуралдаанд оролцож, Байнгын хорооноос нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудлын талаарх саналаа танилцуулах.

27.2.Байнгын хорооны дарга тухайн хуралдааныг удирдахад ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж үзвэл хуралдаан удирдахаас татгалзаж хуралдаан даргалагчийг томилж болно.

28 дугаар зүйл.Дэд хороо

28.1.Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд дараах дэд хороог байгуулж болно:

28.1.1.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд Тусгай хяналтын;

28.1.2.Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороонд Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын;

28.1.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд Ёс зүйн, Нутгийн удирдлагын, Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын, Сонгогчийн нэрсийн жагсаалт, бүртгэлийн хяналтын;

28.1.4.Төсвийн байнгын хороонд Төсвийн зарлагын хяналтын;

28.1.5.Хууль зүйн байнгын хороонд Хүний эрхийн;

28.1.6.Эдийн засгийн байнгын хороонд Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн, Тогтвортой хөгжлийн зорилгын.

28.2.Дэд хороо харьяалагдах Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын тодорхой хэсгийг дагнан хариуцан санал, дүгнэлт гаргаж, түүнийгээ

харьяалагдах Байнгын хороонд, шаардлагатай бол Байнгын хороогоор уламжлан нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх, хариуцсан асуудлын хүрээнд хянан шалгах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх эрхтэй бөгөөд дараах асуудлыг эрхэлнэ:

28.2.1. Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын дэд хороо нь улсын нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд агаар, хөрс, усны бохирдлыг бууруулах асуудлаарх хууль тогтоомжийн биелэлтийн асуудлыг;

28.2.2. Ёс зүйн дэд хороо гишүүний ёс зүй, хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг, чуулганы хуралдааны дэгийг сахиулах асуудлыг;

28.2.3. Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн дэд хороо нь жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжил, хөрөнгө оруулалт, зээл, тусламжийн бодлого, зохицуулалтын асуудлыг;

28.2.4. Нутгийн удирдлагын дэд хороо нутгийн өөрөө удирдах ёс, нутгийн удирдлагын байгууллагын төлөвшил, хөгжил, удирдлага, зохион байгуулалт, эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох асуудлыг;

28.2.5. Сонгогчдын нэрийн жагсаалт, бүртгэлийн хяналтын дэд хороо нь сонгогчдын нэрийн жагсаалт, бүртгэлийн талаарх хууль тогтоомжийн биелэлтийн асуудлыг;

28.2.6. Тусгай хяналтын дэд хороо төрийн нууцын хадгалалт, хамгаалалт, тагнуул болон гүйцэтгэх ажлын талаарх хууль тогтоомжийн биелэлт, улсын хил хамгаалалт, төрийн тусгай хамгаалалтын асуудлыг;

28.2.7. Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо нь улсын болон орон нутгийн төсвийн орлого, зарлага, төсвийн хяналтын асуудлыг;

28.2.8. Тогтвортой хөгжлийн зорилгын дэд хороо нь Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн зорилгуудыг хууль тогтоомж болон хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт тусган хэрэгжүүлэх асуудлыг;

28.2.9. Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороо нь Улсын Их Хурал, түүний гишүүний бүрэн эрхтэй холбогдсон асуудлыг;

28.2.10. Хүний эрхийн дэд хороо нь хүний эрх, эрх чөлөөний баталгаа, өршөөл, цагаачлал, иргэний харьяаллын асуудлыг.

28.3. Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо өөрийн эрхлэх асуудлаар гаргасан санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд бие даан оруулна.

28.4. Дэд хороо тухайн эрхэлсэн асуудлаараа хяналт шалгалт, судалгаа хийх, холбогдох мэдээлэл авах, зохих албан тушаалтан, иргэн, байгууллагаас тайлбар авах, ажлын хэсэг байгуулах, эрхэлсэн асуудлаараа тогтоол гаргах, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл боловсруулж харьяалах Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэх эрхтэй.

28.5. Ёс зүйн болон Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороодоос бусад дэд хорооны бүрэлдэхүүнд зөвхөн харьяалах Байнгын хорооны гишүүд орох бөгөөд дэд хорооны бүрэлдэхүүний тоо нь тухайн Байнгын хорооны гишүүдийн тооны хоёрны нэгээс илүүгүй байна.

28.6. Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороо Улсын Их Хуралд хамгийн олон удаа сонгогдсон таван гишүүнээс бүрдэх бөгөөд Улсын Их Хурлыг хугацаанаас нь өмнө тараах, гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, эгүүлэн татах талаар энэ хуульд заасан эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас Улсын Их Хуралд ирүүлсэн саналыг судалж санал, дүгнэлт гарган зохих Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

28.7. Дэд хорооны бүрэлдэхүүнд орсон гишүүн харьяалагдах Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс гарвал тухайн дэд хорооны бүрэлдэхүүнээс чөлөөлөгдсөнд тооцно.

28.8. Дэд хорооны даргыг харьяалах Байнгын хорооны хуралдаанаар гишүүдийн олонхын саналаар сонгох бөгөөд Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны даргыг цөөнхийн бүлгийн гишүүдээс, хэрэв цөөнхийн бүлэг байгуулах гишүүдийн тоо хүрэхээргүй бол цөөнхийн гишүүдээс сонгоно.

28.9. Дэд хорооны даргын бүрэн эрхийн хугацаа нэг жил байх ба түүнийг улируулан сонгож болно.

28.10. Дэд хорооны үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байх бөгөөд түүнд дэд хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирсэн бол хүчинтэйд тооцно.

28.11. Дэд хороо асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцэж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэр гаргана. Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороо тухайн дэд хорооны нийт гишүүний олонхын саналаар шийдвэр гаргана.

29 дүгээр зүйл. Түр хороо

29.1. Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээний тодорхой чиглэлээр, эсхүл тодорхой асуудлыг судалж санал боловсруулах, дүнг

нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий түр хороог Улсын Их Хурлын тогтоолоор байгуулан ажиллуулж болно.

29.2.Түр хороог тухайн ээлжит чуулганы хугацаагаар байгуулна. Шаардлагатай бол ажиллах хугацааг дахин нэг чуулганы хугацаагаар сунгаж болно.

29.3.Түр хороо энэ хуулийн 23.2-т заасан Байнгын хорооны нийтлэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ. Түр хорооны ажиллах нөхцөлийг Тамгын газар хангана.

29.4.Түр хороо ажлынхаа дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулснаар түүнийг татан буугдсанд тооцно.

30 дугаар зүйл.Хянан шалгах түр хороо

30.1.Үндсэн хуулийн Хорин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотой нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь Хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавибал цөөнхийн төлөөллийг оролцуулан Улсын Их Хурлын тогтоолоор хойшлуулахгүйгээр байгуулна.

30.2.Хянан шалгах түр хороо тухайн асуудлаар холбогдох албан тушаалтан, гэрчийг дуудан ирүүлэх, хянан шалгагч, шинжээч томилх, тэдгээрээс тайлбар, мэдүүлэг авах, нотлох баримт цуглуулах, мэдээлэл гаргуулах бүрэн эрхтэй.

30.3.Хянан шалгах түр хороо Үндсэн хуулиар тогтоосон Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийн хүрээнд хяналт шалгалт явуулна. Хянан шалгах түр хорооноос шүүх болон эрх бүхий бусад байгууллагын хэрэг, маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд саад учруулах, хөндлөнгөөс оролцох, заавар өгөхийг хориглоно.

30.4.Хянан шалгах түр хороо хяналт шалгалтаар цуглуулсан нотлох баримтад үндэслэж гаргасан тайлангаа Улсын Их Хуралд танилцуулна.

30.5.Хянан шалгах түр хорооны тайлан нь шүүхэд үүрэг хүлээлгэхгүй бөгөөд түүний цуглуулсан нотлох баримтыг шүүн таслах ажиллагаанд нотлох баримтын хэмжээнд үнэлэх эсэхийг шүүх шийднэ.

30.6.Хянан шалгах түр хороо байгуулах болон түүний үйл ажиллагааны журам, гэрч, шинжээч, хянан шалгагчийн эрх зүйн байдал, баталгаа, холбогдох бусад харилцааг хуулиар тусгайлан зохицуулна.

30.7.Хянан шалгах түр хороог нэг жил хүртэл хугацаагаар байгуулна. Шаардлагатай бол ажиллах хугацааг зөвхөн нэг удаа сунгаж болно.

30.8.Хянан шалгах түр хороо тайлангаа Улсын Их Хуралд танилцуулснаар уг хороо татан буугдсанд тооцно.

31 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурал дахь нам /эвсэл/-ын бүлэг

31.1.Улсын Их Хурлын сонгуулийн дүнгээр Улсын Их Хуралд наймаас доошгүй суудал авсан нам, эвсэл бүлэг /цаашид “бүлэг” гэх/ байгуулж болно.

31.2.Бүлэгт зөвхөн тухайн нам, эвслээс албан ёсоор нэр дэвшиж сонгогдсон гишүүд орно.

31.3.Бүлэг даргаа гишүүдийнхээ дотроос сонгож, энэ тухайгаа Улсын Их Хурлын даргад бичгээр мэдээлнэ.

31.4.Нам, эвсэл бүлэг байгуулсан тухай шийдвэр, бүлгийн гишүүдийн нэрийн жагсаалтыг Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлэх бөгөөд ийнхүү ирүүлснээр бүлгийн эрх, үүрэг хэрэгжиж эхэлнэ.

31.5.Бие даан нэр дэвшиж сонгогдсон болон ээлжит сонгуулиар наймаас доош суудал авсан өөр өөр нам, эвслийн төлөөлөл бүхий гишүүд нийлж нэг бүлэг байгуулахыг хориглоно.

31.6.Гишүүн бүлгээс гарсан бол өөр бүлэгт нэгдэн орохыг хориглоно.

31.7.Бүлгээс гарсан гишүүд нэгдэж бие даан бүлэг байгуулахыг хориглоно.

31.8.Нөхөн сонгогдсон гишүүн аль нэг бүлэгт нэгдсэн бол тухайн бүлгийн дарга нь, гишүүн аль нэг бүлгээс гарсан бол энэ тухайгаа Улсын Их Хурлын даргад бичгээр тус тус ирүүлснийг Улсын Их Хурлын дарга нэгдсэн хуралдаанд уншиж сонсоно.

31.9.Улсын Их Хуралд бүлэг байгуулсан нам татан буугдсан, эвсэл тарсан бол бүлгийг татан буугдсанд тооцох ба түүний бүрэлдэхүүнд байсан гишүүд нэгдэн дахин бүлэг байгуулахыг хориглоно.

31.10.Энэ хуулийн 31.9-д заасан гишүүн аль нэг бүлэгт нэгдэн орсон бол энэ хуулийн 31.8-д заасны дагуу мэдээлнэ.

31.11.Улсын Их Хурлын гишүүд хамтран Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгээс өөр зохион байгуулалтын аливаа хэлбэр үүсгэхийг хориглоно.

32 дугаар зүйл. Сонгуулийн дараах эвслийн бүлэг

32.1. Сонгуулийн дараа Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу зөвшилцөн олонхыг бүрдүүлсэн нам, эвсэл нь нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанд тогтвортой ажиллах эвслийн гэрээний дагуу нэг эвслийн бүлэг байгуулна.

32.2. Энэ хуулийн 32.1-д заасан эвслийн бүлэг байгуулахдаа нам, эвсэл бүрээс ээлжлэн Ерөнхий сайдад нэр дэвшүүлэхээр тохиролцож Засгийн газрын тогтвортой үйл ажиллагааг алдагдуулахыг хориглоно.

32.3. Энэ хуулийн 32.1-д заасан эвслээс аль нэг нам, эвсэл гарсан бол тухайн эвслийг тарсанд тооцно.

32.4. Энэ хуулийн 32.1-д заасан эвсэл тарсан тохиолдолд эвслийн бүрэлдэхүүнд орсон нам, эвсэл наймаас доошгүй суудалтай бол бүлэг байгуулж болно.

33 дугаар зүйл. Бүлгийн эрх, үүрэг

33.1. Бүлэг дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

33.1.1. хэлэлцэж байгаа хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, төрийн дотоод, гадаад бодлогын асуудлаар бодлого, байр сууриа тодорхойлж санал, дүгнэлт гарган зохих Байнгын хорооны, эсхүл нэгдсэн хуралдаанаар шууд хэлэлцүүлэх;

33.1.2. ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудал, түүний дарааллын талаар Улсын Их Хурал болон Улсын Их Хурлын даргад саналаа илэрхийлэх;

33.1.3. нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулах санал гаргах;

33.1.4. нэгдсэн болон Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдааны үед тухайн хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан завсарлага авах;

33.1.5. Байнгын, дэд, түр хорооны бүрэлдэхүүний талаар Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөх;

33.1.6. бүлгийн төсвийг захиран зарцуулах, гүйцэтгэлийг үнэн зөв мэдээлэх;

33.1.7.нэгдсэн болон Байнгын хорооны үйл ажиллагаанд өөрийн бүлгийн гишүүдийг оролцуулах, хуралдааны ирцийг хангах, хуралдааны дэгийг чанд сахиулах;

33.1.8.хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан ажлын хэсэг байгуулж ажиллуулах;

33.1.9.бүлгийн ажлын албаны ажилтныг ажилд томилох, чөлөөлөх.

33.2.Бүлэг нь бодлогоо боловсруулахад нь зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх чиг үүрэг бүхий ажлын албатай байх бөгөөд түүний гүйцэтгэх үүргийг бүлгийн дүрмээр зохицуулна. Бүлгийн ажлын албаны ажилтны тоо тухайн бүлгийн гишүүдийн тооны хоёрны нэгтэй тэнцүү байх бөгөөд хэрэв бүлгийн гишүүдийн тоо нь сондгой байгаа тохиолдолд дараагийн тэгш тооноос тооцно.

33.3.Бүлгийг ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангах асуудлыг Тамгын газар хариуцах ба ажлын албаны цалин, унаа, албан томилолт, холбоо, бичиг хэргийн зардлыг Улсын Их Хурлын төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

33.4.Бүлэг Улсын Их Хурлын бүтцийн хувьд эрхлэх ажлаа намын дээд, төв, гүйцэтгэх байгууллагын өмнө шууд хариуцахгүй.

33.5.Бүлгийн төсвийн зарцуулалтад Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо хяналт тавина.

34 дүгээр зүйл.Бүлгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болох

34.1.Бүлгийн үйл ажиллагаа дараах тохиолдолд дуусгавар болно:

34.1.1.бүлэг байгуулсан нам татан буугдсан, эсхүл эвсэл тарсан;

34.1.2.хуульд заасан үндэслэлээр нөхөн сонгууль явуулсан боловч тухайн нам, эвсэл суудал авч чадаагүйгээс бүлгийн гишүүдийн тоо энэ хуулийн 31.1-д заасан тооны доод хязгаарт хүрэхгүй болсон;

34.1.3.гишүүн бүлгээс гарахад үлдсэн гишүүдийнх нь тоо энэ хуулийн 31.1-д заасан тооны доод хязгаарт хүрэхгүй болсон;

34.1.4.бүлэг өөрөө тарх шийдвэр гаргасан.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН НЭГЭН БҮРЭН ЭРХИЙН ХУГАЦАА

35 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын нэгэн бүрэн эрхийн хугацаа

35.1. Улсын Их Хурлын нэгэн бүрэн эрхийн хугацаа дөрвөн жил байх бөгөөд энэхүү хугацаа нь Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулиар сонгогдсон гишүүд тангараг өргөснөөр эхэлж, дараагийн сонгуулиар сонгогдсон гишүүд тангараг өргөснөөр дуусгавар болно.

35.2. Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан онцгой нөхцөл үүссэний улмаас ээлжит сонгууль явуулах боломжгүй болсон бол мөнхүү нөхцөл арилж шинээр сонгогдсон гишүүд тангараг өргөтөл өмнөх Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлнэ.

35.3. Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль зарласны дараа Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан онцгой нөхцөл үүсвэл Улсын Их Хурал ээлжит сонгууль зарласан шийдвэрээ цуцалж сонгуулийн үйл ажиллагааг зогсооно.

35.4. Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан онцгой нөхцөл арилсны дараа Улсын Их Хурал ажлын 7 өдөрт багтаан ээлжит сонгуулийг товлон зарлана.

35.5. Энэ хуулийн 35.4-т заасан хугацаанд Улсын Их Хурлын сонгуулийг товлон зарлаагүй бол дараагийн өдрийг Улсын Их Хурлын сонгууль товлон зарласан өдөрт тооцож, Сонгуулийн ерөнхий хороо ээлжит сонгуулийг зохион байгуулна.

36 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын нэгэн бүрэн эрх хугацаанаас өмнө дуусгавар болох

36.1. Дараах тохиолдолд Улсын Их Хурлын нэгэн бүрэн эрх энэ хуулийн 35.1-д заасан хугацаанаасаа өмнө дуусгавар болно:

36.1.1. Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэж үзэж хугацаанаасаа өмнө тарах тогтоолын төсөл өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол;

36.1.2. Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэж үзэн Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөн Улсын Их Хурал хугацаанаас өмнө тарах тогтоолын төсөл өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол.

36.2.Энэ хуулийн 36.1.1, 36.1.2-т заасан тогтоолын төслийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын бүрэн эрх хугацаанаасаа өмнө дуусгавар болох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

36.3.Ерөнхийлөгч дараах тохиолдолд Улсын Их Хурлыг тараах шийдвэр гаргана:

36.3.1.Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий сайдыг томилох саналыг Улсын Их Хуралд анх оруулснаас хойш 45 хоногийн дотор Улсын Их Хурал Ерөнхий сайдыг томилоогүй бол;

36.3.2.Үндсэн хуулийн Дөчин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий сайдыг огцруулснаас хойш 30 хоногийн дотор Улсын Их Хурал Ерөнхий сайдыг томилоогүй бол;

36.3.3.Үндсэн хуулийн Дөчин дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий сайдыг огцорсонд тооцсоноос хойш 30 хоногийн дотор Улсын Их Хурал шинэ Ерөнхий сайдыг томилоогүй бол.

36.4.Энэ хуулийн 36.1, 36.2-т заасан шийдвэр гарснаас хойш Улсын Их Хурал 10 хоногийн дотор сонгуулийг товлон зарлаж, 60 хоногийн дотор сонгууль явуулна. Шинээр бүрдсэн Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийн хугацаа дөрвөн жил байна.

36.5.Улсын Их Хурал өөрөө тарах бол тогтоол, Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлыг тараах бол зарлиг гаргах бөгөөд эдгээр шийдвэр эцсийнх байна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ БҮРЭН ЭРХЭЭ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

37 дугаар зүйл.Улсын Их Хурал хууль тогтоох бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх

37.1.Улсын Их Хурал хууль тогтоох бүрэн эрхээ гагцхүү чуулганаар хэрэгжүүлнэ.

37.2.Нэгдсэн болон Байнгын хороодын хуралдааныг бэлтгэн явуулах, хуралдаанаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, тодорхой бусад асуудал хэлэлцэх, санал хураах, батлах, шийдвэр гаргахдаа Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийг баримтална.

37.3.Үндсэн хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ. Үндсэн хууль, бусад

хуульд өөрөөр заагаагүй бол Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонхын саналаар хуулийг эцэслэн батална.

37.4.Улсын Их Хурлын гишүүд саналаа илээр гаргаж асуудлыг шийдвэрлэнэ. Үндсэн хууль, бусад хуульд заасан, эсхүл хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол нууц санал хураалт явуулна.

37.5.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуулийн төслийг чуулганы хуралдааны дөрвөн үе шаттайгаар хэлэлцэнэ.

37.6.Улсын Их Хурал Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, улсын төсөв, түүний гүйцэтгэлийн тайланг хэлэлцэн батлахдаа Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 7-д заасан хөгжлийн болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн байх шаардлагыг хангуулна.

37.7.Энэ хуулийн 44.4.22-т заасан зөвлөмж, энэ хуулийн 44.4.23-т заасан эрх зүйн дүгнэлтийг холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулна. Байнгын хороо шаардлагатай гэж үзвэл тухайн дүгнэлт, зөвлөмжийг Байнгын хорооныхоо санал, дүгнэлтэд тусгаж нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

37.8.Чуулганы хуралдаанд оролцож байгаа албан тушаалтан үнэн зөв мэдээлэл өгөх үүрэгтэй.

37.9.Чуулганы хуралдаанд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хүрэлцэн ирээгүй, тайлбар өгөхөөс татгалзсан, хуралдаанд оролцсон этгээд хуралдааны дэг зөрчсөн, санаатайгаар худал мэдээлэл өгсөн бол парламентыг үл хүндэтгэсэн үйлдэл гэж үзэн тухайн этгээдэд Төрийн албаны тухай³ болон холбогдох бусад хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

38 дугаар зүйл.Хууль санаачлах эрхийн хүрээ, хязгаар

38.1.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа, хуралдааны дэгтэй холбоотой хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг зөвхөн Улсын Их Хурлын гишүүн санаачилна.

38.2.Ерөнхийлөгч Үндсэн хуулийн Гучин гуравдугаар зүйлд заасан үндсэн бүрэн эрхийнхээ хүрээнд хууль санаачилна.

/Энэ хэсэгт Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2020 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдөр хэсэгчлэн хориг тавьсан./

³ Төрийн албаны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

38.3.Төсвийн хүрээний мэдэгдэл, улсын төсөв, түүний гүйцэтгэл, эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн үндсэн чиглэл, түүнчлэн өмч, татвар, эрүү, иргэн, захиргааны ерөнхий болон зөрчлийн тухай анхдагч хууль, шинэчилсэн найруулга болон Засгийн газар санаачлахаар Үндсэн хууль, бусад хуульд тусгайлан заасан асуудлаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг зөвхөн Засгийн газар санаачилна.

38.4.Энэ зүйлд заасан зарчмыг баримтлан хууль санаачлах эрхийн тодорхой хүрээ, хязгаарыг хуулиар тогтоож болно.

39 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурал хянан шалгах бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх

39.1.Улсын Их Хурал хянан шалгах бүрэн эрхээ дараах хэлбэрээр хэрэгжүүлнэ:

39.1.1.асуулга тавих;

39.1.2.асуулт тавих;

39.1.3.тайлан, мэдээлэл, илтгэл сонсох;

39.1.4.тодорхой асуудлыг шалган судалж санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий түр хороо байгуулах;

39.1.5.энэ хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хянан шалгах түр хороо байгуулах;

39.1.6.хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх;

39.1.7.Байнгын, дэд хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хяналт шалгалт хийх;

39.1.8.нийтийн сонсгол зохион байгуулах.

39.2.Хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн хэрэгжилтийг хэрхэн зохион байгуулж, ямар үр дүнд хүрсэн талаар тодруулах, тодорхой үйл ажиллагаа явуулахыг шаардаж гишүүнээс Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг бусад байгууллагын даргад бичгээр хандсаныг “асуулга” гэнэ.

39.3.Асуулга хүлээж авсан албан тушаалтан 30 хоногийн дотор хариуг гишүүнд бичгээр өгнө.

39.4.Асуулга тавьсан гишүүн өөрөө хүсвэл түүний хариуг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж болно.

39.5.Нэгдсэн хуралдаан асуулгын хариуг хэлэлцээд Улсын Их Хурлаас тодорхой шийдвэр гаргах шаардлагатай гэж үзвэл асуудал хариуцсан Байнгын хороонд энэ талаар чиглэл өгч болно.

39.6.Асуудал хариуцсан Байнгын хороо энэ хуулийн 39.5-д зааснаар нэгдсэн хуралдаанаас өгсөн чиглэлийн дагуу хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл болон төрийн бодлоготой холбоотой бусад санал боловсруулж санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж тодорхой шийдвэр гаргуулж болно.

39.7.Үйл ажиллагаатай нь холбогдох тодорхой асуудлаар мэдээлэл авах зорилгоор гишүүн Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг бусад байгууллагын даргад бичгээр хандсаныг “асуулт” гэнэ.

39.8.Асуултыг хүлээн авсан албан тушаалтан хариуг 14 хоногийн дотор гишүүнд бичгээр өгнө.

39.9.Гишүүн шаардлагатай гэж үзвэл асуултын хариуг Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулж, тодорхой арга хэмжээ авах хүсэлтийг шийдвэрийн төслийн хамт Байнгын хорооны даргад уламжилж болно.

39.10.Байнгын хороо энэ хуулийн 39.9-д зааснаар гишүүнээс гаргасан хүсэлт, шийдвэрийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж болно.

39.11.Улсын Их Хурал Ерөнхийлөгч, Засгийн газрын болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг бусад байгууллагын тайлан, мэдээлэл, илтгэлийг сонсоно.

39.12.Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн бодит байдалд дүн шинжилгээ хийж, гарч байгаа хүндрэл бэрхшээлтэй асуудал, нийгэмд үзүүлж байгаа эерэг, сөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, тухайн хууль тогтоомжийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх зорилгоор хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийлгэнэ.

39.13.Улсын Их Хурлаас хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийхэд Тамгын газар мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлнэ.

39.14.Байнгын, дэд, түр хороо өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн хэрэгжилтийг шалгаж санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг гишүүд, мэргэжилтнүүдийн оролцоотойгоор байгуулан ажиллуулж болно.

39.15.Энэ хуулийн 39.14-т заасан ажлын хэсэг Засгийн газрын болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын үйл ажиллагааны хүрээнд хяналт шалгалт хийнэ.

39.16.Төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжид энэ хуулийн 39.14-т заасан ажлын хэсэг хяналт шалгалт явуулах шаардлага гарвал шалгалтыг төрийн хяналт шалгалтын эрх бүхий байгууллагаар гүйцэтгүүлж, дүнг Байнгын хороо, нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж болно.

39.17.Улсын Их Хурал Нийтийн сонсголын тухай хууль⁴ болон өөрийн хуралдааны дэгд заасны дагуу нийтийн сонсгол зохион байгуулна.

39.18.Энэ зүйлд заасан асуудлаар тайлбар, мэдээлэл өгөх үүрэг бүхий этгээдэд энэ хуулийн 37.9 дэх хэсэг нэгэн адил хамаарна.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
ГИШҮҮНИЙ БҮРЭН ЭРХИЙН БАТАЛГАА, ТӨСӨВ, ХАВСРАН
ГҮЙЦЭТГЭЖ БОЛОХ АЖИЛ, АЛБАН ТУШААЛ,
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД НЬ ХОРИГЛОХ ЗҮЙЛ

40 дүгээр зүйл.Гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа

40.1.Гишүүнийг бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь төрийн байгууллага, түүний албан тушаалтан дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

40.2.Гишүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь Тамгын газар мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлж, техник, зохион байгуулалт, ажиллах нөхцөлөөр хангана.

40.3.Гишүүн бусдыг гэмт хэрэгт холбогдуулан доромжлох, гүтгэхээс бусад тохиолдолд бүрэн эрхийнхээ хүрээнд нэгдсэн болон Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдаанд хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбоотойгоор үзэл бодлоо илэрхийлж хэлсэн үг, дэвшүүлсэн санал, өөрийн санаачилсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэхээр оруулсан асуудлын төлөө бүрэн эрхийнхээ хугацаанд болон түүний дараа хуулийн хариуцлага хүлээхгүй.

40.4.Гишүүн гадаадад зорчих, байх хугацаандаа дипломат эрх ямба, дархан эрх эдэлнэ.

40.5.Гишүүн бүрэн эрхийнхээ хугацаанд үнэмлэх, энгэрийн тэмдэг, албаны хэвлэмэл хуудас, “Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн” гэсэн тэмдэг,

⁴ Нийтийн сонсголын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2015 оны 29 дугаарт нийтлэгдсэн.

нэрийн хуудас хэрэглэх бөгөөд тэдгээрийн загвар, хэрэглэх журмыг Улсын Их Хурлын дарга захирамжаар батална.

40.6.Гишүүний харилцуур утас болон бусад тусгай хэрэглээний холбооны хэрэгсэл төрийн хамгаалалтад байх бөгөөд бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагаагаа явуулахтай холбогдсон шуудан, захидал харилцааны болон мэдээллийн нууцыг задруулахыг хориглоно.

40.7.Гишүүн, түүний унаа аливаа дайчилгаанаас чөлөөлөгдөнө.

40.8.Гишүүнээр ажилласан хугацааг нь мэргэжлээрээ ажилласан хугацаанд оруулан тооцно.

40.9.Гишүүний бүрэн эрх дуусгавар болсон бол түүнийг урьд эрхэлж байсан ажил, албан тушаалд нь эгүүлэн ажиллуулах, тийм боломжгүй бол ажил эрхлэх хүртэлх 12 сарын хугацаанд гишүүний цалин, нэмэгдэлтэй тэнцэх нэг удаагийн тэтгэмж, бага цалинтай ажилд орсон бол цалингийн зөрүүтэй тэнцэх хэмжээний тэтгэмж, гишүүнээр сонгогдохоосоо өмнө оршин сууж байсан газартаа шилжвэл өөрийнх нь болон гэр бүлийн гишүүний замын зардал, ачаа, тээшийн хөлсийг авто тээврийн тарифаар тооцож олгоно.

40.10.Гишүүнийг эгүүлэн татсан бол түүнд энэ хуулийн 40.9-д заасан тэтгэмж бусад хангамж олгохыг хориглоно.

40.11.Онцгой чуулган зарласан тохиолдолд гишүүнийг чуулганд хүрэлцэн ирэх боломжийг Ерөнхийлөгч хангаж, шаардлагатай бол төрийн тусгай хамгаалалтад авна.

40.12.Гишүүний бүрэн эрхийн хугацаанд түүний амь насны даатгалыг төр хариуцаж даатгалын хураамжийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

40.13.Гишүүн албан үүргээ гүйцэтгэж яваад эрүүл мэндээрээ хохирсон тохиолдолд дараах баталгаагаар хангагдана:

40.13.1.хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан бол эмнэлгийн чөлөөтэй байсан хугацааны тэтгэмж болон авч байсан цалингийн зөрүүг олгох;

40.13.2.тахир дутуу болсон тохиолдолд хууль тогтоомжид заасны дагуу тахир дутуугийн тэтгэвэр болон авч байсан цалингийн зөрүүг олгох;

40.13.3.хиймэл эрхтэн хийлгэх бол түүний зардал, түүнчлэн гишүүнд тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх ажилтны хөлс олгох;

40.13.4.гишүүн магадлан итгэмжлэл бүхий эмнэлгийн байгууллагын шийдвэрээр гадаадад эмчлүүлэх зайлшгүй шаардлага гарсан бол зардлынх нь 70-аас доошгүй хувийг төр хариуцах.

40.14.Энэ хуулийн 40.13.2-т заасан цалингийн зөрүүг гишүүний бүрэн эрхийн хугацаатай адил хугацаагаар, энэ хуулийн 40.13.3-т заасан хөлсийг тусламж үйлчилгээ авсан хугацаанд олгоно.

40.15.Гишүүн албан үүргээ гүйцэтгэж яваад амь насаа алдсан бол 24 сарын, өвчний улмаас нас барсан бол 18 сарын цалинтай нь тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг ар гэрт нь олгоно.

40.16.Эмнэлгийн мэргэжилтэн албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа мэдсэн гишүүний эрүүл мэндийн нууцыг задруулахгүй байх үүрэгтэй.

40.17.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга, түүний Тамгын газар өөрийн төсөвтөө тусгасны үндсэн дээр гишүүн, түүний бие төлөөлөгч-туслахыг албан өрөө, тавилга, техник хэрэгслээр хангаж шаардлагатай бусад дэмжлэг тусалцаа үзүүлнэ.

41 дүгээр зүйл.Гишүүний төсөв, цалин, бусад хангамж

41.1.Гишүүний цалин, нэмэгдэл, унаа, албан томилолт, бичиг хэрэг, холбооны зардлыг Улсын Их Хурлын жил бүрийн төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

41.2.Энэ хуулийн 41.1-д заасан зардлын хэмжээг гишүүн тус бүрээр тооцож төсөвт тусгах бөгөөд ингэхдээ тойргийн онцлогийг харгалзаж Улсын Их Хурлаас харилцан адилгүй тогтоож болно.

41.3.Гишүүний сонгогдсон тойрогтоо ажиллахтай холбогдсон зардлын хэмжээг Улсын Их Хурал тогтоох бөгөөд Улс төрийн намын тухай хуульд⁵ заасны дагуу хуваарилагдах хөрөнгийг уг зардалд үл тооцно.

41.4.Гишүүний цалин, түүний зөвлөх, туслах, бие төлөөлөгч-туслахын зардал, бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь зайлшгүй шаардлагатай бусад хангамжийг Улсын Их Хурал тогтооно.

41.5.Гишүүн үйл ажиллагааныхаа талаар тойргийнхоо сонгогчдод мэдээлэх, сурталчлах зардал болон дотоод хэвлэл захиалгын зарим төлбөрийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

⁵ Улс төрийн намын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2005 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

41.6.Гишүүний төсвийг Улсын Их Хурлаас баталсан журмын дагуу Тамгын газар тухайн гишүүний зөвшөөрөлтэйгөөр зарцуулах бөгөөд зарцуулалтад Төрийн байгуулалтын байнгын хороо хяналт тавина.

41.7.Гишүүн төсвийнхөө цалингийн сангаас бусад зардлыг хооронд нь шилжүүлэн зарцуулж болно.

41.8.Гишүүн төсвийнхөө зарцуулалтын мэдээг Тамгын газраас хүссэн цагтаа авах эрхтэй.

41.9.Гишүүн Засгийн газрын гишүүнээр томилогдвол Засгийн газрын гишүүний цалин хангамжийг авах бөгөөд Улсын Их Хурлын гишүүний төсөвт туссан бусад зардлыг захиран зарцуулах эрхтэй.

41.10.Гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн бол түүний төсвийн зардлын санхүүжилтийг зогсоох бөгөөд сэргээсэн бол түдгэлзүүлсэн өдрөөс эхлэн тооцож гишүүн, түүний зөвлөх, туслах, бие төлөөлөгч-туслахын санхүүжилтийг нөхөн олгоно.

41.11.Гишүүн нэгдсэн хуралдаанд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр оролцоогүй бол түүнд тасалсан өдрийн цалинг олгохгүй.

41.12.Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга, гишүүн, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Тамгын газрын тэргүүн дэд, дэд дарга, Улсын Их Хурлын даргын зөвлөх нь төрийн өндөр албан тушаалтны зэрэг зиндаа, түүнтэй адилтгах төрийн албан тушаалтны зэрэглэлд хамаарах бөгөөд тэдгээрийн цалингийн хэмжээг тогтоох итгэлцүүрийг Улсын Их Хурал батална.

42 дугаар зүйл.Гишүүн хавсран гүйцэтгэж болох ажил, албан тушаал

42.1.Гишүүн бүрэн эрхийнхээ хугацаанд дараах ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэх эрхтэй:

- 42.1.1.Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн;
- 42.1.2.улс төрийн намын сонгуульт албан тушаал;
- 42.1.3.багшлах болон эрдэм шинжилгээний ажил.

42.2.Гишүүн Улсын Их Хурлын гишүүнээр сонгогдохоосоо өмнө энэ хуулийн 42.1-д зааснаас бусад ажил, албан тушаал эрхэлж байсан бол гишүүний тангараг өргөхөөсөө өмнө тухайн ажил, албан тушаалаасаа чөлөөлөгдөх шийдвэр гаргуулсан байна.

42.3.Гишүүн Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдсон бол түүний чуулганы ажиллагаанд оролцох журмыг Ерөнхий сайдын саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын дарга захирамжаар батална.

43 дугаар зүйл.Гишүүнд хориглох үйл ажиллагаа

43.1.Гишүүнд дараах үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

43.1.1.ногдсон төсвийг хэтрүүлэх, зориулалтын бусаар зарцуулах;

43.1.2.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулж бусдаас шан харамж авах;

43.1.3.гишүүний нэр хүнд, бүрэн эрхийг хувийн ашиг сонирхлын үүднээс ашиглах;

43.1.4.гишүүний нэр хүнд, эрх мэдлийг ашиглан үнэт цаас, эд хөрөнгө олох давуу эрх эдлэх, бусдад давуу байдал олгох үйл ажиллагаа явуулах;

43.1.5.Улсын Их Хурлын даргын зөвшөөрөлгүйгээр Засгийн газар, түүний байгууллага, түүнчлэн гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний зардлаар гадаадад зорчих;

43.1.6.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй нь холбогдуулан олгосон санхүүгийн эх үүсвэр, холбоо, мэдээлэл, тээврийн хэрэгсэл, төрийн өмчийн бусад эд зүйлийг ашиг хонжоо олох зорилгоор, эсхүл сонгуулийн компанит ажилд ашиглах;

43.1.7.хууль бус шийдвэр гаргуулахаар бусдад нөлөөлөх;

43.1.8.гишүүний бүрэн эрхэд үл хамаарах асуудлаар бусад байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох, шахалт үзүүлэх;

43.1.9.аливаа байгууллага, иргэнээс нэг сарын цалингийн хэмжээнээс дээш төгрөгийн үнэтэй бэлэг дурсгалын зүйлсийг хувиараа авах;

43.1.10.бүрэн эрхийнхээ хугацаанд аж ахуй эрхлэх, аж ахуй эрхлэгчдийн холбоонд элсэх, аж ахуйн нэгжийн төлөөлөн удирдах зөвлөл болон хяналтын зөвлөлд сонгогдох;

43.1.11.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ Байнгын, дэд, түр хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд, эсхүл хуралдаанаас гадуур бусдыг гүтгэж, доромжлох;

43.1.12.бусдаар албаны чиг үүрэгт нь хамаарахгүй ажил, үүрэг гүйцэтгүүлэх, хууль бус болон нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зан суртахууны хэм хэмжээнд харш үйлдэл хийхийг шаардах;

43.1.13.төрийн бус байгууллагын сонгуульд албан тушаал эрхлэх.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГАА ЯВУУЛАХ НӨХЦӨЛИЙГ ХАНГАХ

44 дүгээр зүйл.Тамгын газар, түүний эрхлэх ажил

44.1.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд мэргэжил, арга зүй, техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх, ажиллах нөхцөлөөр хангах үүрэг бүхий Тамгын газартай байна.

44.2.Тамгын газар нь хуулийн этгээд мөн бөгөөд түүний дүрмийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргын саналыг үндэслэн Улсын Их Хурлын дарга батална.

44.3.Тамгын газрын зохион байгуулалтын нэгж нь газар, хэлтэс, алба, хүрээлэн, парламентын номын сан байна.

44.4.Тамгын газар дараах ажлыг эрхлэн гүйцэтгэнэ:

44.4.1.Улсын Их Хурал, Байнгын, дэд, түр хороод, ажлын хэсэг, гишүүдэд мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх, туслалцаа үзүүлэх;

44.4.2.Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн⁶ 40.1, 40.2-т нийцсэн эсэхийг хянаж, зохих журмын дагуу өргөн мэдүүлэх бэлтгэлийг хангах;

44.4.3.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл өргөн мэдүүлэх, хэлэлцүүлэх, батлах үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын бэлтгэлийг хангах;

44.4.4.Улсын Их Хурал, Тамгын газар, Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн аж ахуй, санхүүг хөтлөн явуулах, төсвийг хууль тогтоомжийн дагуу зарцуулах;

44.4.5.нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хороод, нам, эвслийн бүлгийн хуралдааны техникийн бэлтгэлийг хангах;

44.4.6.батлагдсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн эцсийн найруулгыг хийж албажуулах, нийтлэх, мэдээлэх;

⁶ Хууль тогтоомжийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2015 оны 25 дугаарт нийтлэгдсэн.

44.4.7.чуулганы явцыг дэс дараалан албан ёсоор тэмдэглэн хөтөлж, уг тэмдэглэлийг ашиглах, хадгалах ажлыг эрхлэн явуулах;

44.4.8.Улсын Их Хурал, Тамгын газрын бичиг хэрэг, албан хэрэг хөтлөлт, архивын үйл ажиллагааг эрхэлж чуулганаар хэлэлцэх асуудалтай холбоотой баримт бичгийг олшруулан тараах ажлыг зохион байгуулах;

44.4.9.Улсын Их Хурлаас хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

44.4.10.гишүүдэд иргэн, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, санал, гомдлын шийдвэрлэлтийн байдлыг нэгтгэн дүгнэж Улсын Их Хурлын дарга, холбогдох Байнгын хороо, гишүүдэд мэдээлэх;

44.4.11.Улсын Их Хурал, Тамгын газрын гадаад харилцааны асуудлыг хариуцан шаардлагатай баримт бичиг бэлтгэх, Улсын Их Хурлын шугамаар гадаад оронд айлчлах болон гадаадаас ирэх зочин, төлөөлөгчдийг хүлээн авах бэлтгэл хангах, тэдгээрт үйлчлэх;

44.4.12.хянан шалгах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь Байнгын, дэд, түр хороо, ажлын хэсэгт арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

44.4.13.чуулганаар хэлэлцэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон гишүүдийн хүсэлтээр тодорхой хуулийн хэрэгжилтээр мэдээллийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, мэдээллээр хангах;

44.4.14.энэ хуулийн 44.4.13-т заасан асуудлаар Засгийн газар болон холбогдох бусад байгууллагаас шаардлагатай мэдээ, баримт бичиг, материалыг гаргуулах;

44.4.15.Монгол Улсын хууль тогтоомжийн мэдээллийн сан бүрдүүлж гишүүдэд үйлчлэх;

44.4.16.гишүүн нэгдсэн болон Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон ирцийн мэдээг сар бүр гаргаж, олон нийтэд мэдээлэх;

44.4.17.хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрээр даалгасан бусад үүргийг биелүүлэх;

44.4.18.парламентын номын сангийн үйлчилгээ үзүүлэх;

44.4.19.парламентат ёсны талаарх иргэдийн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх, сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах;

44.4.20.Улсын Их Хурлаас хууль тогтоох бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх, Улсын Их Хурлын гишүүд хууль санаачлах, хуулийн төсөл боловсруулах, хэлэлцэх явцад шаардлагатай судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэх;

44.4.21.Улсын Их Хурлаар тухайн жилийн төсвийн төсөл, дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл хэлэлцэхэд дүн шинжилгээ хийж, мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

44.4.22.Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл батлагдсанаар улсын төсөвт үзүүлэх нөлөөллийн талаар судалгаа, шинжилгээ хийж зөвлөмж гаргах;

44.4.23.өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцэж байгаа эсэх талаар эрх зүйн дүн шинжилгээ хийж дүгнэлт гаргах;

44.4.24.Байнгын хороонд эрхлэх асуудлынх нь хүрээнд хамаарах асуудлаар мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

44.4.25.Байнгын хороонд зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх, мэдээллээр хангах.

44.5.Тамгын газрын удирдах, гүйцэтгэх, туслах албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийг төрийн бусад адилтгах албан тушаалаас зэрэглэл дээгүүр байхаар Улсын Их Хурал тогтооно.

44.6.Тамгын газрын удирдах, гүйцэтгэх, туслах албан тушаалын цалингийн хэмжээг тогтоох итгэлцүүрийг Улсын Их Хурал батална.

44.7.Тамгын газрын албан хаагчийн мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх үйл ажиллагааны хараат бус байдалд хөндлөнгөөс нөлөөлөхийг хориглоно.

44.8.Албан үүргээ гүйцэтгэхэд нь хөндлөнгөөс нөлөөлсөн гэж үзвэл тухайн албан тушаалтан Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд⁷ заасны дагуу эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд мэдэгдэх эрхтэй.

⁷Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2012 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

44.9.Улсын Их Хурлын нэгэн бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон, түүнчлэн Улсын Их Хурлын зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжийн удирдлага өөрчлөгдсөн нь Тамгын газрын ажилтныг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

45 дугаар зүйл.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга

45.1.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь Тамгын газрын дарга бөгөөд Улсын Их Хурлын дэгийн зөвлөх, төрийн захиргааны албан тушаалтан байна.

45.2.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хууль зүйн өндөр мэргэшилтэй, төрийн албаны удирдах ажлын туршлагатай байх бөгөөд түүнийг Улсын Их Хурлын даргын санал болгосны дагуу Улсын Их Хурал томилж, чөлөөлнө. Төрийн албаны тухай хуульд заасан сонгон шалгаруулах журам Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг томилоход хамаарахгүй.

45.3.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга намын харьяалалгүй байх бөгөөд уг албан тушаалд томилогдсон өдрөөс эхлэн намын гишүүнчлэлээс гарсанд тооцно.

45.4.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга эрхлэх асуудлаараа захирамж гаргана.

46 дугаар зүйл.Ерөнхий нарийн бичгийн даргын эрхлэх ажил

46.1.Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дараах ажлыг эрхлэн гүйцэтгэнэ:

46.1.1.Тамгын газрын зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоог Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөн батлах;

46.1.2.Тамгын газрын өдөр тутмын ажлыг удирдан зохион байгуулах;

46.1.3.Улсын Их Хуралд дэгийн асуудлаар зөвлөх;

46.1.4.нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хороо, ажлын хэсгийн хуралдааны тэмдэглэл, гаргасан шийдвэрийг эрх зүйн хувьд хэлбэржүүлэх;

46.1.5.Тамгын газрын тэргүүн дэд дарга, дэд дарга, ажилтныг болон гишүүний саналыг үндэслэн түүний зөвлөх, туслах, бие төлөөлөгч-туслахыг томилох, чөлөөлөх;

46.1.6.Улсын Их Хурлаас хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах ажлыг удирдлагаар хангах;

46.1.7.Улсын Их Хурлын төсвийн шууд захирагчийн болон Улсын Их Хурлын даргын шилжүүлснээр төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн үүрэг гүйцэтгэх;

46.1.8.Улсын Их Хурлын төсвийн төслийг бэлтгэх, батлагдсан төсвийг зарцуулах;

46.1.9.Тамгын газрын захиргаа, санхүүгийн хяналтыг хэрэгжүүлэх;

46.1.10.Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд мэргэжил, арга зүй, техник зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлэхэд шаардагдах журмыг батлах;

46.1.11.Тамгын газрын албан хаагчдын нийгмийн баталгааг хангахад чиглэсэн тусламж, хуульд заасан бусад нэмэгдэл, урамшуулал олгох;

46.1.12.энэ хуулийн 46.1.3-т заасан чиг үүргээ Тамгын газрын тэргүүн дэд дарга болон хуулийн асуудал хариуцсан газрын даргаар төлөөлүүлэн хэрэгжүүлэх.

46.2.Тамгын газрын үйл ажиллагааны тайланг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд жил бүр танилцуулах бөгөөд шаардлагатай гэж үзвэл уг Байнгын хороо дүнг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж болно.

47 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын даргын ажлын алба

47.1.Улсын Их Хурлын дарга бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь зөвлөгөө өгөх, туслалцаа үзүүлэх чиг үүрэг бүхий ажлын албатай байна.

47.2.Улсын Их Хурлын даргын ажлын албаны орон тоог Улсын Их Хурлын дарга батална.

47.3.Улсын Их Хурлын даргын ажлын албаны ажилтан Улсын Их Хурлын даргад ажлаа шууд хариуцаж, Тамгын газарт харьяалагдана.

47.4.Улсын Их Хурлын даргын ажлын албаны ажилтныг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга томилж, чөлөөлнө.

48 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын төсөв

48.1.Улсын Их Хурлын төсөв нь гишүүд, Байнгын хороод, нам, эвслийн бүлэг, Тамгын газар, Улсын Их Хурлын нийтлэг арга хэмжээний төсвөөс тус тус бүрдэнэ.

49 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлын төсвийг боловсруулах, хэлэлцэх

49.1. Улсын Их Хурлын төсвийг Тамгын газар боловсруулах ба Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгээс тус тусын төсөвтэй нь холбогдсон саналыг авна.

49.2. Тамгын газар Улсын Их Хурлын төсвийн төслийг Зөвлөлтэй зөвшилцсөний дараа Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлнэ.

49.3. Тамгын газар Улсын Их Хурлын төсвийн төслийг Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж гаргасан саналыг тусгаж, төсвийн эцсийн хувилбарыг улсын төсвийн төсөлд нэгтгүүлэхээр төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хуульд заасны дагуу хүргүүлнэ.

49.4. Засгийн газар Улсын Их Хурлын төсвийн төслийг улсын төсвийн төсөлд бүрэн тусгаж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж батлуулна.

50 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын төсвийг зарцуулах, гүйцэтгэлд тавих хяналт

50.1. Улсын Их Хурлын төсвийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга зориулалтын дагуу захиран зарцуулна.

50.2. Улсын Их Хурал жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангаа дараа жилийн 4 дүгээр сарын 05-ны өдрийн дотор төрийн аудитын төв байгууллагад хүргүүлнэ. Төрийн аудитын төв байгууллага тайланг хүлээн авснаас хойш 20 хоногийн дотор тайлангийн талаар аудитын дүгнэлт гаргана.

50.3. Улсын Их Хурлын төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, энэ хуулийн 50.2-т заасан төрийн аудитын төв байгууллагын дүгнэлтийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэнэ.

51 дүгээр зүйл. Хүчин төгөлдөр болох

51.1. Энэ хуулийг Улсын Их Хурлын 2020 оны ээлжит сонгуулиар байгуулагдсан Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хуралдаан эхэлсэн өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2006 оны 01 дүгээр сарын 26-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дараах хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалт:

“2.1.2.“хууль санаачлах эрх” гэж Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 38 дугаар зүйл болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасан хүрээ, хязгаарт нийцүүлэн энэ хуулийн 2.1.1-д заасан этгээдээс мэргэжлийн түвшинд боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхийг;”

2/5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг:

“5.1.Хууль санаачлагч тодорхой хууль санаачлах бол Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 38 дугаар зүйл болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасан хүрээ, хязгаарт нийцүүлэн, хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН ОРДНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1, 6.4 дэх хэсгийн, 10 дугаар зүйлийн 10.6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын” гэсний дараах “Тамгын газрын” гэснийг тус тус хассугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.3 дахь хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 6 дахь заалт нэмсүгэй:

“6/Улсын Их Хурлын гишүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ өргөсөн тангаргаасаа няцаж Үндсэн хууль зөрчсөн гэх үндэслэл байгаа эсэх.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦЭД МАРГААН
ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.3 дахь хэсгийн “Цэц дор дурдсан албан тушаалтнуудыг огцруулах болон эгүүлэн татах” гэсний дараа “, Улсын Их Хурлын гишүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ өргөсөн тангаргаасаа няцсан гэх” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
СОНГУУЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.7 дахь хэсгийн “30.6-д” гэснийг “35.5-д” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДАЙНЫ БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Дайны байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь хэсгийн “Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн дагуу хэлэлцэн 7 хоногийн дотор батлах, эсхүл хүчингүй болгоно.” гэснийг “Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2-т заасны дагуу 7 хоногийн дотор хэлэлцэж батлах, эсхүл хүчингүй болгоно.” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.4.2 дахь заалтын “Тамгын газрын” гэснийг хассугай.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 57.13 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“57.13.Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын дэд дарга, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Улсын Их Хурлын даргын зөвлөх, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын тэргүүн дэд, дэд дарга болон Улсын Их Хурлын Тамгын газрын удирдах, гүйцэтгэх, туслах албан тушаалын цалингийн хэмжээ тогтоох итгэлцүүрийг Улсын Их Хурал өөрөө тогтооно.”

2 дугаар зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.9 дэх хэсгийн “Төрийн өндөр” гэсний өмнө “Энэ хуулийн 57.13-т зааснаас бусад” гэж, мөн зүйлийн 57.10 дахь хэсгийн “орлогч” гэсний дараа “, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын тэргүүн дэд, дэд дарга” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭГИЙН ТУХАЙ

/Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурал /цаашид “Улсын Их Хурал” гэх/-ын чуулганы нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хорооны

хуралдааныг зохион байгуулах, хуралдаанаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, тодорхой асуудал хэлэлцэх, санал хураах, шийдвэр гаргахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн хууль тогтоомж

2.1.Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль², энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны үндсэн зарчим

3.1.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаан хууль дээдлэх, нээлттэй, ил тод байх, асуудлыг хэлэлцэхэд чөлөөтэй, эрх тэгш оролцоог хангах, цөөнхийн эрхийг хүндэтгэх, хэлэлцүүлгийн горим ойлгомжтой, тодорхой байх, олонхын саналаар шийдвэр гаргах зарчимд үндэслэнэ.

3.2.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэг/цаашид “хуралдааны дэг” гэх/-ээр тусгайлан зохицуулаагүй асуудлыг хэлэлцэх дэгийг Улсын Их Хурал өөрөө тогтооно.

3.3.Хялбаршуулсан хуралдааны дэгийг энэ хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурал батална.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“чуулганы хуралдаан” гэж Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдааныг;

4.1.2.“Зөвлөл” гэж Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14.3-т заасан Улсын Их Хурлын даргын дэргэд ажиллах зөвлөлийг;

4.1.3.“горимын санал” гэж Улсын Их Хурлын гишүүнээс зөвхөн хэлэлцэж байгаа асуудлаар болон тухайн асуудлыг хэлэлцэх дараалал, журмын талаар гаргасан саналыг;

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

² Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2020 оны 22 дугаарт нийтлэгдсэн.

4.1.4.“зарчмын зөрүүтэй санал” гэж хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөлд өөрчлөлт оруулахтай холбоотой бичгээр гаргасан саналыг;

4.1.5.“найруулгын санал” гэж хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн үзэл баримтлал, агуулга, зарчмыг алдагдуулахгүйгээр зүйл, хэсэг, заалтыг уялдуулан дэс дараалал, бүтцэд өөрчлөлт оруулах, нэр томъёог жигдлэх, үг, өгүүлбэр, хэллэгийг монгол хэлний дүрэмд нийцүүлэхтэй холбоотой саналыг;

4.1.6.“хуулийн төслийг эцэслэн батлах” гэж энэ хуульд заасан хуулийн төсөл хэлэлцэх дөрөв дэх үе шатанд төслийг эцэслэн батлах санал хураалтыг.

5 дугаар зүйл.Хуралдааны дэгээр зохицуулаагүй асуудлыг хэлэлцэх журам

5.1.Тухайн асуудлыг хэлэлцэх хуралдааны дэгийг хуулиар зохицуулаагүй бол уг асуудлыг хэлэлцэх дэгийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо хэлэлцэж, саналаа нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

5.2.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос санал болгосон тухайн асуудлыг хэлэлцэх хуралдааны дэгийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон Улсын Их Хурлын гишүүд /цаашид “гишүүд” гэх/-ийн олонхын саналаар батална.

5.3.Энэ хуулийн 5.1-д заасан хуралдааны дэгийг зөвхөн тухайн асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэхэд мөрдөнө.

6 дугаар зүйл.Онцгой нөхцөлд хэрэглэх хуралдааны дэг

6.1.Онц байдал, дайн бүхий болон дайны байдал зарласан, Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд³ заасан бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн, олон улсын хөл хориот өвчин гарсан онцгой нөхцөлд Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн, энэ хуульд заасан зарчмыг баримтлан асуудлыг хялбаршуулсан болон цахим хуралдааны дэгээр хэлэлцэж болно.

6.2.Энэ хуулийн 6.1-д заасан нөхцөл үүссэн тохиолдолд Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн ирц бүрдүүлэх, санал хураалт явуулах, хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл хэлэлцэх үе шатыг тогтоох, эцсийн найруулга сонсох болон шийдвэр хүчин төгөлдөр болох асуудлыг хялбаршуулсан болон цахим хуралдааны дэгээр хэлэлцэх талаар

³ Гамшгаас хамгаалах тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

зарчмын зөрүүтэй санал гарсан бол хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэнэ.

6.3.Энэ хуулийн 6.1-д заасан нөхцөлд чуулганы хуралдааны байршлыг өөрчилж болно.

7 дугаар зүйл.Цахим хуралдааны дэг

7.1.Чуулганы хуралдаан /цаашид “хуралдаан” гэх/-ыг цахим хуралдааны программ ашиглан зохион байгуулах бөгөөд цахим хуралдааны программ нь Улсын Их Хурлын гишүүд, ажлын хэсгийн гишүүд байршлаасаа үл хамааран дүрсээ харан нэгэн зэрэг сонсох болон ярих, санал өгөх боломжтой байна.

7.2.Хуралдааны зарыг албан ёсны цахим шуудан болон холбооны хэрэгсэл ашиглан Улсын Их Хурлын гишүүн /цаашид “гишүүн” гэх/-д мэдэгдэнэ.

7.3.Гишүүн товлосон цагт цахим хуралдааны программын ирцэд бүртгүүлэн хуралдаанд оролцох үүрэгтэй. Гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр товлосон цагт ирцэд бүртгүүлээгүй бол энэ хуулийн 18.1-д заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

7.4.Хэлэлцэх асуудлын материалыг албан ёсны цахим шуудангаар илгээж, Улсын Их Хурлын цахим хуудсанд байршуулна.

7.5.Хуралдаанд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14.4-т заасан Зөвлөлийн гишүүд биечлэн хуралдааны танхимд, бусад гишүүд хуралдааны танхим, эсхүл албан өрөөнөөсөө, хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хуралдаан даргалагчид урьдчилан мэдэгдсэн бол тухайн байгаа газраасаа цахим хуралдааныг хэвийн явуулахад саад учруулахгүйгээр оролцоно.

7.6.Хуралдаанд тухайн хэлэлцэж байгаа асуудлыг боловсруулахад оролцсон ажлын хэсэг, Улсын Их Хурлын Тамгын газар /цаашид “Тамгын газар” гэх/-ын холбогдох ажилтан оролцож болно.

7.7.Тухайн өдрийн хуралдаан эхлэхэд цахим хуралдааны программд бүртгүүлсэн гишүүнийг хуралдаанд хүрэлцэн ирснээр тооцож, хуралдааны ирцэд бүртгэнэ.

7.8.Хуралдааны үед нам, эвслийн бүлэг тухайн хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан завсарлага авахаар бол хуралдаан даргалагч тухайн үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан завсарлагын хугацааг тогтооно.

7.9.Гишүүн хуралдаанд үг хэлж, байр сууриа илэрхийлэх, тайлбар хийх, асуулт асуухдаа цахим хуралдааны программын мэдээлэл солилцох хэсэгт бичвэр томъёоллоор мэдэгдэн дараалалд орж хуралдаан даргалагчийн зөвшөөрлөөр чанга яригч нээгдэхэд үг хэлж, асуулт асууна.

7.10.Онцгой нөхцөлд цахимаар хуралдаж байгаа үед асуулт асуух хугацаа 2 минутаас илүүгүй, хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж үзвэл тухайн гишүүний саналаар нэг удаа 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авах бөгөөд үг хэлэх хугацаа 3 минутаас илүүгүй байхаар тогтооно. Нам, эвслийн бүлэг, гишүүд шаардлагатай гэж үзвэл саналаа нэгтгэн асуулт асууж, саналаа илэрхийлж болно.

7.11.Хуралдаанаар хэлэлцэж байгаа асуудлаар ил санал хураалт явуулах бөгөөд хуралдаан даргалагч санал хураалтын цагийг урьдчилан мэдэгдэнэ.

7.12.Санал хураалтыг цахим хэлбэрээр, эсхүл гар өргөж явуулна. Санал хураалтын дүнг хуралдаан даргалагч нэгтгэн танилцуулна.

7.13.Нууц санал хураалтыг зөвхөн санал хураах хуудсаар явуулна.

7.14.Энэ хуулийн 6.1-д заасан нөхцөлд хаалттай хуралдаан явуулах дэгийг тусгайлан зохицуулна.

7.15.Хуралдааны дэг зөрчсөн болон цахим хуралдааны программын мэдээлэл солилцох хэсэгт хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдолгүй үг бичих, цахим хуралдааныг хэвийн явуулахад саад учруулсан үйлдэл гаргавал гишүүнд хуралдаан даргалагч сануулах, сануулга авсан гишүүн дахин зөрчил гаргавал түүний тухайн өдрийн хуралдааны туршид, эсхүл тухайн хэлэлцэж байгаа асуудлаар асуулт асуух, үг хэлэх эрхийг нь хасах, цахим хуралдааны программын мэдээлэл солилцох хэсэгт бичих, үг хэлэх эрхийг нь 3 цаг хүртэл хугацаагаар хасаж, энэ тухайгаа мэдэгдэнэ.

7.16.Цахим хуралдаанд энэ хуулийн 11.5, 14.3 дахь хэсгийг баримтлахгүй.

7.17.Хуралдааны явцыг дуу, дүрс бичлэг, мэдээллийн бусад техник хэрэгсэл ашиглан энэ хуульд заасны дагуу Тамгын газраас баримтжуулна.

7.18.Энэ хуульд заасны дагуу ирц, санал хураалтад оролцсон Улсын Их Хурлын гишүүний саналаа илэрхийлсэн талаарх баримтыг тухайн асуудлыг хэлэлцсэн хувийн хэрэгт хавсаргана.

8 дугаар зүйл.Хуралдааны дэгд өөрчлөлт оруулах

8.1.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 38.1-д заасны дагуу хуралдааны дэгд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг зөвхөн гишүүн санаачлах эрхтэй.

8.2.Хуралдааны дэгд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дарааллыг харгалзахгүйгээр хуулийн төсөл хэлэлцэх журмын дагуу хэлэлцэнэ.

9 дүгээр зүйл.Хуралдааны зохион байгуулалтын нийтлэг журам

9.1.Нэгдсэн хуралдаан долоо хоногийн Пүрэв, Баасан гарагт өглөө 9.00 цагаас эхэлж, үдээс хойш 14.00 цагаас үргэлжилнэ. Товлосон асуудлыг ажлын цагт багтаан хэлэлцэж дуусаагүй бол хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар хуралдааны цагийг сунгаж болно.

9.2.Ажлын зайлшгүй шаардлага гарвал Зөвлөлийн саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын дарга нэгдсэн хуралдааныг энэ хуулийн 9.1-д зааснаас бусад ажлын өдөр зарлан хуралдуулж болно.

9.3.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол нам, эвслийн бүлгийн хуралдааныг долоо хоногийн Даваа гарагт, Байнгын, дэд, түр хороодын хуралдааныг Мягмар, Лхагва гарагт, шаардлагатай бол энэ хуулийн 9.2-т заасныг баримтлан бусад ажлын өдөрт зохион байгуулж болно.

9.4.Байнгын хорооны хуралдааны санал хураалтыг бусад Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдааны санал хураалттай давхцуулахгүйгээр зохион байгуулна.

9.5.Тухайн долоо хоногт нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хороо, ажлын хэсгийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын тов, дарааллыг Зөвлөлийн саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын дарга батална.

9.6.Нам, эвслийн бүлэг энэ хуулийн 9.5-д заасан тов, дарааллыг харгалзан тухайн долоо хоногт хуралдаанаараа хэлэлцэх асуудлаа өөрсдөө тогтооно.

9.7.Төрийн ёслол, хүндэтгэлийн үйл ажиллагаанд гишүүд оролцох, хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалтай холбогдуулан нам, эвслийн бүлэгт саналаа зөвшилцөх боломж олгох зорилгоор хуралдаан даргалагч нэгдсэн хуралдааны эхлэх цагийг энэ хуулийн 9.1-д зааснаас өөрөөр тогтоож болно.

10 дугаар зүйл.Ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлыг тогтоох журам

10.1.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо нам, эвслийн бүлэг, Байнгын, дэд, түр хороо, хууль санаачлагчийн саналыг үндэслэн дараагийн ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын талаарх Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл /цаашид “тогтоолын төсөл” гэх/-ийг боловсруулан нэгдсэн хуралдаанд оруулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална.

10.2.Зөвлөлийн саналыг үндэслэн Төрийн байгуулалтын байнгын хороо ээлжит чуулганаар хэлэлцэхээр тогтсон хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх цаглаврыг тухайн ээлжит чуулганы нийт хугацаагаар гаргаж, Байнгын хорооны тогтоолоор батална.

10.3.Ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дараалалд ороогүй хууль, тогтоолын төсөл өргөн мэдүүлснийг тухайн ээлжит чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэхийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо холбогдох Байнгын хорооны саналыг үндэслэн хэлэлцэж, саналаа нэгдсэн хуралдаанд оруулах бөгөөд уг саналыг нэгдсэн хуралдаанаар дэмжээгүй бол тухайн хууль, тогтоолын төслийг дараагийн ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дараалалд оруулах эсэхийг энэ хуулийн 10.1-д заасан журмаар шийдвэрлэнэ.

11 дүгээр зүйл.Хуралдааны ирц

11.1.Хуралдааныг гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирснээр хүчинтэйд тооцно.

11.2.Гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хуралдаанд хүрэлцэн ирэх боломжгүй бол хуралдаан даргалагчид энэ хуулийн 11.3-т заасан шалтгаан, үндэслэлээ урьдчилан мэдэгдэнэ.

11.3.Гишүүн өвчтэй буюу өвчтэй хүн асарсан, гадаад, дотоод томилолтоор явсан, түүнчлэн хурал, зөвлөгөөнд зайлшгүй оролцох шаардлагатай байсан бол хүндэтгэх шалтгаантай гэж үзэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хуралдаанд ирээгүй бол хуралдаан тасалсанд тооцно.

11.4.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн тодорхой заалтыг илтэд зөрчсөн асуудал хэлэлцсэн, эсхүл Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг эсэргүүцэхээс бусад шалтгаанаар нам, эвслийн бүлэг, гишүүн хуралдаанд оролцохгүй байх буюу түүнийг орхиж гарахыг хориглоно.

11.5.Гишүүн хуралдааны ирцэд бүртгүүлэхдээ биеийн давхцахгүй өгөгдөл /гарын хурууны хээ/-өөр идэвхжих систем бүхий цахим тоолуурыг ашиглана.

11.6.Хуралдаан даргалагч хуралдааны ирцийг гишүүний сонгогдсон тойрог, нэрээр дараах дарааллаар танилцуулна:

11.6.1.хүрэлцэн ирсэн гишүүн;

11.6.2.хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хуралдаанд хүрэлцэн ирээгүй гишүүн, түүний шалтгаан, үндэслэл;

11.6.3.хуралдаан тасалсан гишүүн.

11.7.Нэгдсэн хуралдаанаар асуудал хэлэлцэхэд холбогдох Байнгын хорооны дарга, эсхүл түүнийг орлож байгаа гишүүн хуралдаанд заавал оролцоно.

12 дугаар зүйл.Нээлттэй, хаалттай хуралдаан

12.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуралдааныг нээлттэйгээр зохион байгуулна.

12.2.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 22.2-т заасан асуудлыг нууцын горимоор хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэнэ.

12.3.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 22.3-т заасны дагуу хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар асуудлыг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэж болно.

12.4.Энэ хуулийн 12.2-т заасан хаалттай хуралдаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, тухайн асуудлыг хариуцсан Засгийн газрын гишүүн болон холбогдох төрийн бусад байгууллагын дарга, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга /цаашид “Ерөнхий нарийн бичгийн дарга” гэх/, Тамгын газрын нууцын асуудал хариуцсан ажилтан, түүнчлэн тухайн асуудлыг боловсруулахад оролцсон ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг оролцуулж болно.

12.5.Шаардлагатай бол энэ хуулийн 12.4-т зааснаас бусад хүнийг хаалттай хуралдаанд оролцуулж болох бөгөөд тэднээр нууц задруулахгүй байх баталгааг урьдчилан гаргуулна.

12.6.Хаалттай хуралдаанд дуу, дүрс бичлэг хийх, гар утас, бусад хөдөлгөөнт төхөөрөмж авч орох, утсаар ярихыг хориглоно.

12.7.Хаалттай хуралдааны тэмдэглэлийг төрийн нууцын тухай хууль тогтоомжид заасны дагуу хөтөлнө.

12.8.Энэ хуулийн 12.3-т заасан хаалттай хуралдааныг зохион байгуулахад энэ хуулийн 12.4, 12.5, 12.6, 12.7-д заасан журам үл хамаарна.

12.9.Энэ хуулийн 12.3-т заасан хаалттай хуралдаанд асуудлыг боловсруулахад оролцсон ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, Тамгын газрын ажилтнууд оролцож болох бөгөөд хуралдааны явцыг энэ хуулийн 123.1-д заасны дагуу тэмдэглэнэ.

13 дугаар зүйл.Гишүүн хуралдаанд асуулт асуух, үг хэлэх журам

13.1.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол гишүүн хуралдаанд асуулт асуухдаа дараах журмыг баримтална:

13.1.1.нэгдсэн хуралдаанд асуулт асуухаа урьдчилан мэдэгдэж асуулт асуух дараалалд орох;

13.1.2.гишүүний асуулт асуух хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авах;

13.1.3.хуралдаан даргалагч зөвшөөрөл өгөөгүй байхад асуулт асуухгүй байх.

13.2.Гишүүний асуултад хариулах хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт тайлбар өгөх хугацаа 2 хүртэл удаа тус бүр 1 минутаас илүүгүй байна.

13.3.Гишүүн хуралдаанд байр сууриа илэрхийлж үг хэлэх /цаашид “үг хэлэх” гэх/-дээ дараах журмыг баримтална:

13.3.1.нэгдсэн хуралдаанд үг хэлэхээ урьдчилан мэдэгдэж үг хэлэх дараалалд орох;

13.3.2.үг хэлэх хугацаа 5 минутаас илүүгүй байх.

13.4.Гишүүн энэ хуулийн 9.5-д заасан нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхээр тогтсон асуудлыг хойшлуулах, дараалал өөрчлөх, асуудал нэмэх горимын санал гаргах бол Улсын Их Хурлын даргад нэгдсэн хуралдааны өмнөх өдрийн 17.00 цагаас өмнө үндэслэл бүхий саналаа бичгээр ирүүлнэ.

13.5.Хуралдаан даргалагч тухайн өдрийн хуралдааныг нээж, хэлэлцэх асуудалтай холбоотой гишүүнээс ирүүлсэн горимын саналыг танилцуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэнэ. Энэ талаар хэлэлцүүлэг явуулахгүй.

13.6.Тодорхой асуудлыг хэлэлцэхэд энэ хуулийн 13.1.2, 13.2, 13.3.2-т зааснаас өөр хугацаа заасан бол тусгайлан заасан хугацааг баримтална.

13.7.Хуралдаан даргалагч урьдчилан мэдэгдэж, дараалалд орсон гишүүдийн нэрсийн дагуу асуулт асуух, үг хэлэх зөвшөөрөл өгнө.

13.8.Хуралдаан даргалагч асуулт асуух, үг хэлэх зөвшөөрөл өгөхийн өмнө энэ хуулийн 13.1, 13.2, 13.3-т заасан журмыг баримтлахыг сануулна.

13.9.Гишүүн хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан нэгдсэн хуралдаанд өөрийн үзэл бодол, байр сууриа илэрхийлж үг хэлнэ.

13.10.Гишүүн асуулт асуух, үг хэлэхдээ бүдүүлэг үг хэллэг хэрэглэх, бусдыг доромжлох, нэр төрийг нь гутаах, гүтгэхийг хориглоно.

13.11.Гишүүн үнэн, бодитой, судалгаанд суурилсан мэдээлэлд тулгуурлаж үг хэлнэ.

13.12.Гишүүн асуулт асуух, үг хэлэх эрхээ бусад гишүүнд шилжүүлэхгүй.

13.13.Хууль, тогтоолын төсөл хэлэлцэхэд гишүүний асуултад хууль санаачлагч хариулж тайлбар хийнэ.

13.14.Хууль, тогтоолын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд орсон, түүнчлэн хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдон уригдаж ирсэн хүн хуралдаан даргалагчийн зөвшөөрснөөр тайлбар хийж, асуултад хариулна.

13.15.Тайлбар хийж, асуултад хариулж байгаа албан тушаалтан үнэн зөв мэдээлэл өгөх, асуултад товч, тодорхой хариулах үүрэгтэй бөгөөд гишүүн хариултыг хангалтгүй, эргэлзээтэй гэж үзвэл тухайн асуултын хариуг 2 хоногийн дотор бичгээр өгөхийг шаардах эрхтэй.

13.16.Гишүүн хуралдаанд асуулт асуух, үг хэлэхдээ бүртгүүлж, асуулт асуух, үг хэлэх дараалалд орно.

13.17.Хэлэлцүүлгийн явцад гарсан асуудлыг тодруулах зорилгоор гишүүн асуулт асуух, үг хэлэх хүсэлт гаргасан бол хуралдаан даргалагч

энэ хуульд заасан дарааллыг харгалзахгүйгээр асуулт, асуух үг хэлэх зөвшөөрөл өгнө.

14 дүгээр зүйл. Санал хураалт явуулах ерөнхий журам

14.1. Хуралдаанаар хэлэлцэж байгаа асуудлыг ил санал хураалтаар шийдвэрлэнэ. Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд заасан, эсхүл хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар санал хураалтыг нууцаар явуулна.

14.2. Ил санал хураалтыг цахимаар, эсхүл гар өргөж, нууц санал хураалтыг цахимаар, эсхүл санал хураах хуудсаар явуулна.

14.3. Санал хураалтыг цахимаар явуулахад биеийн давхцахгүй өгөгдөл /гарын хурууны хээ/-өөр идэвхжих систем бүхий цахим тоолуур ашиглана.

14.4. Ил санал хураалтыг явуулахад техникийн гэмтэл гарсан, цахилгаан тасарсан зэрэг санал хураалтын систем ажиллахгүй болсон тохиолдолд санал хураалтыг гар өргөж явуулна.

14.5. Гар өргөж явуулсан ил санал хураалтын дүнг хуралдаан даргалагч нэгтгэн зарлана.

14.6. Нууц санал хураалтыг санал хураах хуудсаар явуулах бол гишүүдээс бүрдсэн тооллогын комисс байгуулна. Нууц санал хураалт явуулах, дүнг гаргах журмыг тооллогын комисс боловсруулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална.

14.7. Нууц санал хураалтыг цахимаар явуулахад эзгүй гишүүний картыг сугалан бүртгэлээс хасаж, санал хураалтыг явуулах бөгөөд санал өгсөн гишүүдийн нэрс хуралдааны цахим системд хадгалагдахгүй.

14.8. Гишүүн санал хураалтад оролцохдоо “зөвшөөрсөн” буюу “татгалзсан” саналын аль нэгийг өгнө.

14.9. Санал хураалт явуулах үед гишүүн санал өгөх эрхээ зөвхөн өөрөө эдлэх бөгөөд энэхүү эрхээ бусад гишүүнд шилжүүлэх, бусад гишүүний өмнөөс санал өгөхийг хориглоно.

14.10. Гишүүн хэлэлцэж байгаа асуудалтай шууд холбоотой үйл ажиллагааны үр дүнд өөрөө болон гэр бүлийн гишүүд нь орлого олж байгаа, эсхүл бусад хэлбэрээр ашиг сонирхлын зөрчилтэй бол энэ тухай хуралдаан даргалагчид урьдчилан мэдэгдэж санал хураалтад оролцохгүй.

14.11.Тухайн өдрийн хуралдаан эхлэхэд ирцэд бүртгүүлсэн гишүүн чөлөө аваагүй, хүндэтгэн үзэх болон энэ хуулийн 11.4-т заасан эсэргүүцэх шалтгаантайгаа мэдэгдэлгүй хуралдааныг орхиж гарсан, эсхүл бүртгэлээс гарсан /картаа сугалсан/ бол түүнийг хуралдааны ирцэд оруулж тухайн асуудлаар санал хураахад эсрэг санал өгсөнд тооцно.

14.12.Хуралдаан даргалагч тухайн асуудлаар санал хураалт явуулах цагийг тухай бүрд нь урьдчилан зарлаж болно.

14.13.Нууц санал хураалт явуулахад энэ хуулийн 14.11 дэх хэсэг хамаарахгүй.

15 дугаар зүйл.Хуралдаанаас завсарлага авах

15.1.Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол нам, эвслийн бүлэг Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 33.1.4-т заасны дагуу завсарлага авах эрхтэй. Завсарлага авах хугацаа ажлын 5-аас илүүгүй өдөр байх бөгөөд шаардлагатай бол нам, эвслийн бүлгийн хүсэлтээр хуралдаан даргалагч завсарлагын хугацааг 1 удаа ажлын 3-аас илүүгүй өдрөөр сунгаж болно.

15.2.Нам, эвслийн бүлгийн дарга, эсхүл түүнийг албан ёсоор орлож байгаа гишүүн энэ хуулийн 15.1-д заасны дагуу завсарлага авахдаа завсарлага авах үндэслэл, хугацааг тодорхой хэлж, энэ талаар хуралдааны тэмдэглэлд тусгуулна.

15.3.Завсарлага авсан нам, эвслийн бүлэг тухайн асуудлаар дахин завсарлага авахыг хориглоно.

15.4.Шийдвэрлэх хугацааг нь хуулиар тусгайлан заасан асуудлаар нам, эвслийн бүлэг завсарлага авах бол хуралдаан даргалагч завсарлагын хугацааг тухайн асуудлыг хуулиар тогтоосон хугацаанд шийдвэрлэх боломжтой байхаар тогтооно.

15.5.Завсарлага авсан хугацаанд тухайн асуудлыг хуралдаанаар хэлэлцэхгүй.

16 дугаар зүйл.Хуралдаан даргалагчийн эрх, үүрэг

16.1.Хуралдааныг зохион байгуулах талаар хуралдаан даргалагч дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

16.1.1.хуралдааны бэлтгэлийг хангах;

16.1.2.хуралдааныг товлосон цагт эхлүүлж, хуралдааны дэгийн дагуу зохион байгуулах;

16.1.3.саналаа ирүүлсэн дарааллыг баримтлан гишүүдэд асуулт асуух, үг хэлэх зөвшөөрөл өгөх;

16.1.4.гишүүдээс гаргасан горимын саналаар санал хураалт явуулах;

16.1.5.энэ хуулийн 13.14-т заасан хүмүүст гишүүдийн асуултад хариулах, тайлбар хийх зөвшөөрөл өгөх;

16.1.6.санал хураалт явуулж, дүнг мэдээлэх;

16.1.7.хуралдааны шийдвэрийг хэлбэржүүлэх, ёсчлох ажлыг зохион байгуулах;

16.1.8.хүндэтгэн үзэх шалтгаантай гишүүнд чөлөө өгөх;

16.1.9.илтгэл, танилцуулга сонсох, асуулт, хариулт явуулах, санал, дүгнэлт танилцуулах, санал хураах цагийг тогтоох;

16.1.10.хуралдааны дэгийн биелэлтэд хяналт тавьж, гишүүдээс түүнийг биелүүлэхийг шаардах;

16.1.11.хуралдааны дэг зөрчигчид энэ хуульд заасан арга хэмжээ авах;

16.1.12.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх, үүрэг.

16.2.Хуралдаан даргалагч горимын саналаар нэг удаа санал хураалт явуулна. Хуралдааны хэлэлцэх асуудалд ороогүй асуудлаар, мөн тухайн санал нь хуулиар тогтоосон журмыг зөрчиж байгаа бол санал хураалт явуулахыг хориглоно.

16.3.Хуралдаанаар нэг асуудлыг хэлэлцэж эхэлсэн боловч түүний хэлэлцүүлгийг горимын саналаар хойшлуулсан тохиолдолд хуралдаан даргалагч дараагийн асуудлыг хэлэлцүүлнэ.

17 дугаар зүйл.Хуралдааны дэг сахиулах

17.1.Хуралдаан даргалагч энэ хуульд заасан хуралдааны дэгийг сахиулна.

17.2.Гишүүн хуралдааны дэг зөрчсөн, хуралдааны хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулсан бол хуралдаан даргалагч түүнээс уг үйлдлээ зогсоохыг шаардах эрхтэй.

17.3.Энэ хуулийн 17.2-т заасан шаардлагыг гишүүн биелүүлээгүй бол хуралдаан даргалагч түүнд энэ хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

17.4.Хуралдаанд оролцогч, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаатай урилгаар танилцаж байгаа зочид, төлөөлөгчид хуралдааны дэгийг сахин мөрдөх үүрэгтэй бөгөөд хуралдааны дэгийг зөрчсөн бол түүнийг хуралдаан даргалагчийн шийдвэрээр танхимаас гаргана.

17.5.Хуралдаан даргалагч хуралдааны танхимд хуралдааны дэг, журмыг сахиулах боломжгүй гэж үзсэн тохиолдолд тухайн өдрийн хуралдааныг түр завсарлуулах, эсхүл тухайн асуудлын хэлэлцүүлгийг хойшлуулах шийдвэр гаргана.

18 дугаар зүйл.Хуралдааны дэг зөрчсөн гишүүнд хүлээлгэх хариуцлага

18.1.Гишүүн хуралдааны дэг зөрчсөн бол дараах хариуцлага хүлээлгэнэ:

18.1.1.сануулах;

18.1.2.хуралдаанд үг хэлэх эрхийг хасах;

18.1.3.хуралдаанд оролцох эрхийг хасах.

18.2.Гишүүн хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдолгүй асуулт асуух, үг хэлэх, зөвшөөрөл өгөөгүй байхад үг хэлсэн бол хуралдаан даргалагч түүний үгийг тасалж, эхний удаа сануулж, дараагийн авах арга хэмжээний талаар анхааруулна.

18.3.Гишүүн эхний удаа өгсөн сануулгыг биелүүлээгүй бол хуралдаан даргалагч гишүүний үг хэлэх эрхийг хасаж, тухайн асуудлын хэлэлцүүлгийн явцад дахин үг хэлэх эрх олгохгүй.

18.4.Гишүүн бусдад саад учруулсан, асуулт асуух, үг хэлэхдээ бүдүүлэг үг хэллэг хэрэглэх, бусдыг доромжлох, нэр төрийг нь гутаах, гүтгэсэн шинжтэй үг хэлсэн бол хуралдаан даргалагч түүнд урьдчилан сануулахгүйгээр тухайн өдрийн хуралдаанд үг хэлэх эрхийг хасна.

18.5.Гишүүн хуралдаан даргалагчийн хуралдааны дэг сахихыг сануулсан шаардлагыг үл биелүүлж, бусад гишүүний асуулт асуух, үг хэлэх, саналаа өгөх эрхэд саад учруулж, хуралдааны хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахуйц нөхцөл байдал үүсгэсэн бол түүнийг хуралдааны танхимаас гаргана.

18.6.Энэ хуулийн 18.5-д заасан хариуцлага хүлээсэн гишүүн хуралдааны танхимыг нэн даруй орхин гарах үүрэгтэй бөгөөд гишүүн хуралдааны танхимыг нэн даруй орхин гараагүй нь энэ хуулийн 18.5-д заасан хариуцлагын хугацааг нэмэгдүүлэх үндэслэл болохыг хуралдаан даргалагч гишүүнд сануулна.

18.7.Гишүүн хуралдаанд оролцох эрхээ хасуулсан хугацаанд хуралдаанд оролцох эрхгүй.

18.8.Улсын Их Хурлын болон гишүүний нэр хүндийг гутаан доромжлох, эмх замбараагүй байдал үүсгэхээр бусдыг турхирах, өдөөн хатгах зэргээр хуралдааны хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулсан бол хуралдаан даргалагч уг гишүүний тухайн өдрийн хуралдаанд оролцох эрхийг хасаж, түүнийг хуралдааны танхимаас гаргана.

19 дүгээр зүйл.Өргөн мэдүүлсэн төслийн талаар мэдээлэх

19.1.Улсын Их Хурлын дарга хууль санаачлагчаас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх Байнгын хороог, хэрэв тухайн төсөл хэд хэдэн Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд хамаарахаар бол холбогдох болон бусад Байнгын хороог Зөвлөлтэй зөвшилцөн тогтоож, нэгдсэн хуралдаанд мэдээлнэ.

20 дугаар зүйл.Хууль санаачлагч төслөө татан авах журам

20.1.Хууль санаачлагч хэлэлцүүлгийн аль ч шатанд санаачилсан хууль, тогтоолын төслөө татан авч болно.

20.2.Хэд хэдэн гишүүн хамтарч төсөл санаачилсан бол олонхын саналаар төслөө татан авч болно.

20.3.Энэ хуулийн 20.1, 20.2-т заасны дагуу хууль, тогтоолын төслөө татан авах тохиолдолд тухайн төсөл нь хэлэлцүүлгийн аль шатанд байгаагаас үл хамааран хууль санаачлагч хууль, тогтоолын төслөө татан авах үндэслэлээ тусгасан албан бичгийг Улсын Их Хуралд ирүүлэх бөгөөд Улсын Их Хурлын дарга нэгдсэн хуралдаанд энэ тухай танилцуулснаар хууль санаачлагч хууль, тогтоолын төслөө татан авсанд тооцно.

21 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурлын чуулганаар төслийг нэн яаралтай хэлэлцүүлэх

21.1.Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг үндэслэн Ерөнхий сайд үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдуулан хууль, тогтоолын төслийг нэн яаралтай хэлэлцүүлэхээр Улсын Их Хуралд бичгээр хүсэлт тавьсан бол Улсын Их Хурлын дарга өмнө баталсан хэлэлцэх асуудлын тов, дараалалд өөрчлөлт оруулж, чуулганаар хэлэлцүүлэх тухай захирамж гаргана.

21.2.Энэ хуулийн 21.1-д заасан хууль, тогтоолын төслийг Улсын Их Хурлын даргын захирамжийн хамт холбогдох Байнгын хороо Улсын Их Хурлын нийт гишүүнд яаралтай хүргүүлж, хэлэлцүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ АНХДУГААР ЧУУЛГАН

22 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулган

22.1.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 17.1-д заасны дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн товлосон өдөр анхдугаар чуулганы үйл ажиллагаа эхэлнэ.

22.2.Анхдугаар чуулганыг нээж Монгол Улсын Ерөнхийлөгч үг хэлнэ.

22.3.Анхдугаар чуулганы хуралдааныг Улсын Их Хурлын даргыг сонгох хүртэл тухайн сонгуулиар сонгогдсон насаар хамгийн ахмад гишүүн даргална. Насаар хамгийн ахмад гишүүн даргалах боломжгүй бол хуралдаанд оролцсон насаар ахмад дараагийн гишүүн даргална.

22.4.Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулийн дүн, сонгогдсон гишүүдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай илтгэл тавина. Илтгэлтэй холбогдуулан гишүүн асуулт асууж, хариулт авч болно.

22.5.Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга илтгэл тавьж, асуулт, хариулт явуулсны дараа насаар хамгийн ахмад гишүүн эхэлж, бусад гишүүн цагаан толгойн үсгийн дарааллын дагуу Улсын Их Хурлын гишүүний тангаргийг уншиж, Төрийн сүлдэнд мэхийн ёсолж, төрийн далбаанаас адис авч, тангаргийн бичигт гарын үсэг зурна.

22.6.Гишүүн тангараг өргөснөөр Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай тогтоол баталсанд тооцно.

22.7.Анхдугаар чуулганы нээлтийн хуралдаанд оролцож амжаагүй гишүүн өөрийн оролцсон анхны хуралдаанд тангараг өргөнө. Тангараг өргөхтэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, үг хэлэхгүй.

22.8.Нөхөн сонгогдсон гишүүний бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөхөд энэ хуулийн 22.4, 22.5, 22.6-д заасан журмыг баримтална.

23 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын даргыг сонгох

23.1.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11.1-д заасан нам, эвсэл Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлнэ.

23.2.Аль ч нам, эвсэл олонхын суудал аваагүй бол Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11.2-т заасан нам, эвсэл зөвшилцөн Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлнэ.

23.3.Улсын Их Хурлын даргыг сонгоход хэлэлцүүлэг явуулахгүй бөгөөд ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын даргыг сонгох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

23.4.Нэр дэвшигч хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын дэмжлэг аваагүй бол энэ хуулийн 23.1, 23.2-т заасны дагуу өөр гишүүний нэрийг дэвшүүлж сонгоно.

24 дүгээр зүйл.Улсын Их Хуралд нам, эвслийн бүлэг байгуулагдсан тухай мэдээлэл

24.1.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 31.1-д заасан суудал авсан нам, эвсэл бүлэг байгуулсан тухай шийдвэр, бүлгийн гишүүдийн нэрсийн жагсаалтыг Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлэх бөгөөд ийнхүү ирүүлснээр бүлэг байгуулсанд тооцно.

24.2.Улсын Их Хурлын дарга нам, эвслийн бүлэг байгуулсан тухай шийдвэр, түүний бүрэлдэхүүнд орсон гишүүдийн нэрсийг нэгдсэн хуралдаанд уншиж танилцуулна.

25 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох

25.1.Улсын Их Хурлын дэд даргыг тухайн Улсын Их Хурлын сонгуулийн дүнд бий болсон нам, эвслийн бүлэг тус бүрээс нэр дэвшүүлэн, ил санал хураалтаар сонгоно.

25.2.Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

26 дугаар зүйл.Байнгын болон дэд хороо байгуулах журам

26.1.Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнийг дараах журмаар батална:

26.1.1.гишүүн Байнгын хороонд харьяалагдах саналаа нам, эвслийн бүлэгт, бүлэгт харьяалагдаагүй гишүүн саналаа Улсын Их Хурлын даргад хүргүүлэх;

26.1.2.нам, эвслийн бүлэг Байнгын хорооны тоо, олонх, цөөнхийн харьцаа зэргийг харгалзан гишүүнийг Байнгын хороонд хуваарилах саналаа Улсын Их Хурлын даргад хүргүүлэх;

26.1.3.Улсын Их Хурлын дарга энэ хуулийн 26.1.1, 26.1.2-т заасны дагуу ирүүлсэн саналыг нэгтгэн, нам, эвслийн бүлэгтэй зөвшилцөж, Байнгын хорооны бүрэлдэхүүний талаарх саналаа нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах;

26.1.4.нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 26.1.3-т заасан саналыг хэлэлцэж, Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнийг тогтоолоор батлах.

26.2.Гишүүн Байнгын хорооны харьяаллаа өөрчлөх хүсэлт гаргавал энэ хуулийн 26.1-д заасан журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

26.3.Дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай асуудлыг харьяалах Байнгын хорооны хуралдаанаар урьдчилан хэлэлцэх бөгөөд нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны гаргасан санал, дүгнэлтийг үндэслэн дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай тогтоол батална.

26.4.Дэд хорооны бүрэлдэхүүнд орсон гишүүн харьяалах Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс гарвал тухайн дэд хорооны бүрэлдэхүүнээс чөлөөлөгдөх тогтоол баталсанд тооцно.

26.5.Энэ хуулийн 26.3, 26.4-т заасан тогтоолын төслийг холбогдох Байнгын хороо боловсруулж, нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

27 дугаар зүйл.Байнгын болон дэд хорооны даргыг сонгох журам

27.1.Байнгын хорооны даргад Байнгын хорооны гишүүдийн дотроос олонхын саналаар нэр дэвшүүлнэ.

27.2.Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг үндэслэн ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх нэр дэвшигчийг дэмжсэн бол Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

27.3.Нэр дэвшигчийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжээгүй бол өөр гишүүнийг энэ хуулийн 27.1-д заасны дагуу нэр дэвшүүлж, энэ хуулийн 27.2-т заасны дагуу сонгоно.

27.4.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

27.5.Дэд хорооны даргыг Дэд хорооны гишүүдийн дотроос нэр дэвшүүлж, Байнгын хорооны гишүүдийн олонхын саналаар сонгоно.

27.6.Түр хорооны даргыг энэ хуулийн 27.1, 27.2, 27.3, 27.4-т заасан журмын дагуу сонгоно.

28 дугаар зүйл.Ерөнхий сайдыг томилох асуудлыг хэлэлцэх

28.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу нэр дэвшүүлсэн хүнийг Ерөнхий сайдаар томилох

саналыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хуралд оруулснаас хойш Төрийн байгуулалтын байнгын хороо ажлын 3 өдрийн дотор хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

28.2.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан, түүнчлэн нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

28.3.Нэгдсэн хуралдаан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож, Ерөнхий сайдыг томилох асуудлаар ил санал хураалт явуулна. Нэр дэвшигчийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Ерөнхий сайдыг томилох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

28.4.Нэр дэвшүүлсэн хүнийг Ерөнхий сайдаар томилох Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн саналыг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжээгүй бол Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу дахин нэр дэвшүүлсэн хүнийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 5 хоногийн дотор Улсын Их Хуралд оруулж, энэ хуулийн 28.1, 28.2, 28.3-т заасан журмаар шийдвэрлэнэ.

29 дүгээр зүйл.Засгийн газрын бүтцийн тухай болон Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн төслийг хэлэлцэн батлах

29.1.Ерөнхий сайд томилогдсоноосоо хойш ажлын 14 өдрийн дотор Засгийн газрын бүтцийн тухай болон Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

29.2.Улсын Их Хурал энэ хуулийн 29.1-д заасны дагуу өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг энэ хуульд заасан хуулийн төсөл хэлэлцэх журмын дагуу хэлэлцэж батална.

30 дугаар зүйл.Засгийн газрын гишүүнийг томилох тухай Ерөнхий сайдын танилцуулгыг сонсох

30.1.Ерөнхий сайд Засгийн газрын гишүүнээр томилох асуудлыг Улсын Их Хуралд танилцуулах тухайгаа Улсын Их Хурлын даргад мэдэгдэж товыг тогтоолгоно.

30.2.Засгийн газрын гишүүнээр томилох асуудлыг нэгдсэн хуралдаанд хүн нэг бүрээр танилцуулах бөгөөд гишүүд тухайн асуудлаар Ерөнхий сайд болон томилогдох этгээдээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

30.3.Гишүүд үг хэлж дууссанаар Засгийн газрын гишүүнийг Улсын Их Хуралд танилцуулсанд тооцох бөгөөд Улсын Их Хурлаас аливаа шийдвэр гаргахгүй.

31 дүгээр зүйл.Засгийн газрын гишүүн Улсын Их Хуралд тангараг өргөх

31.1.Засгийн газрын гишүүн томилогдсоноос хойш ажлын 3 өдрийн дотор Улсын Их Хуралд тангараг өргөнө.

31.2.Засгийн газрын гишүүний тангаргийг Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулиар⁴ тогтооно.

31.3.Засгийн газрын гишүүн Улсын Их Хуралд тангараг өргөх журмыг Улсын Их Хурал батална.

32 дугаар зүйл.Чуулганы хуралдааны дэгийг шинэчлэн тогтоох эсэх

32.1.Чуулганы хуралдааныг хүчин төгөлдөр мөрдөж байгаа хуралдааны дэгийн дагуу явуулна.

32.2.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо хуралдааны дэгийг шинэчлэн батлах эсэх асуудлыг анхдугаар чуулганы хугацаанд хэлэлцэж, санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

32.3.Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хуралдааны дэгийг шинэчлэн тогтоох шаардлагагүй гэж үзсэн бол өмнөх Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийн хугацаанд мөрдөж байсан хуралдааны дэгийг тухайн сонгуулийн дүнд байгуулагдсан Улсын Их Хурлын хуралдааны дэг гэж хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

32.4.Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хуралдааны дэгийг шинэчлэн тогтоох нь зүйтэй гэж үзсэн бол Улсын Их Хурлын дарга хуралдааны дэгд өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Улсын Их Хуралд суудал бүхий нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшиж сонгогдсон гишүүдийн төлөөллийн бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулна.

32.5.Энэ хуулийн 32.4-т заасан ажлын хэсэг хуулийн төслийг Улсын Их Хурлаас тогтоосон хугацаанд боловсруулж, уг төслийг Улсын Их Хурал хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

⁴ Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1993 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ ХЭЛЭЛЦЭН БАТЛАХ

33 дугаар зүйл.Хууль санаачлагч хуулийн төслөө танилцуулах, түүнийг төлөөлөх

33.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан хуулийн төслийн танилцуулгыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч өөрөө, эсхүл түүний томилсноор Тамгын газрын дарга, эсхүл зөвлөх нь хийнэ.

33.2.Засгийн газраас санаачилсан хуулийн төслийн танилцуулгыг Ерөнхий сайд, эсхүл тухайн асуудлыг эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, тухайн Засгийн газрын гишүүн түр эзгүй байгаа бол түүнийг орлож байгаа Засгийн газрын гишүүн хийнэ.

33.3.Гишүүний санаачилсан хуулийн төслийн танилцуулгыг гишүүн өөрөө, хэд хэдэн гишүүн хамтран санаачилсан бол тэдгээрийг төлөөлөх гишүүн хийнэ.

33.4.Энэ хуулийн 33.1, 33.2, 33.3-т заасан этгээд хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийн бүх үе шатанд оролцох үүрэгтэй.

33.5.Энэ хуулийн 33.1, 33.2, 33.3-т заасан этгээд хуралдаанд оролцоогүй бол тухайн асуудлын хэлэлцүүлгийг дараагийн хуралдаан хүртэл хойшлуулна.

34 дүгээр зүйл.Хуулийн төслийг хэлэлцэн батлах үе шат

34.1.Хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг дараах дөрвөн үе шаттайгаар хэлэлцэн батална:

- 34.1.1.хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг;
- 34.1.2.хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг;
- 34.1.3.хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг;
- 34.1.4.хуулийн төслийг эцэслэн батлах.

35 дугаар зүйл.Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах

35.1.Хууль санаачлагчийн өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг Улсын Их Хурлын дарга холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлэх бөгөөд уг Байнгын хороо төслийг хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлт гаргах, нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл ажлыг хариуцна.

35.2.Энэ хуулийн 35.1-д заасны дагуу хуулийн төсөл, түүнд хавсаргасан баримт бичгийг холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлснээс хойш 3 хоногийн дотор Улсын Их Хурлын нийт гишүүнд хувилж хүргүүлнэ.

35.3.Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг энэ хуульд заасны дагуу хэлэлцэж, хуулийн төслийн үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих эсэх асуудлаар ил санал хураалт явуулж, гишүүдийн олонхын саналаар санал, дүгнэлт гаргаж, түүнийг нэгдсэн хуралдаанд илтгэх гишүүнийг томилно.

35.4.Хэрэв уг хуулийн төслийг баталснаар улсын төсвийн орлогын хэмжээ буурах, зарлагын хэмжээ нэмэгдэхээр байвал энэ тухай Засгийн газрын саналыг заавал сонсоно.

35.5.Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах үед гишүүд хууль санаачлагчаас хуулийн төслийн үзэл баримтлалын талаар асуулт асууж, үг хэлж болно.

35.6.Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг дэмжих боломжгүй гэж үзсэн бол хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах тогтоолын төсөл боловсруулж нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

35.7.Хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг дэмжих эсэх асуудлаар цөөнх болсон гишүүн нэгдсэн хуралдаанд үг хэлэх хүсэлтээ Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тусгуулж болно.

36 дугаар зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах

36.1.Хууль санаачлагч хуулийн төслийн үзэл баримтлалын талаар нэгдсэн хуралдаанд 15 минутад багтаан танилцуулга хийнэ.

36.2.Шаардлагатай гэж үзвэл нам, эвслийн бүлэг хуулийн төслийг урьдчилан хэлэлцэж чуулганаар хэлэлцэх эсэх тухай санал, дүгнэлт гаргана.

36.3.Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлтийг нэгдсэн хуралдаанд 10 минутад багтаан танилцуулна.

36.4.Засгийн газар Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн⁵ 21.13-т заасны дагуу тухайн хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль болон эрх зүйн бодлогод нийцээгүй, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол уг дүгнэлтийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нэгдсэн хуралдаанд 10 минутад багтаан танилцуулна. Засгийн газрын дүгнэлттэй холбогдуулан гишүүн асуулт асууж, үг хэлэхгүй.

⁵ Хууль тогтоомжийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2015 оны 25 дугаарт нийтлэгдсэн.

36.5.Хуулийн төслийг баталснаар улсын төсвийн орлогын хэмжээ буурах, зарлагын хэмжээ нэмэгдэхээр байвал энэ тухай Засгийн газрын саналыг заавал сонсоно.

36.6.Гишүүн Байнгын хорооны санал, дүгнэлт, хууль санаачлагчийн илтгэл, хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлага, хуулийн төслийн үр нөлөө, зардлын тооцоо болон хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан асуулт асуухаар бол урьдчилан мэдэгдэж дараалалд орно.

36.7.Гишүүний асуулт асуух хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авч болно.

36.8.Гишүүний асуултад хариулах хугацаа 3 минутаас илүүгүй, нэмэлт тайлбар өгөх хугацаа 2 минутаас илүүгүй байна.

36.9.Асуулт, хариулт дууссаны дараа хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан үг хэлэхээ урьдчилан мэдэгдэж, дараалалд орсон гишүүн 5 минутаас илүүгүй хугацаагаар үг хэлнэ.

36.10.Гишүүн хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай шууд холбогдолгүй асуудлаар үг хэлбэл хуралдаан даргалагч зогсоох эрхтэй.

36.11.Хуулийн төслийн талаар Байнгын хорооноос гаргасан санал, дүгнэлтийг дэмжсэн 3 хүртэл, эсрэг байр суурьтай 3 хүртэл гишүүн үг хэлнэ.

36.12.Гишүүд үг хэлсний дараа хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих эсэх асуудлаар санал хураалт явуулна.

36.13.Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжсэн бол тухайн хуулийн төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох болон бусад Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

36.14.Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжээгүй бол хуулийн төслийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

37 дугаар зүйл.Төслийн талаар олон нийтээс санал авч, хэлэлцэх журам

37.1.Нэгдсэн хуралдаан хууль, тогтоолын төслийн талаар олон нийтээс санал авахаар шийдвэрлэсэн бол холбогдох Байнгын хороо

уг ажлыг анхны хэлэлцүүлэг явуулахаас өмнө дараах журмаар зохион байгуулна:

37.1.1. тухайн төслийг өдөр тутмын хэвлэлд нийтлэх, сонирхлын бүлгийн хүрээнд хэлэлцүүлэг зохион байгуулах зэрэг аль нэг хэлбэрийг сонгох;

37.1.2. санал ирүүлэх хугацаа, хэлбэр, түүнийг хүлээн авах хаяг /утас, цахим шуудан/, хэлэлцүүлэг хийх өдөр зэргийг агуулсан мэдээллийг олон нийтэд хүргэх;

37.1.3. олон нийтээс ирүүлсэн саналыг судалж үзсэний үндсэн дээр холбогдох Байнгын хороо шаардлагатай гэж үзвэл тухайн төсөлд санал өгсөн олон нийтийн төлөөллийг Байнгын хорооны хуралдаанд урьж ирүүлэн саналынх нь талаар тайлбар авах, асуулт асуух;

37.1.4. олон нийтээс тухайн төсөлтэй холбогдуулан бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр Улсын Их Хуралд хандаж ирүүлсэн саналыг Тамгын газар ангилан нэгтгэж, холбогдох Байнгын хороонд тухайн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулахаас өмнө хүргүүлэх.

38 дугаар зүйл. Эрх зүйн дүн шинжилгээ хийж дүгнэлт гаргах

38.1. Холбогдох Байнгын хороо хэлэлцүүлгийн явцад хууль, тогтоолын төслийн талаар эрх зүйн дүн шинжилгээ хийж дүгнэлт /цаашид “эрх зүйн дүгнэлт” гэх/ гаргуулахаар шийдвэрлэсэн бол тухайн Байнгын хорооны дарга эрх зүйн дүгнэлт хийлгэх төсөл, төслийн тодорхой зүйл, хэсэг, заалт, гишүүний гаргасан саналын томъёоллын талаар албан бичгээр Тамгын газарт хүргүүлнэ.

38.2. Хуулийн асуудал хариуцсан газар дараах асуудлаар эрх зүйн дүгнэлт гаргана:

38.2.1. тухайн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцэж байгаа эсэх. Хэрэв тухайн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцээгүй гэж эрх зүйн дүгнэлт гаргасан бол ямар хуулийн аль заалтад нийцэхгүй байгааг, түүнчлэн тэдгээрийн үндэслэлийг тайлбарлах;

38.2.2. тухайн төслийн тодорхой зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилдсөн эсэх. Хэрэв зөрчилтэй бол түүнийг тодорхойлж, залруулах аргыг санал болгох;

38.2.3. хүчингүй болгох, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөлд шаардлагатай бүх хууль, зүйл, хэсэг, заалтыг хамааруулсан эсэх. Хэрэв бүрэн биш бол орхигдсон хууль, зүйл, хэсэг, заалтыг заах;

38.2.4. тухайн төсөл, эсхүл түүний зарим зүйл, хэсэг, заалтын зохицуулалтын хэрэгжих боломж, харилцан уялдаа зэргийг тооцож шинжилгээ хийх.

38.3. Хуулийн асуудал хариуцсан газар энэ хуулийн 38.2-т заасан эрх зүйн дүгнэлтийг ажлын 7-14 өдрийн дотор гаргах бөгөөд тус газрын дарга гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

38.4. Эрх зүйн дүгнэлтийг даалгасан хугацаанд гаргах боломжгүй бол хуулийн асуудал хариуцсан газрын даргын хүсэлтийг үндэслэн холбогдох Байнгын хорооны дарга хугацааг сунгаж болно.

38.5. Эрх зүйн дүгнэлтийг Байнгын хорооны хуралдаанд хуулийн асуудал хариуцсан газраас танилцуулж, тайлбар хийнэ.

38.6. Эрх зүйн дүгнэлт гаргах журмыг Хууль зүйн байнгын хороо батална.

39 дүгээр зүйл. Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах

39.1. Холбогдох Байнгын хороо хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

39.2. Хуулийн төслийг холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх үед тухайн Байнгын хороонд харьяалагдсан гишүүн таслах эрхтэй оролцоно.

39.3. Нэг хуулийн төслийг хэд хэдэн Байнгын хороо хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргахаар хууль тогтоомжид заасан бол тэдгээр нь хуралдаанаа тус тусдаа зохион байгуулж, санал, дүгнэлтээ зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллын хамт холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

39.4. Нэг хуулийн төслийг хэд хэдэн Байнгын хороогоор хэлэлцүүлэхээр хуваарилсан бол Байнгын хороод тухайн хуулийн төслийг хамтарсан хуралдаанаараа хэлэлцэж болно.

39.5. Тухайн асуудал хуваарилагдаагүй Байнгын хороо /цаашид “бусад Байнгын хороо” гэх/, нам, эвслийн бүлэг хуулийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргасан бол санал, дүгнэлтээ зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллын хамт холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

39.6. Энэ хуулийн 39.3, 39.4, 39.5-д заасны дагуу санал, дүгнэлт гаргасан Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг тухайн хуулийн төслийг

холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэхэд тэдгээрийг төлөөлөх гишүүнийг томилж, энэ тухай санал, дүгнэлтдээ тусгана.

39.7.Байнгын хорооны хуралдаанд хууль санаачлагч, энэ хуулийн 39.6-д заасан Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийг төлөөлөх гишүүн, ажлын хэсгийн гишүүн, холбогдох бусад албан тушаалтан оролцоно.

39.8.Байнгын хорооны хуралдаанд хууль санаачлагч хуулийн төслийн талаар тодруулга, тайлбар хийж болно.

39.9.Хэрэв тухайн хуулийн төсөлтэй холбогдуулан ажлын хэсэг байгуулсан бол тухайн ажлын хэсэг хуулийн төслийн талаарх тусгайлсан саналаа танилцуулна.

39.10.Байнгын хороо хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцэнэ.

39.11.Гишүүн хуулийн төслийн тухайн зүйлтэй холбогдуулан хууль санаачлагчаас болон бусад оролцогчоос асуулт асууж болно.

39.12.Гишүүний асуулт асуух хугацаа 3 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 2 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 2 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авч болно.

39.13.Гишүүний асуултад хариулах хугацаа 3 минутаас илүүгүй, нэмэлт тайлбар өгөх хугацаа 2 хүртэл удаа тус бүр 2 минутаас илүүгүй байна.

39.14.Гишүүн, бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бичгээр санал гаргасан бол түүнийхээ үндэслэлийг 5 минутаас илүүгүй хугацаанд тайлбарлаж болно.

39.15.Гишүүн холбогдох Байнгын хороонд харьяалагддаг эсэхээс үл хамааран тухайн хэлэлцэж байгаа хуулийн төсөлд бичгээр санал ирүүлж болох бөгөөд ийнхүү санал гаргасан гишүүн хуралдаанд өөрөө оролцоогүй бол гаргасан саналыг нь хэлэлцэж санал хураалт явуулна.

39.16.Байнгын хороо гишүүн, нам, эвслийн бүлгээс гаргасан саналын томьёоллоор санал хураалт явуулах бөгөөд энэ тохиолдолд хуулийн төслийн томьёолол хажуугийн саналд тооцогдоно.

39.17.Энэ хуулийн 39.16-д заасан саналын нэг томьёоллоор 3 хүртэл удаа санал хурааж болох бөгөөд 2 удаа олонхын дэмжлэг авсан саналыг Байнгын хорооны саналд тооцон нэгдсэн хуралдаанд оруулах бөгөөд цөөнх болсон гишүүн Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тэмдэглүүлж нэгдсэн хуралдаанд үг хэлж саналаа тайлбарлан санал хураалгаж болно.

39.18.Төслийн зүйл, хэсэг, заалт тус бүрээр 2 ба түүнээс дээш саналын томъёолол гарсан тохиолдолд хамгийн эхэнд ирүүлсэн саналаар санал хураалт явуулахдаа бусад саналыг танилцуулж санал хураалгах бөгөөд уг санал дэмжигдвэл бусад санал дэмжигдээгүйд тооцож тэдгээр саналаар санал хураалт явуулахгүй.

39.19.Байнгын хорооны санал хураалтаар санал нь дэмжигдээгүй цөөнх болсон гишүүн Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тэмдэглүүлж, нэгдсэн хуралдаанд үг хэлж саналаа тайлбарлан санал хураалгаж болно.

39.20.Холбогдох Байнгын хороо энэ хуулийн 39.3, 39.4, 39.5-д заасны дагуу бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгээс ирүүлсэн, тухайн Байнгын хорооны гишүүний гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг нэг бүрчлэн хэлэлцэн санал хураалт явуулж олонхын санал авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж санал хураалгана.

39.21.Найруулгын саналыг багцлан 1 санал хураалт явуулж болно.

39.22.Хуулийн төслийн талаар зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол гараагүй бол хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг эцэслэн батлах үе шаттай нэгтгэн явуулах горимын саналыг нэгдсэн хуралдаанд гаргаж болно.

39.23.Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хуулийн төслийг хуульд заасан шаардлага хангаагүй гэж үзвэл хууль санаачлагчид буцаах тухай тогтоолын төслийг нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

39.24.Нэг асуудлаар 2 ба түүнээс дээш хуулийн төсөл өргөн мэдүүлсэн бөгөөд хууль санаачлагчид нь нэгтгэн хэлэлцэхийг зөвшөөрсөн бол Байнгын хороо тэдгээрийг анхны хэлэлцүүлгийн шатанд нэгтгэн 1 төсөл болгож Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн хамтаар, хэрэв ийнхүү нэгтгэхийг зөвшөөрөөгүй бол тус тусад нь санал, дүгнэлт гаргаж нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлнэ.

39.25.Холбогдох Байнгын хороо хэлэлцэж байгаа төсөл болон тухайн төслийн талаар гаргасан санал нь улсын болон орон нутгийн төсөв, түүнчлэн санхүү, хөрөнгө оруулалт, бизнесийн орчинд шууд ба шууд бус байдлаар сөргөөр нөлөөлж болзошгүй гэж үзвэл олон нийтийн хэлэлцүүлэг, нийтийн сонсгол зохион байгуулж болно.

39.26.Тухайн хуулийн төсөлтэй холбогдуулан иргэн, байгууллагаас бичгээр болон цахим хэлбэрээр санал ирүүлсэн, Байнгын хорооноос олон нийтийн хэлэлцүүлэг, нийтийн сонсгол зохион байгуулсан бол энэ тухай мэдээллийг сонсоно.

39.27.Байнгын хороо хэлэлцэж байгаа төсөл болон тухайн төслийн талаар гаргасан саналтай холбогдуулан тусгайлан судалгаа, үр нөлөөний үнэлгээ хийлгэсэн, эрх зүйн дүгнэлт гаргуулсан бол тэдгээрийг Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулна.

39.28.Тамгын газар энэ хуулийн 39.26, 39.27-д заасан санал, судалгаа, эрх зүйн дүгнэлтийг Байнгын хорооны хуралдаан болохоос 3-аас доошгүй хоногийн өмнө гишүүдэд тараасан байна.

39.29.Энэ хуулийн 39.25, 39.27-д заасны дагуу тусгайлан судалгаа, үр нөлөөний үнэлгээ хийлгэх, эрх зүйн дүгнэлт гаргуулах, олон нийтийн хэлэлцүүлэг, нийтийн сонсгол зохион байгуулах бол анхны хэлэлцүүлгийг түр хугацаагаар хойшлуулж болно.

40 дүгээр зүйл.Байнгын хороо хуулийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргах хүрээ хязгаар

40.1.Байнгын хороо анхдагч болон хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хэлэлцэхдээ шинэ бүлэг, зүйл, хэсэг, заалт нэмэх, эсхүл өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслөөс холбогдох бүлэг, зүйл, хэсэг, заалтыг хасах, бүтэц, найруулга, үг хэллэгийг өөрчлөх, засварлах тухай санал, дүгнэлт гаргана.

40.2.Энэ хуулийн 40.1-д заасан хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргахад энэ хуулийн 40.3-т заасан хүрээ хязгаар хамаарахгүй.

40.3.Хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг хэлэлцэхдээ дараах санал, дүгнэлт гаргахыг хориглоно:

40.3.1.хууль санаачлагчийн өргөн мэдүүлээгүй хуульд өөрчлөлт оруулах;

40.3.2.хуулийн төсөлд тусгагдаагүй зүйлд өөрчлөлт оруулах;

40.3.3.хуулийн төсөлд тусгагдаагүй хэсэгт өөрчлөлт оруулах;

40.3.4.хуулийн төсөлд тусгагдаагүй заалтад өөрчлөлт оруулах;

40.3.5.хуулийн төсөлд зүйл, хэсэг, заалт, дэд заалт нэмэх;

40.3.6.хуулийн төсөлд эшилсэн зүйл, хэсэг, заалтад өөрчлөлт оруулах;

40.3.7.хуулийн төслийн заалтын үг, өгүүлбэрийн дараа бие даасан агуулга бүхий үг, өгүүлбэр нэмэх.

40.4.Энэ хуулийн 40.1-д заасан Байнгын хорооноос гаргасан санал, дүгнэлтийг хууль санаачлагч эс зөвшөөрвөл хуулийн төслөө татаж авна.

40.5.Байнгын хороо санал, дүгнэлтдээ дараах зүйлийг тусгаж, нэгдсэн хуралдаанд оруулна:

40.5.1.хуулийн төслийн зардлын тооцоо, улсын төсөвт үзүүлэх нөлөөлөл;

40.5.2.хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлага;

40.5.3.зарчмын зөрүүтэй саналын үндэслэл, шаардлага, санал хураалтын дүн.

41 дүгээр зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах

41.1.Нэгдсэн хуралдаанаар зөвхөн холбогдох Байнгын хороо урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргасан хуулийн төслийг хэлэлцэнэ.

41.2.Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг санал, дүгнэлтээ танилцуулах хугацаа 10 минутаас илүүгүй байх бөгөөд гишүүн санал, дүгнэлттэй холбогдуулан энэ хуулийн 13.1.2-т заасан журмаар асуулт асууж болно.

41.3.Асуулт, хариулт дууссаны дараа Байнгын хорооноос санал хураалгахаар бэлтгэсэн зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол тус бүрээр дараах журмаар санал хураалт явуулна:

41.3.1.хуулийн төслийн талаар Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг, гишүүдээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналыг тайлбарлаж, түүнийг дэмжсэн 3 хүртэл, эсрэг байр суурьтай 3 хүртэл гишүүн тус бүр 5 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлсний дараа санал хураалт явуулах;

41.3.2.хуралдаан даргалагч зарчмын зөрүүтэй санал тус бүрээр Байнгын хорооны саналаар санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэх.

41.4.Хуралдаан даргалагч санал хураалт явуулах цагийг урьдчилан товлон зарлах бөгөөд санал хураалт явуулахаас 5 минутын өмнө тусгайлан дохио өгч гишүүдэд мэдэгдэнэ.

41.5.Гишүүн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналаа нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгийн явцад татан авч болно.

41.6.Санал хураалт явуулж дууссаны дараа хуралдаан даргалагч хуулийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлэх ба энэ талаар санал хураалт явуулахгүй.

41.7.Хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдааны эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэх хугацааг төслийн хэмжээ, цар хүрээг харгалзан хуралдаан даргалагч тогтооно.

41.8.Нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах үед хуулийн төслийн анхны хэлэлцүүлгийг дахин явуулах шаардлагатай гэж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх үзсэн бол хуулийн төслийг Байнгын хороонд буцаана.

41.9.Энэ хуулийн 39.22-т заасан горимын саналыг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол хуулийн төслийг эцэслэн батлах үе шатанд шилжүүлнэ.

41.10.Байнгын хороо энэ хуулийн 39.23-т заасан үндэслэлээр хуулийн төслийг буцаах нь зүйтэй гэсэн санал, дүгнэлт гаргасныг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

42 дугаар зүйл.Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг явуулах

42.1.Хуулийн төслийг холбогдох Байнгын хороо дараах журмаар нэгдсэн хуралдааны эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэнэ:

42.1.1.нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр олонхын дэмжлэг авсан саналыг хуулийн төсөлд нэмж тусган эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн төсөл болон хуулийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай танилцуулга бэлтгэх;

42.1.2.энэ хуулийн 42.1.1-д заасан төсөл болон танилцуулгыг Байнгын хорооны гишүүдэд урьдчилан тараан танилцуулсны үндсэн дээр хуралдаанаар хэлэлцэх;

42.1.3.энэ хуулийн 42.1.1-д заасан танилцуулгатай холбогдуулан гишүүд асуулт асуух.

42.2.Холбогдох Байнгын хороо эцсийн хэлэлцүүлэг явуулахдаа дараах тохиолдолд санал хураалт явуулж болно:

42.2.1.нэгдсэн хуралдаанаар анхны хэлэлцүүлэг явуулах үед тухайн зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор санал хураалт явуулахгүйгээр уг асуудлыг гүйцээн боловсруулж, хуулийн төслийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалттай уялдуулахаар Байнгын хороонд шилжүүлсэн;

42.2.2.анхны хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн зарчмын зөрүүтэй санал нь өөр хоорондоо, эсхүл бусад хуультай зөрчилдсөн талаарх энэ

хуулийн 38.2-т заасан эрх зүйн дүгнэлтийг Хууль зүйн байнгын хороо дэмжиж санал, дүгнэлт гаргасан;

42.2.3.нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр санал хурааж дэмжигдсэн боловч уг саналаар Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь дахин санал хураалгах шаардлагатай гэж үзсэн.

42.3.Энэ хуулийн 42.2-т зааснаас бусад үндэслэлээр нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн саналыг өөрчлөх буюу хүчингүй болгох санал, дүгнэлт гаргахыг хориглоно.

42.4.Байнгын хороогоор хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг хийсэн дүнд үндэслэн эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн төслийг бэлтгэж, танилцуулга, санал хураалгах томъёоллын хамт Улсын Их Хурлын нийт гишүүнд тараана.

43 дугаар зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг явуулах

43.1.Байнгын хорооноос томилогдсон гишүүн хуулийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай танилцуулгыг нэгдсэн хуралдаанд 10 минутад багтаан танилцуулна.

43.2.Энэ хуулийн 42.2.2-т заасан үндэслэлээр Хууль зүйн байнгын хороо санал, дүгнэлт гаргасан бол уг санал, дүгнэлтийг Байнгын хорооноос томилогдсон гишүүн хуралдаанд 5 минутад багтаан танилцуулна.

43.3.Гишүүн энэ хуулийн 43.1, 43.2-т заасан танилцуулга, санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж болно.

43.4.Байнгын хороо энэ хуулийн 42.4-т заасны дагуу санал хураалгах томъёолол оруулсан бол уг саналыг дэмжсэн 3 хүртэл, эсрэг байр суурьтай 3 хүртэл гишүүн тус бүр 5 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлсний дараа хуралдаан даргалагч саналын томъёолол тус бүрийг уншиж сонсгон санал хураалт явуулна.

43.5.Нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 43.4-т заасны дагуу санал хураалт явуулж дууссаны дараа тухайн хуулийн төслийг эцэслэн батлуулах бэлтгэл хангуулахаар холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

44 дүгээр зүйл.Хуулийн төслийг эцэслэн батлах

44.1.Байнгын хороо хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийн санал хураалтын дүнд үндэслэн эцэслэн батлуулах төслийн хувилбарыг бэлтгэж, нэгдсэн хуралдаан эхлэхээс өмнө гишүүдэд тараасан байна.

44.2.Нэгдсэн хуралдаанд хуулийн төслийг эцэслэн батлах санал хураалт явуулах бөгөөд Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх дэмжсэн бол хууль эцэслэн баталсанд тооцно.

44.3.Долоо хоногийн Баасан гарагийн 10.00 цагт нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийг эцэслэн батлах санал хураалт явуулна. Хуралдааны ирц хуулийн төсөл эцэслэн батлах шаардлага хангахаар бол бусад өдөр, цагт хуулийн төслийг эцэслэн батлах санал хураалтыг явуулж болно.

44.4.Энэ хуулийн 44.2-т зааснаар хуулийн төслийг эцэслэн батлах саналыг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх дэмжээгүй бол түүнийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

44.5.Улсын Их Хурал шаардлагатай гэж үзвэл хууль, тогтоолыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай тогтоол, уг хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслийг энэ хуулийн 39, 40, 41, 42, 43, 44 дүгээр зүйлд заасны дагуу хэлэлцэн баталж болно.

44.6.Баталсан хуулийн эцсийн найруулгыг бэлтгэх хугацааг тухайн хуулийн хэмжээ, цар хүрээ холбогдох Байнгын хорооны саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын дарга тогтооно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХУУЛЬ, ТОГТООЛЫГ ЁСЧЛОХ

45 дугаар зүйл.Хууль, тогтоолын эцсийн найруулгыг Улсын Их Хуралд танилцуулах, ёсчлох

45.1.Энэ хуульд заасны дагуу баталсан хууль, тогтоолын эцсийн найруулга хийх, ёсчлох ажиллагааг дараах журмаар гүйцэтгэнэ:

45.1.1.холбогдох Байнгын хороо, Тамгын газрын эцсийн найруулга хийсэн хууль, тогтоолыг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хянаж, Улсын Их Хурлын даргад эцсийн хувилбарыг танилцуулах;

45.1.2.Улсын Их Хурлын дарга энэ хуулийн 45.1.1-д заасны дагуу ирүүлсэн хууль, тогтоолын эцсийн найруулгыг хянаж, Улсын Их Хуралд танилцуулахыг зөвшөөрөх;

45.1.3.Улсын Их Хурал энэ хуулийн 45.1.2-т заасан хууль, тогтоолын эцсийн найруулгатай танилцаж ёсчлохыг зөвшөөрөх;

45.1.4.Улсын Их Хурал энэ хуулийн 45.1.3-т заасан хууль, тогтоолын эцсийн найруулгатай танилцах үед гишүүний гаргасан найруулгын саналыг хуралдаан даргалагчийн зөвшөөрлөөр тусгах.

45.2.Улсын Их Хурлын дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ хуулийн 45.1.1, 45.1.2-т заасны дагуу эцсийн найруулгыг хянахдаа зөвхөн найруулгын шинжтэй засвар хийж болно.

45.3.Хууль, тогтоолын эцсийн найруулгыг энэ хуулийн 45.1.3-т заасны дагуу Улсын Их Хуралд танилцуулснаас хойш Улсын Их Хурлын дарга ажлын 3 өдрийн дотор түүнд гарын үсэг зурж ёсчилно.

45.4.Энэ хуулийн 45.3-т заасны дагуу ёсчилсон хууль, тогтоолыг Тамгын газар 24 цагийн дотор Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт илгээнэ.

45.5.Энэ хуулийн 45.4-т заасны дагуу илгээсэн хууль, тогтоолыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар хүлээж авсан өдрөөс хойш ажлын 5 өдөрт багтаан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч тухайн хууль, тогтоолыг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсэгт хориг тавих эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

45.6.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч энэ хуулийн 45.5-д заасны дагуу хориг тавьсан бол Улсын Их Хурал түүнийг хүлээж авснаас хойш дараалал харгалзахгүйгээр тэргүүн ээлжид, ажлын 14 өдрийн дотор нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх бөгөөд хуралдаанд оролцсон Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёр нь хоригийг хүлээн аваагүй бол тухайн хууль, тогтоол хүчин төгөлдөр хэвээр үлдэнэ.

45.7.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлын ээлжит болон ээлжит бус чуулганы чөлөө цагт хууль, тогтоолд хориг тавьсан бол уг хоригийг ээлжит болон ээлжит бус чуулган эхэлснээс хойш энэ хуулийн 45.6-д заасан хугацаанд хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

45.8.Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан онцгой нөхцөл байдал үүссэн, эсхүл Улсын Их Хурлын ээлжит болон ээлжит бус чуулганы хугацаа өндөрлөхтэй холбогдуулан Улсын Их Хурал Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хориг тавих хугацааг энэ хуулийн 45.5-д зааснаас өөрөөр тогтоож болно.

45.9.Хууль, тогтоолыг “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд албан ёсоор нийтэлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТӨСӨЛ ХЭЛЭЛЦЭХ ЖУРАМ

46 дугаар зүйл.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах
нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэн
шийдвэрлэх

46.1.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл /цаашид “Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл” гэх/-

ийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хууль⁶ болон энэ хуульд заасан журмаар хэлэлцэнэ.

46.2.Байнгын хорооны хуралдаанд тухайн Байнгын хороонд харьяалагддаг нийт гишүүний олонх хүрэлцэн ирсэн бол түүнийг Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэхэд хүчин төгөлдөр ирцтэй гэж үзнэ.

46.3.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэхэд энэ хуулийн 9.1, 9.3 дахь хэсэг хамаарахгүй.

46.4.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг Байнгын хороо болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхэд гишүүний асуулт асуух хугацаа 8 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 2 минутаас илүүгүй, гишүүний асуултад хариулах хугацаа 8 минутаас илүүгүй, нэмэлт хариулт, тайлбар өгөх хугацаа 1 минутаас илүүгүй, гишүүн үг хэлэх хугацаа 10 минутаас илүүгүй, Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг санал, дүгнэлтээ танилцуулах хугацаа 20 минутаас илүүгүй байна.

46.5.Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 11.3.5-д заасны дагуу нууцаар санал хураахаар шийдвэрлэснээс бусад тохиолдолд ил санал хураалт явуулна.

46.6.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл, хэлэлцүүлэгтэй холбоотой мэдээллийг нийтэд зарлан мэдээлэх, төслийг нийтэлж санал авах, түүнийг нэгтгэн судлах, хэлэлцүүлгийн явцад ирсэн саналыг нэгтгэн танилцуулах үйл ажиллагааг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо болон Тамгын газар хариуцан зохион байгуулна.

46.7.Хуулиар Улсын Их Хурлаас батлах хугацааг нь тусгайлан заасан асуудлыг Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн хэлэлцүүлгийн дундуур хэлэлцэн шийдвэрлэж болно.

47 дугаар зүйл.Нэг дэх хэлэлцүүлэгт бэлтгэх

47.1.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг нэг дэх хэлэлцүүлэгт бэлтгэнэ.

47.2.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаар хууль санаачлагчийн илтгэлийг сонсоно.

47.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаар хууль санаачлагчийн илтгэлтэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болох

⁶ Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.

бөгөөд хэлэлцэх эсэх асуудлаар цөөнх болсон гишүүн нэгдсэн хуралдаанд үг хэлэх хүсэлтээ Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тусгуулж болно.

47.4.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаар Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэх эсэх талаар санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар уг төслийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх эсэх тухай санал, дүгнэлт гаргаж, түүнийг илтгэх гишүүнийг томилно.

48 дугаар зүйл.Нэг дэх хэлэлцүүлэг явуулах

48.1.Нэгдсэн хуралдаанаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу төслийн нэг дэх хэлэлцүүлгийг явуулж, хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд шилжүүлнэ.

48.2.Нэгдсэн хуралдаанаар Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэх эсэх асуудлыг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 12.2-т заасны дагуу гишүүд дэмжээгүй бол төслийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

48.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо санал гаргасан бол төслийг хоёр, гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг гишүүдийн олонхын саналаар байгуулна.

49 дүгээр зүйл.Хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэх

49.1.Байнгын хороод Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ гаргана.

49.2.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэх үед гишүүд хууль санаачлагчаас асуулт асууж, саналаа урьдчилан бичгээр томъёолж хуралдаан даргалагчид өгсний үндсэн дээр түүнийхээ үндэслэлийг тайлбарлан 5 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлж санал хураалгах эрхтэй. Гишүүн хуралдаанд өөрөө оролцоогүй бол түүний гаргасан саналыг нь хэлэлцэж санал хураалт явуулна.

49.3.Энэ хуулийн 49.2-т заасан санал нь Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг аваагүй бол гишүүн Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанд зарчмын зөрүүтэй саналаа тайлбарлан үг хэлж, санал хураалгах хүсэлтээ Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тусгуулж болно.

49.4. Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх үед тухайн Байнгын хороонд харьяалагдсан гишүүд таслах эрхтэй оролцоно.

49.5. Саналын 1 томьёоллоор 3 хүртэл удаа санал хурааж болох бөгөөд 2 удаа Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг Байнгын хорооны дэмжсэн санал гэж тооцон нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

49.6. Байнгын хороо санал, дүгнэлтдээ дараах зүйлийг тусгана:

49.6.1. Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх мэдээлэл;

49.6.2. Байнгын хороо дэмжсэн зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол, үндэслэл, шаардлага;

49.6.3. санал хураалтын дүн.

49.7. Байнгын хороод санал, дүгнэлтээ Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд хүргүүлнэ.

49.8. Төрийн байгуулалтын байнгын хороо холбогдох Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгээс ирүүлсэн зарчмын зөрүүтэй саналын үндэслэлийг санал тус бүрээр 5 минутаас илүүгүй хугацаанд тайлбарлан санал хураалгах бөгөөд Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

49.9. Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг аваагүй бол зарчмын зөрүүтэй саналыг төсөлд тусгах шаардлагагүй санал гэж үзсэн үндэслэл, шалтгаанаа Байнгын хороо санал, дүгнэлтдээ тусгана.

49.10. Зарчмын зөрүүтэй саналаар санал хураахдаа төслийн зүйл, хэсэг, заалт тус бүрээр хамтатган санал хураана.

49.11. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаар Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлэгт оруулах тухай санал хураалт явуулж, Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаар санал, дүгнэлт гаргана.

49.12. Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 14.5-д заасан тогтоолын төслийг боловсруулж нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

50 дугаар зүйл.Хоёр дахь хэлэлцүүлэг явуулах

50.1.Нэгдсэн хуралдаанаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулна.

50.2.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн талаар Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг, гишүүн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналаа 10 минутад багтаан тайлбарлаж, саналыг дэмжсэн болон эсрэг байр суурьтай 10 хүртэл гишүүн тус бүр 10 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлсний дараа санал хураалт явуулна.

50.3.Нэгдсэн хуралдаанаар хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулахдаа Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 14.3, 14.4-т заасныг баримтлан шаардлагатай бол саналын 1 томъёоллоор 3 хүртэл удаа санал хурааж болох бөгөөд 2 удаа Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг дэмжигдсэн санал гэж үзнэ.

50.4.Энэ хуулийн 50.3-т заасан санал хураалтаар шийдвэрлэгдсэн санал нь Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтын утга агуулга, ач холбогдлыг алдагдуулах, зөрчилдөхөд хүргэвэл Төрийн байгуулалтын байнгын хороо гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэхдээ өргөн мэдүүлсэн төслийн зүйл, хэсэг, заалтыг баримтлан зөрчлийг арилгах санал, дүгнэлт гаргана.

51 дүгээр зүйл.Гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэх

51.1.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо дараах журмаар Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг нэгдсэн хуралдааны гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэнэ:

51.1.1.нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд нэмж тусган эцсийн хувилбар болон гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай санал, дүгнэлт гаргах;

51.1.2.энэ хуулийн 51.1.1-д заасан Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл, санал, дүгнэлтийг Байнгын хорооны гишүүдэд 3-аас доошгүй хоногийн өмнө урьдчилан тарааж, хуралдаанаар хэлэлцэх;

51.1.3.энэ хуулийн 51.2-т заасан үндэслэлээр Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтыг баримтлан

санал хураалт явуулах бөгөөд Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг Байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.

51.2.Байнгын хороо энэ хуулийн 51.1-д заасан гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэхдээ дараах тохиолдолд санал хураалт явуулж болох бөгөөд Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар хэлэлцэж, шийдвэрлэнэ:

51.2.1.нэгдсэн хуралдаанаар хоёр дахь хэлэлцүүлэг явуулах үед төслийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг гүйцээн боловсруулах чиглэл хуралдаан даргалагчаас өгсөн;

51.2.2.энэ хуулийн 50.4-т заасан санал, дүгнэлт;

51.2.3.нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр санал хурааж шийдвэрлэсэн боловч уг асуудлаар Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь дахин санал хураалгах шаардлагатай гэж үзсэн;

51.2.4.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтад найруулгын засвар хийсэн.

51.3.Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн дэмжлэг аваагүй бол зарчмын зөрүүтэй саналыг төсөлд тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн үндэслэл, шалтгаанаа Байнгын хороо санал, дүгнэлтдээ тусгана.

51.4.Энэ хуулийн 51.1.3, 51.2-т зааснаас бусад үндэслэлээр нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн саналыг өөрчлөх буюу хүчингүй болгох санал, дүгнэлт гаргахыг хориглоно.

52 дугаар зүйл.Гурав дахь хэлэлцүүлэг явуулах

52.1.Нэгдсэн хуралдаанаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн гурав дахь хэлэлцүүлгийг явуулна.

52.2.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг гурав дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонссоны дараа гишүүд Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж болно.

52.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос энэ хуулийн 51.2-т заасан саналын томъёолол тус бүрийг 10 минутад багтаан тайлбарлаж,

саналын томьёолол бүрийг дэмжсэн, дэмжээгүй байр суурьтай 10 хүртэл гишүүн тус бүр 10 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлж болно.

52.4.Саналын томьёолол тус бүрээр санал хураалт явуулах бөгөөд Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүй нь дэмжсэн бол саналыг Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд тусгана.

52.5.Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 15.7-д заасан санал хураалтыг 2 удаа явуулахад Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн санал авч эс чадвал Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

52.6.Улсын Их Хурал шаардлагатай гэж үзвэл хууль хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай тогтоол, дагаж мөрдөх журмын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг энэ хуулийн 39, 40, 41, 42, 43, 44 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу хэлэлцэн баталж болно.

53 дугаар зүйл.Ард нийтийн санал асуулгаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх

53.1.Ард нийтийн санал асуулгаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг Ард нийтийн санал асуулгын тухай хууль⁷, Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу хэлэлцэнэ.

53.2.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай тогтоолын төслийг хэлэлцэж, Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар батална.

53.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн саналыг өөрчлөх буюу хүчингүй болгох санал, дүгнэлт гаргах, гишүүн, цөөнх хоёр дахь хэлэлцүүлгээр батлагдсан саналаасаа зөрүүтэй болон өөр зүйл, хэсэг, заалт нэмэх санал гаргахыг тус тус хориглоно.

53.4.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийг дараах журмаар нэгдсэн хуралдааны нэг дэх хэлэлцүүлэгт бэлтгэнэ:

⁷Ард нийтийн санал асуулгын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 9 дугаарт нийтлэгдсэн.

53.4.1.Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн дэмжлэг авсан саналыг төсөлд нэмж тусган ард нийтийн санал асуулгад оруулах төсөл болон нэг дэх хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай санал, дүгнэлт гаргах;

53.4.2.энэ хуулийн 53.4.1-д заасан төсөл, санал, дүгнэлтийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх;

53.4.3.ард нийтийн санал асуулгад оруулах төсөлд найруулгын засвар хийх саналын томъёоллыг Байнгын хорооны нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар хэлэлцэн шийдвэрлэх.

53.5.Нэгдсэн хуралдаанаар ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийн нэг дэх хэлэлцүүлгийг дараах журмаар явуулна:

53.5.1.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсох;

53.5.2.санал, дүгнэлттэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, тайлбар авах;

53.5.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтад найруулгын засвар хийсэн бол найруулгын томъёолол тус бүрийг 10 минутад багтаан тайлбарлаж, найруулгын томъёолол бүрийг дэмжсэн, дэмжээгүй байр суурьтай 10 хүртэл гишүүн тус бүр 10 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлэх;

53.5.4.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтад найруулгын засвар хийх саналын томъёолол тус бүрийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар хэлэлцэж, шийдвэрлэх;

53.5.5.ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийг хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд шилжүүлэх.

53.6.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийг нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлэгт дараах журмаар бэлтгэнэ:

53.6.1.нэгдсэн хуралдааны нэг дэх хэлэлцүүлгээр Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн найруулгын томъёоллыг тусгасан ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийг бэлтгэх;

53.6.2. гишүүд төсөлтэй холбогдуулж асуулт асууж, үг хэлэх;
53.6.3. ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийг нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлэгт оруулах талаар санал, дүгнэлт гаргах.

53.7. Нэгдсэн хуралдаанаар ард нийтийн санал асуулгад оруулах төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг дараах журмаар явуулна:

53.7.1. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсох;

53.7.2. гишүүд ард нийтийн санал асуулгад оруулах төсөлтэй холбогдуулан асуулт асууж, тайлбар авах, үг хэлэх;

53.7.3. ард нийтийн санал асуулгад оруулах эхийг батлах.

53.8. Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний гурваас доошгүйн саналаар ард нийтийн санал асуулгад оруулах эхийг батлах санал өгсөн бол Монгол Улсын Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн эхийг батлах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

54 дүгээр зүйл. Ард нийтийн санал асуулгын дүнг Улсын Их Хуралд танилцуулах

54.1. Нэгдсэн хуралдаанаар ард нийтийн санал асуулгын дүнгийн тухай Сонгуулийн ерөнхий хорооны даргын илтгэл, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дүгнэлтийг сонсоно.

54.2. Гишүүд Сонгуулийн ерөнхий хорооны даргын илтгэл, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

54.3. Ард нийтийн санал асуулгаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн эхийг сонгуулийн эрх бүхий иргэдийн олонх нь оролцож, тэдгээрийн олонх нь уг хуулийг “зөвшөөрнө” гэсэн санал өгсөн бол Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталсанд тооцож, хуралдаан даргалагч зүйл, хэсэг, заалт нэг бүрээр уншиж сонсгосноор хүчин төгөлдөр болно.

54.4. Ард нийтийн санал асуулгаар баталсан хуулийг хүчин төгөлдөр болсонд тооцсоноос хойш ажлын 2 өдрийн дотор Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид биечлэн хүргэж танилцуулна.

54.5. Ард нийтийн санал асуулгаар баталсан хуулийн уг эхийг нотлох, хадгалах, албан ёсны эхийг нийтлэхэд Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын тухай хуулийн 16.3, 16.4-т заасныг баримтална.

**ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН БАРИМТ
БИЧГИЙН ТӨСЛИЙГ ХЭЛЭЛЦЭН БАТЛАХ**

**55 дугаар зүйл. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт
бичгийн төслийг хэлэлцэх үе шат,
хэлэлцүүлгийн ерөнхий журам**

55.1. Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөл /цаашид “бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөл” гэх/-ийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг, анхны хэлэлцүүлэг, эцсийн хэлэлцүүлэг гэсэн үе шаттайгаар хэлэлцэнэ.

55.2. Энэ хуулийн 55.1-д заасан бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд⁸ болон бусад хуульд Улсын Их Хурал хэлэлцэн батлахаар заасан урт, дунд, богино хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийг хамааруулна.

55.3. Бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн хэлэлцүүлэгтэй холбоотой энэ бүлэгт тусгайлан заагаагүй бусад асуудлыг зохицуулахад энэ хуульд заасан хуулийн төсөл хэлэлцэх журмыг баримтална.

**56 дугаар зүйл. Байнгын хорооны хуралдаанаар бодлого,
төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг
хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах**

56.1. Хууль санаачлагч бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн үзэл баримтлалын талаар холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулна.

56.2. Гишүүн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн талаар асуулт асууж, үг хэлж болно.

56.3. Бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хэлэлцэх эсэх асуудлаар санал хураалт явуулж, дараах асуудлыг санал, дүгнэлтдээ тусгаж, нэгдсэн хуралдаанд оруулна:

56.3.1. бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан зарчим, шаардлагад нийцсэн байдал;

56.3.2. өмнөх бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлсэн эсэх;

⁸ Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2020 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн.

56.3.3.бодлого, төлөвлөлтийн бусад баримт бичигтэй нийцсэн эсэх;

56.3.4.хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийг шинээр батлах, өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ, шаардлага байгаа эсэх.

56.4.Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг дэмжээгүй бол Байнгын хороо тухайн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоолын төслийг нэгдсэн хуралдаанд оруулах бөгөөд уг тогтоолын төсөлд буцаах үндэслэлийг тусгасан байна.

57 дугаар зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах

57.1.Хууль санаачлагч бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн үзэл баримтлалын талаар нэгдсэн хуралдаанд 20 минутад багтаан танилцуулга хийнэ.

57.2.Холбогдох Байнгын хороо санал, дүгнэлтээ, нам, эвслийн бүлэг тухайн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг урьдчилан хэлэлцсэн бол санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд 10 минутад багтаан танилцуулна.

57.3.Гишүүн хууль санаачлагчийн илтгэл, холбогдох Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

57.4.Гишүүн үг хэлсний дараа бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх асуудлаар холбогдох Байнгын хорооны саналаар санал хураалт явуулна.

57.5.Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжсэн бол төслийн анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох болон бусад Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

57.6.Санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн үзэл баримтлалыг дэмжээгүй бол тухайн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хууль санаачлагчид нь буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

58 дугаар зүйл.Байнгын хорооны хуралдаанаар бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах

58.1.Холбогдох Байнгын хороо бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

58.2.Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргасан бол санал, дүгнэлтээ зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллын хамт холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

58.3.Холбогдох Байнгын хороо гишүүд, бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн зарчмын зөрүүтэй саналыг нэгтгэн нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

58.4.Бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөлтэй холбогдуулан гаргах санал нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан зарчим, шаардлагад нийцсэн байна.

58.5.Байнгын хорооны хуралдаанд хууль санаачлагч бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн талаар тайлбар хийж болно.

58.6.Байнгын хороо бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгэхдээ энэ хуульд заасан хуралдааны нийтлэг журмыг баримтална.

59 дүгээр зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах

59.1.Холбогдох Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг санал, дүгнэлтээ 10 минутад багтаан танилцуулна.

59.2.Гишүүн Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, тайлбар авч болно.

59.3.Асуулт, хариулт дууссаны дараа Байнгын хорооноос санал хураалгахаар бэлтгэсэн зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол тус бүрээр санал хураалт явуулна.

59.4.Санал хураалт явуулахаас өмнө зарчмын зөрүүтэй саналтай холбогдуулан хууль санаачлагчийн саналыг сонсож болно.

59.5.Санал хураалт явуулж дууссаны дараа хуралдаан даргалагч бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлэх ба энэ талаар санал хураалт явуулахгүй.

60 дугаар зүйл.Байнгын хорооны хуралдаанаар бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг явуулах

60.1.Холбогдох Байнгын хороо нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн зарчмын зөрүүтэй саналыг бодлого,

төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөлд тусган, эцсийн хувилбарын төслийг бэлтгэж, танилцуулгын хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

61 дүгээр зүйл.Нэгдсэн хуралдаанаар бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг явуулах

61.1.Нэгдсэн хуралдаан холбогдох Байнгын хорооны танилцуулгыг сонсож, төслийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална.

62 дугаар зүйл.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр хэлэлцэх

62.1.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг, анхны хэлэлцүүлэг, эцсийн хэлэлцүүлэг гэсэн гурван үе шаттайгаар хэлэлцэн батална.

62.2.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээс хойш ажлын 10 өдрийн дотор холбогдох Байнгын хороогоор хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийнэ.

62.3.Ерөнхий сайд Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг 20 минутад багтаан танилцуулна.

62.4.Байнгын хорооны хуралдаанд гишүүд Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төсөлтэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

62.5.Асуулт асууж, үг хэлж дууссаны дараа Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг хэлэлцэх эсэх асуудлаар санал хураалт явуулж, Байнгын хороо санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд оруулна. Санал, дүгнэлтэд төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан зарчим, шаардлагад нийцсэн эсэх талаар тусгана.

62.6.Нэгдсэн хуралдаанд Байнгын хороо санал, дүгнэлтээ танилцуулна. Нам, эвслийн бүлэг Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг урьдчилан хэлэлцсэн бол санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна.

62.7.Нэгдсэн хуралдаанд гишүүд хууль санаачлагчаас болон Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

62.8.Хуралдаан даргалагч Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Байнгын хороодод шилжүүлнэ. Энэ талаар санал хураалт явуулахгүй.

62.9.Байнгын хороод эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэх бөгөөд ийнхүү хэлэлцэхдээ хөгжлийн болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн эсэхийг нягталж, холбогдох Байнгын хороонд санал, дүгнэлтээ хүргүүлнэ.

62.10.Нам, эвслийн бүлэг Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийн талаарх санал, дүгнэлтээ холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

62.11.Холбогдох Байнгын хороо гишүүн, бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал тус бүрээр санал хураалт явуулж, зарчмын зөрүүтэй саналуудыг олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн, нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

62.12.Гишүүн Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд болон холбогдох бусад албан тушаалтнаас, түүнчлэн Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

62.13.Нэгдсэн хуралдаан Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийн талаарх Байнгын хороодын санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн санал хураалт явуулна.

62.14.Хуралдаан даргалагч Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

62.15.Холбогдох Байнгын хороо анхны хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн саналуудыг Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төсөлд тусгаж эцсийн найруулгыг хийж, уг төслийг батлуулахаар нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

62.16.Нэгдсэн хуралдаан холбогдох Байнгын хорооны танилцуулга, эцсийн найруулгыг сонсож, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална.

**ДОЛДУГААР БҮЛЭГ
ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ,
УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ,
МӨНГӨНИЙ БОДЛОГО ХЭЛЭЛЦЭХ ЖУРАМ**

63 дугаар зүйл.Төсвийн хүрээний мэдэгдлийг хэлэлцэх

63.1.Улсын Их Хурал төсвийн хүрээний мэдэгдлийг жил бүрийн 6 дугаар сарын 01-ний дотор энэ хуульд заасан хуулийн төсөл хэлэлцэх журмын дагуу хэлэлцэж эцэслэн батална.

64 дүгээр зүйл. Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, мөнгөний бодлого хэлэлцэх үе шат

64.1. Улсын Их Хурал улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний төсөл /цаашид “жилийн төлөвлөгөөний төсөл” гэх/-ийг Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганаар, мөнгөний бодлогыг улсын төсвийн төслийн хэлэлцүүлэгтэй уялдуулан дараах гурван үе шаттайгаар хэлэлцэн батална:

64.1.1. төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг;

64.1.2. төслийн анхны хэлэлцүүлэг;

64.1.3. төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг.

64.2. Жилийн төлөвлөгөөний болон мөнгөний бодлогын төслийг /цаашид энэ бүлэгт “төсөл” гэх/ Улсын Их Хурлын дарга холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлэх бөгөөд уг Байнгын хороо төслийг хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлт гаргах, нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл ажлыг хариуцна.

65 дугаар зүйл. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулах

65.1. Дараах албан тушаалтан Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд төслийг 10 минутад багтаан танилцуулна:

65.1.1. Ерөнхий сайд, эсхүл түүний томилсон Засгийн газрын гишүүн жилийн төлөвлөгөөний төслийг;

65.1.2. Монголбанкны Ерөнхийлөгч мөнгөний бодлогын төслийг.

65.2. Байнгын хорооны хуралдаанаар төслийг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт гарган, түүнийг нэгдсэн хуралдаанд илтгэх гишүүнийг томилно.

65.3. Нам, эвслийн бүлэг төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргасан бол нэгдсэн хуралдаанд 5 минутад багтаан танилцуулна.

65.4. Гишүүн төсөлтэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүний асуулт асуух хугацаа 4 минутаас илүүгүй, тодруулах асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авч болно.

65.5. Хуралдаан даргалагч төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлнэ. Энэ талаар санал хураалт явуулахгүй.

66 дугаар зүйл. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар төслийн анхны хэлэлцүүлэг явуулах

66.1. Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг төслийг хэлэлцсэн бол санал, дүгнэлтээ зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллын хамт холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

66.2. Төсөлтэй холбогдуулан ажлын хэсэг байгуулсан бол тухайн ажлын хэсэг төслийн талаарх саналаа холбогдох Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулна.

66.3. Гишүүд энэ хуулийн 66.2-т заасан ажлын хэсгийн саналтай холбогдуулан асуулт асууж болно.

66.4. Холбогдох Байнгын хороо төсөлтэй холбогдуулан гишүүн, бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг, ажлын хэсгээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал тус бүрээр санал хураалт явуулж, санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

66.5. Гишүүн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналынхаа үндэслэлийг 4 минутаас илүүгүй хугацаанд тайлбарлаж болно.

66.6. Нэгдсэн хуралдаан холбогдох Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллоор санал хураалт явуулна.

66.7. Хуралдаан даргалагч төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

67 дугаар зүйл. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар төслийн эцсийн хэлэлцүүлэг явуулах

67.1. Холбогдох Байнгын хороо нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр дэмжигдсэн саналуудыг төсөлд тусгасан эцсийн хувилбарын төслийг Байнгын хорооны гишүүдэд урьдчилан тараан танилцуулсны үндсэн дээр Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэнэ.

67.2. Энэ хуулийн 67.1-д заасан эцсийн хувилбарын төсөлтэй холбогдуулан гишүүн асуулт асууж болно.

67.3. Холбогдох Байнгын хороо төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай танилцуулгыг эцсийн хувилбарын төслийн хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

67.4. Нэгдсэн хуралдаанд холбогдох Байнгын хорооны танилцуулгыг сонсож, төслийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална.

67.5.Төслийн хэлэлцүүлэгтэй холбоотой энэ бүлгээр зохицуулаагүй бусад асуудлыг зохицуулахад хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх журмыг баримтална.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ УЛСЫН ТӨСӨВ, ТҮҮНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙГ ХЭЛЭЛЦЭХ ЖУРАМ

68 дугаар зүйл.Улсын төсвийн төслийг хэлэлцэх үе шат

68.1.Улсын төсөв /цаашид “төсөв” гэх/-ийн төслийг дараах дөрвөн үе шаттайгаар хэлэлцэнэ:

68.1.1.төсвийн төслийн нэг дэх хэлэлцүүлэг буюу төсвийн төслийг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах;

68.1.2.төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлэг буюу төсвийн төсөлд өөрчлөлт оруулах санал, дүгнэлт гаргах;

68.1.3.төсвийн төслийн гурав дахь хэлэлцүүлэг буюу төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийн үр дүнг танилцуулах;

68.1.4.төсвийн төслийн дөрөв дэх хэлэлцүүлэг буюу төсвийн төслийг эцэслэн батлах.

69 дүгээр зүйл.Төсвийн төслийн нэг дэх хэлэлцүүлэг

69.1.Ерөнхий сайд төсвийн төслийн талаар нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж, илтгэл тавина.

69.2.Нэг дэх хэлэлцүүлэгт Засгийн газрын гишүүд, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын дарга болон Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга, Улсын ерөнхий прокурор, Монгол Улсын Ерөнхий аудитор, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нар оролцоно.

69.3.Гишүүд төсвийн төсөлтэй холбогдуулан төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас асуулт асууж, үг хэлсний дараа төсвийн төслийг хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Байнгын хороод, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд шилжүүлнэ. Төсвийн төслийг хоёр дахь хэлэлцүүлэгт шилжүүлэхэд санал хураалт явуулахгүй.

70 дугаар зүйл.Төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлэг

70.1.Төсвийн болон бусад Байнгын хороо, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд, нам, эвслийн бүлэг төсвийн төслийг хэлэлцэнэ.

70.2.Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн төсвийн төслийн танилцуулгыг, Монгол Улсын Ерөнхий аудитор төсвийн төслийн талаарх аудитын дүгнэлтийг Байнгын болон дэд хороо, нам, эвслийн бүлгийн хуралдаанд танилцуулна.

70.3.Байнгын болон дэд хорооны хуралдаанд гишүүд хууль санаачлагч болон Байнгын хорооны өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хамаарах төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас асуулт асууж, гаргасан саналынхаа үндэслэлийг тайлбарлаж үг хэлж болно.

70.4.Бусад Байнгын хороод, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо төрийн аудитын төв байгууллагын саналыг хуульд заасан эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хэлэлцэж болно.

70.5.Бусад Байнгын хороо, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны хуралдаанд гишүүн, нам, эвслийн бүлэг, төрийн аудитын төв байгууллага саналаа зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллын хамт гаргана.

70.6.Бусад Байнгын хороод, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо энэ хуулийн 70.5-д заасан санал тус бүрээр санал хураалт явуулж олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн томъёолж, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлнэ.

70.7.Байнгын болон дэд хороо, нам, эвслийн бүлгийн хуралдаанаар төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлэг явуулах үед гишүүд, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, төрийн аудитын төв байгууллага, нам, эвслийн бүлгийн гаргасан санал дараах шаардлагыг хангасан байна:

70.7.1.хөгжлийн болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн байх;

70.7.2.Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн төсвийн зарлагын болон алдагдлын дүнг нэмэгдүүлээгүй байх;

70.7.3.Төсвийн тухай хуулийн⁹ 6.2.6, 29.3, 29.4-т нийцсэн байх.

70.8.Нам, эвслийн бүлэг, гишүүн, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, төрийн аудитын төв байгууллага тодорхой төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээний зардал нэмэгдүүлэх санал гаргасан бол бусад төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээний зардлыг мөн хэмжээгээр бууруулах, түүнчлэн татвар бууруулах санал гаргасан бол мөн хэмжээгээр зардал бууруулах саналыг хамтад нь гаргаж, нэг санал болгон санал хураалт явуулах бөгөөд саналуудыг

⁹ Төсвийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2012 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.

багцлан хурааж болно. Санал хураалт явуулахын өмнө тухайн саналтай холбогдуулан Засгийн газрын тайлбарыг сонсож болно.

70.9.Төсвийн байнгын хороо энэ хуулийн 70.6-д заасан болон Төсвийн байнгын хорооны гишүүд, түүнчлэн төсөвтэй холбогдуулан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, төрийн аудитын төв байгууллага, нам, эвслийн бүлгээс гаргасан санал нэг бүрийг хэлэлцэж ил санал хураалт явуулж олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн томьёолж, энэ хуулийн 70.13-т заасан дүгнэлтийн хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

70.10.Төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийн шатанд гарсан төсвийн санал энэ хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй, эсхүл хууль тогтоомж зөрчсөн гэж үзвэл энэ талаар Засгийн газар нэгдсэн хуралдаанд мэдэгдэл хийж болно.

70.11.Нэгдсэн хуралдаанаар төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлэг явуулах үед Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг, гишүүд, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, төрийн аудитын төв байгууллага гаргасан саналаа тайлбарлан үг хэлж болно.

70.12.Нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 70.9-д заасан санал тус бүрээр ил санал хураалт явуулна.

70.13.Төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгээр олонхын дэмжлэг авсан төсвийн санал нь энэ хуулийн 70.7.2, 70.7.3-т заасан шаардлагыг хангасан эсэх талаар Төсвийн шинжилгээний алба дүн шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргана.

70.14.Нэгдсэн хуралдаанаас тодорхой асуудлаар төсвийн төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг дахин явуулах шаардлагатай гэж үзвэл Байнгын хороонд чиглэл өгч буцааж болно.

71 дүгээр зүйл.Төсвийн төслийн гурав дахь хэлэлцүүлэг

71.1.Төсвийн төслийн гурав дахь хэлэлцүүлгээр Төсвийн байнгын хороо нэгдсэн хуралдааны хоёр дахь хэлэлцүүлгээр олонхын дэмжлэг авсан саналыг төсвийн төсөлд нэмж тусган, шаардлагатай бол гишүүнээс гаргасан саналын дагуу хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртөг, санхүүжих дүнг өөрчлөхгүй, агуулга, зарчмыг алдагдуулахгүйгээр арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршилтай холбоотой залруулгыг хийж, төсвийн төслийн эцсийн хувилбарыг танилцуулгын хамтаар нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

71.2.Нэгдсэн хуралдаанаар гурав дахь хэлэлцүүлэг явуулахад зөвхөн Төсвийн байнгын хорооноос гаргасан танилцуулгын талаар гишүүд тайлбар хийх, түүнтэй холбогдуулан асуулт асууж болох бөгөөд санал хураалт явуулахгүй.

71.3.Хуралдаан даргалагч төсвийн төслийг дөрөв дэх хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн байнгын хороонд шилжүүлнэ.

71.4.Төсвийн төслийн гурав, дөрөв дэх хэлэлцүүлгийг хамтатган явуулж болно.

72 дугаар зүйл.Төсвийн төслийн дөрөв дэх хэлэлцүүлэг

72.1.Нэгдсэн хуралдаан даргалагч Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн тухай хуулийн төслийн зүйл, заалт бүрийг уншин сонсгож, зүйл тус бүрээр нь санал хураалт явуулж батлуулна.

72.2.Шаардлагатай гэж үзвэл Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай тогтоолыг энэ хуульд заасан хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх журмын дагуу хэлэлцэн баталж болно.

72.3.Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн тухай хуульд тодотгол хийх асуудлыг энэ хуулийн 72 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

72.4.Төсвийн төслийн хэлэлцүүлэгтэй холбоотой энэ бүлгээр зохицуулаагүй бусад асуудлыг энэ хуульд заасан хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх журмыг баримтална.

73 дугаар зүйл.Төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг хэлэлцэх

73.1.Засгийн газар Улсын төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай тогтоолын төслийг нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан /цаашид “төсвийн гүйцэтгэл” гэх/-ийн хамт Төсвийн тухай хуулийн 8.10.3-т заасан хугацаанд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

73.2.Төсвийн гүйцэтгэлийн талаарх танилцуулгад төсвийн орлого, зарлагыг эдийн засгийн ангиллаар, төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрээр гаргаж, баталсан төсвөөс зөрүүтэй бол түүний шалтгааныг тайлбарласан дэлгэрэнгүй мэдээллийг хавсаргасан байна.

73.3.Төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэхэд Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд, төсвийн ерөнхийлөн захирагч нар, Монгол Улсын Ерөнхий аудитор байлцана.

73.4.Төсвийн гүйцэтгэлийг дараах хоёр үе шаттайгаар хэлэлцэнэ:

73.4.1.нэг дэх хэлэлцүүлэгт төсвийн гүйцэтгэлийн талаар санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний илтгэл, нэгдсэн

төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаарх аудитын дүгнэлтийг нэгдсэн хуралдаанаар сонсох;

73.4.2.хоёр дахь хэлэлцүүлгээр Байнгын хороод, нам, эвслийн бүлэг төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэж гаргасан санал, дүгнэлтээ Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд өгөх ба тус дэд хороо эдгээр санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн нэгтгэн гаргасан санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд оруулах.

73.5.Нэгдсэн хуралдаанаар нэг дэх хэлэлцүүлэг явуулах үед гишүүд энэ хуулийн 73.4.1-д заасан илтгэл болон аудитын дүгнэлттэй холбогдуулан, түүнчлэн энэ хуулийн 73.3-т заасан албан тушаалтнаас асуулт асууж, үг хэлж болох бөгөөд үүний дараа төсвийн гүйцэтгэлийг хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо болон Байнгын хороодод шилжүүлнэ.

73.6.Нэгдсэн хуралдаанаар хоёр дахь хэлэлцүүлэг явуулах үед Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, хариулт авсны дараа улсын төсвийн орлого, зарлагын нийт дүнг тусгасан Улсын төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай тогтоол батална.

73.7.Шаардлагатай гэж үзвэл Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо Улсын төсвийн гүйцэтгэл баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай тогтоолын төсөл боловсруулж нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж болно.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ БУСАД АСУУДАЛ ХЭЛЭЛЦЭХ ЖУРАМ

74 дүгээр зүйл.Ард нийтийн санал асуулга явуулах саналыг хэлэлцэх

74.1.Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай тогтоолын төслийг Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хороод урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

74.2.Нэгдсэн хуралдаанаар хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хороодын санал, дүгнэлтийг сонсож ил санал хураалт явуулж, Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэн бол Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

74.3.Энэ хуулийн 74.2-т заасан тогтоолын төсөлд шийдвэрлэх асуудлын агуулгыг илэрхийлсэн асуулт, түүнд өгөх эсрэг утга бүхий хариултын хувилбарыг тусгана.

74.4.Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай тогтоолын төслийг Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхэд гишүүд хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хороодын санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

75 дугаар зүйл.Хоёр болон олон талт олон улсын гэрээ байгуулах санал, гэрээний төслийг Улсын Их Хуралтай урьдчилан зөвшилцөх

75.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар Улсын Их Хурал соёрхон батлах хоёр болон олон талт олон улсын гэрээ байгуулах бол уг олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний эцэслэн тохиролцсон, эсхүл үзэглэсэн төсөл, эсхүл баталсан буюу жинхэлсэн эх бичвэрийн хуулбар, боломжтой бол баталгаат хуулбар, шаардлагатай бол орчуулгын хамт тухайн олон улсын гэрээнд гарын үсэг зурахаас өмнө Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр ирүүлнэ.

75.2.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэр, холбогдох баримт бичгийг хэлэлцэхээс 3 хоногийн өмнө гишүүдэд тараана.

75.3.Дараах олон улсын гэрээний тухайд олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороод тус тусдаа урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд хүргүүлнэ:

75.3.1.гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаарх олон улсын гэрээ;

75.3.2.чөлөөт худалдаа, давхар татвар, хөрөнгө оруулалттай холбогдсон олон улсын гэрээ.

75.4.Дараах олон улсын гэрээний тухайд олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг Хууль зүйн байнгын хороо урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд хүргүүлнэ:

75.4.1.Монгол Улсын хуульд зааснаас өөр журам тогтоож байгаа, эсхүл тухайн олон улсын гэрээг байгуулснаар, нэгдсэнээр, эсхүл хэрэгжүүлснээр Монгол Улсын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсхүл хууль шинээр батлах шаардлагатай олон улсын гэрээ;

75.4.2.хүний салшгүй эрх, эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх, гэмт этгээд болон ялтан шилжүүлэхтэй холбогдсон олон улсын гэрээ.

75.5.Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг хэлэлцэн санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд ирүүлж болно.

75.6.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэр, холбогдох баримт бичиг, Төсвийн, Эдийн засгийн болон Хууль зүйн байнгын хороодын, эсхүл бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлтийг нэгтгэн хэлэлцэнэ.

75.7.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны хуралдаанд олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, эсхүл тухайн олон улсын гэрээгээр зохицуулах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн танилцуулна.

75.8.Олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эх бичвэртэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

75.9.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийн талаар ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар дараах санал, дүгнэлтийн аль нэгийг гаргана:

75.9.1.олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг бүхэлд нь зөвшөөрч, олон улсын гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт олгох;

75.9.2.баталсан буюу жинхэлсэн олон талт гэрээний эх бичвэрээс бусад олон улсын гэрээний төсөлтэй холбогдуулан зарчмын шинжтэй тодорхой засвар, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал, дүгнэлтийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт хүргүүлэх;

75.9.3.олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг дэмжээгүй бол шалтгааныг тайлбарласан санал, дүгнэлтийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт хүргүүлэх.

75.10.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газрын санал, эсхүл олон улсын гэрээний агуулга, ач холбогдлыг харгалзан Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо гишүүдийн олонхын саналаар олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн зөвшилцөхөөр шийдвэрлэж болно.

75.11.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар энэ хуулийн 75.9.2-т заасан Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн дагуу олон улсын гэрээний төсөлд засвар, нэмэлт, өөрчлөлт

оруулах асуудлаар олон улсын гэрээний нөгөө тал, эсхүл бусад талтай хэлэлцээ хийж, хэлэлцээний үр дүнг олон улсын гэрээний шинэчилсэн төслийн хамт Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр дахин ирүүлнэ.

75.12.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар энэ хуулийн 75.9.3-т заасан Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд дурдсан шалтгааныг арилгасан бол олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний шинэчилсэн төслийг Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр ирүүлж болно.

75.13.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо нь Төсвийн, Эдийн засгийн болон Хууль зүйн байнгын хороодын санал, дүгнэлтийг зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзвэл энэ тухай санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлнэ.

75.14.Энэ хуулийн 75.10, 75.13-т заасны дагуу хэлэлцүүлсэн олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээний төсөл, эсхүл эх бичвэрийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн гишүүдийн олонхын саналаар энэ хуулийн 75.9.1, 75.9.2, 75.9.3-т заасан шийдвэрийн аль нэгийг гаргана.

76 дугаар зүйл.Олон талт олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, гэрээг Улсын Их Хуралтай урьдчилан зөвшилцөх, хэлэлцүүлэх

76.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар Улсын Их Хурал соёрхон батлах хүчин төгөлдөр олон талт олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээний эх бичвэрийн хуулбар, боломжтой бол баталгаат хуулбар, шаардлагатай бол түүний орчуулга, гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй олон улсын гэрээний тухайд тухайн олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд зөвшилцөх, хэлэлцүүлэхээр ирүүлнэ.

76.2.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ, хуулийн төсөл, холбогдох баримт бичгийг хэлэлцэхээс 3 хоногийн өмнө гишүүдэд тараана.

76.3.Чөлөөт худалдаа, давхар татвар, хөрөнгө оруулалттай холбогдсон олон улсын гэрээний тухайд олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээг Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороод тус тусдаа урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд хүргүүлнэ.

76.4.Дараах олон улсын гэрээний тухайд олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээг Хууль зүйн байнгын хороо урьдчилан

хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд хүргүүлнэ:

76.4.1.Монгол Улсын хуульд зааснаас өөр журам тогтоож байгаа, эсхүл тухайн олон улсын гэрээг байгуулснаар, нэгдсэнээр, эсхүл хэрэгжүүлснээр Монгол Улсын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсхүл хууль шинээр батлах шаардлагатай олон улсын гэрээ;

76.4.2.хүний салшгүй эрх, эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх, гэмт этгээд болон ялтан шилжүүлэхтэй холбогдсон олон улсын гэрээ.

76.5.Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төслийг хэлэлцэн санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд ирүүлж болно.

76.6.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төсөл, баримт бичиг, Төсвийн, Эдийн засгийн болон Хууль зүйн байнгын хороонд, эсхүл бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлтийг нэгтгэн хэлэлцэнэ.

76.7.Байнгын хорооны хуралдаанд олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төслийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, эсхүл тухайн олон улсын гэрээгээр зохицуулах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн танилцуулна.

76.8.Олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төсөлтэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

76.9.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төслийн талаар ил санал хураалт явуулж, гишүүдийн олонхын саналаар дараах санал, дүгнэлтийн аль нэгийг гаргана:

76.9.1.олон улсын гэрээнд нэгдэн орохыг зөвшөөрч, тухайн олон улсын гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт олгох;

76.9.2.гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй олон улсын гэрээний тухайд тухайн олон улсын гэрээнд нэгдэн орохыг зөвшөөрч, гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх;

76.9.3.олон улсын гэрээнд нэгдэн орох санал, олон улсын гэрээг дэмжээгүй бол шалтгааныг тайлбарласан санал, дүгнэлтийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт хүргүүлэх.

76.10.Энэ хуулийн 76.9.2-т заасан шийдвэр гаргахдаа тухайн олон улсын гэрээг соёрхон батлахдаа тайлбар хийхээр Засгийн газраас санал болгосон бол тайлбар хийх шаардлагатай эсэх талаарх Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хамтад нь гаргана.

76.11.Энэ хуулийн 76.9.2-т заасан гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй хүчин төгөлдөр олон талт олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг холбогдох Байнгын хороо Засгийн газарт буцаахгүйгээр нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлнэ.

76.12.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар энэ хуулийн 76.9.3-т заасан Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлтэд дурдсан шалтгааныг арилгасан бол олон улсын гэрээнд нэгдэн орох саналыг Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр ирүүлж болно.

76.13.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороодын, эсхүл Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзвэл энэ тухай санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлнэ.

76.14.Энэ хуулийн 76.9.2, 76.13-т заасны дагуу хэлэлцүүлэх олон улсын гэрээ байгуулах санал, олон улсын гэрээ болон хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

76.14.1.олон улсын гэрээнд нэгдэн орохыг зөвшөөрч, олон улсын гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газарт олгох;

76.14.2.гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй олон улсын гэрээний тухайд тухайн олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хууль батлах;

76.14.3.гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй олон улсын гэрээнд нэгдэн орохыг зөвшөөрч, тухайн олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай болон холбогдох бусад хуулийн төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох бусад хуулийн төсөл эрхлэх асуудалд нь хамаарах Байнгын хороонд шилжүүлэх.

76.15.Гарын үсэг зурах боломжит хугацаа нь дууссан, эсхүл гарын үсэг зурах шаардлагагүй олон улсын гэрээнээс бусад олон талт олон улсын

гэрээнд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурахаас өмнө энэ хуульд заасны дагуу Улсын Их Хуралтай зөвшилцөнө.

77 дугаар зүйл.Хоёр талт олон улсын гэрээг соёрхон батлах асуудлыг хэлэлцэх

77.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн хоёр талт олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэж дараах санал, дүгнэлтийн аль нэгийг гаргаж нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна:

77.1.1.олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг батлах;

77.1.2.олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах.

77.2.Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг энэ хуулийн 77.1-д заасан олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд ирүүлсэн бол тус Байнгын хороо тэдгээрийг хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргахдаа харгалзан үзэж болно.

77.3.Нэгдсэн хуралдаан хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож, Байнгын хорооноос оруулсан саналын томъёоллоор ил санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэр гаргана.

77.4.Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг дэмжээгүй бол хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

77.5.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үед гишүүд хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

78 дугаар зүйл.Олон талт олон улсын гэрээг соёрхон батлах асуудлыг хэлэлцэх

78.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн олон талт олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төслийг Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэж дараах санал, дүгнэлтийн аль нэгийг гаргаж нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна:

78.1.1.олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг батлах;

78.1.2.олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, холбогдох бусад хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх асуудлыг хэлэлцүүлэх;

78.1.3.гэрээг тайлбартайгаар соёрхон батлах;

78.1.4.олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах.

78.2.Бусад Байнгын хороо, нам, эвслийн бүлэг энэ хуулийн 78.1-д заасан олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, шаардлагатай бол холбогдох бусад хуулийн төслийг хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд ирүүлсэн бол тус Байнгын хороо тэдгээрийг хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргахдаа харгалзан үзэж болно.

78.3.Нэгдсэн хуралдаан хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож, Байнгын хорооноос оруулсан саналын томъёоллоор ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэр гаргана.

78.4.Байнгын хороо гэрээг тайлбартайгаар батлах санал гаргасан бол уг тайлбар, мэдэгдлийн төслийг гэрээний хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулж тусад нь санал хураалгаж батлуулна.

78.5.Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх олон улсын гэрээг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг дэмжээгүй бол хуулийн төслийг хууль санаачлагчид буцаах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

78.6.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үед гишүүд хууль санаачлагчийн илтгэл, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

78.7.Энэ хуулийн 78.1.2-т заасны дагуу нэгдсэн хуралдаанаас хэлэлцэх нь зүйтэй гэж үзсэн олон улсын гэрээ соёрхон батлах тухай болон холбогдох бусад хуулийн төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр холбогдох бусад хуулийн төсөл эрхлэх асуудалд нь хамаарах Байнгын хороонд шилжүүлж, энэ хуульд заасан хуулийн төсөл хэлэлцэх журмаар хэлэлцэн батална.

79 дүгээр зүйл.Гадаад улсыг хүлээн зөвшөөрөх, түүнтэй дипломат харилцаа тогтоох, цуцлах тухай асуудлыг хэлэлцэх

79.1.Засгийн газар гадаад улсыг хүлээн зөвшөөрөх тухай тогтоолын төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бол Аюулгүй байдал, гадаад

бодлогын байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж, нэгдсэн хуралдаан ил санал хураалт явуулж гишүүдийн олонхын саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ.

79.2.Засгийн газар гадаад улстай дипломат харилцаа шинээр буюу сэргээн тогтоохоор төлөвлөж байгаа бол энэ тухай саналаа танилцуулгын хамтаар Улсын Их Хуралд ирүүлнэ.

79.3.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо энэ хуулийн 79.2-т заасны дагуу Засгийн газраас ирүүлсэн санал, танилцуулгыг хуралдаанаараа хэлэлцэж ил санал хураалт явуулж гишүүдийн олонх дэмжсэн бол саналыг дэмжиж байгаагаа Засгийн газарт хариу мэдэгдэх ба ингэхдээ уг асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэхэд анхаарвал зохих асуудлаар гишүүдийн гаргасан саналыг хавсаргана.

79.4.Засгийн газар гадаад улстай дипломат харилцаа тогтоох, эсхүл цуцлах асуудлаар тогтоолын төсөл өргөн мэдүүлсэн бол уг асуудлыг энэ хуулийн 79.1-д заасан журмын дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

80 дугаар зүйл.Хилийн чанадад ажиллах Дипломат төлөөлөгчийн газрыг шинээр нээн ажиллуулах, түвшин, байршлыг нь тогтоох саналыг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөх

80.1.Хилийн чанадад ажиллах Дипломат төлөөлөгчийн газрыг шинээр нээн ажиллуулах, түвшин, байршлыг тогтоох саналыг Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр ирүүлсэн бол Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо 7 хоногийн дотор хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

80.2.Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо Засгийн газраас зөвшилцөхөөр ирүүлсэн санал, танилцуулгыг хуралдаанаараа хэлэлцэж ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол саналыг дэмжиж байгаагаа Засгийн газарт хариу мэдэгдэх ба ингэхдээ уг асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэхэд анхаарвал зохих асуудлаар гишүүдийн гаргасан саналыг хавсаргана.

81 дүгээр зүйл.Хилийн чанадад ажиллах Дипломат төлөөлөгчийн газрыг шинээр нээн ажиллуулах, түвшин, байршлыг нь тогтоох тухай тогтоолын төсөл хэлэлцэх

81.1.Хилийн чанадад ажиллах Дипломат төлөөлөгчийн газрыг шинээр нээн ажиллуулах, түвшин, байршлыг тогтоох тухай тогтоолын төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бол Аюулгүй байдал, гадаад

бодлогын байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж, нэгдсэн хуралдаан ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэр гаргах бөгөөд энэ асуудлаар Улсын Их Хурал тогтоол батална.

82 дугаар зүйл. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцэх журам

82.1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан маргаантай асуудлаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц /цаашид “Цэц” гэх/ дүгнэлт гаргасан бол түүнийг ёсчилсноос хойш 24 цагийн дотор Улсын Их Хуралд ирүүлнэ.

82.2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, 2-т заасан маргаантай асуудлаар Цэц дүгнэлтээ Улсын Их Хуралд оруулсан бол Улсын Их Хурал дараах журмаар хэлэлцэнэ:

82.2.1. Цэцийн дүгнэлтийг чуулганы үеэр хүлээн авсан бол 7 хоногийн дотор, чуулганы чөлөөт цагт хүлээн авсан бол ээлжит болон ээлжит бус чуулган эхэлснээс хойш 5 хоногийн дотор Хууль зүйн болон холбогдох Байнгын хороо хэлэлцэж бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг нь / хэсэгчлэн/ хүлээн зөвшөөрөх, эс зөвшөөрөх асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах;

82.2.2. энэ хуулийн 82.2.1-д заасны дагуу Байнгын хороод Цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргахдаа холбогдох хууль, тогтоолын Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн зүйл, хэсэг, заалт бүрээр, хэрэв Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хэд хэдэн заалтыг зөрчсөн бол Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалт бүрээр тус тусад нь санал хураалт явуулах;

82.2.3. нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 82.2.2-т заасны дагуу Байнгын хорооноос гаргасан санал, дүгнэлт тус бүрээр ил санал хураалт явуулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх талаар тогтоол батлах бөгөөд уг тогтоолд зөвшөөрсөн, эс зөвшөөрсөн заалтыг тус тусад нь заах;

82.2.4. Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх асуудлаар Хууль зүйн болон холбогдох Байнгын хорооны санал, дүгнэлт зөрвөл нэгдсэн хуралдаанд Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтээр эхэлж санал хураалгах бөгөөд энэ санал дэмжигдээгүй бол холбогдох Байнгын хорооны санал дэмжигдсэн гэж үзэх;

82.2.5. хууль, тогтоол Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцээгүй гэсэн Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн бол ажлын

15 өдрийн дотор тухайн болон холбогдох бусад хууль, шийдвэрт зохих нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

82.2.6.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын тогтоол, бусад шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, сонгуулийн төв байгууллагын гаргасан шийдвэр Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцээгүй гэсэн Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөн бол эдгээр шийдвэр хүчингүй болсонд тооцох;

82.2.7.энэ хуулийн 82.2.5-д заасан хууль, тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төслийг холбогдох Байнгын хороо боловсруулж, нэгдсэн хуралдаанд оруулах бөгөөд уг төслийн талаар Засгийн газар, холбогдох бусад байгууллагаас санал авахыг шаардахгүй;

82.2.8.Цэц Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, 2-т заасан маргаантай асуудлаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн гэсэн дүгнэлт гаргасан бол уг дүгнэлтийг Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхгүйгээр нэгдсэн хуралдаанд шууд танилцуулах бөгөөд гишүүд Цэцийн дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, хариулт авах боловч санал хурааж шийдвэр гаргахгүй.

83 дугаар зүйл.Албан тушаалтан Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх асуудлаар гаргасан Цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцэх

83.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3-т заасан асуудлаар Цэц дүгнэлт гаргаж Улсын Их Хуралд ирүүлсэн бол Улсын Их Хурал дараах журмаар хэлэлцэнэ:

83.1.1.Цэцийн дүгнэлтийг чуулганы үеэр хүлээн авсан бол 7 хоногийн дотор, чуулганы чөлөө цагт хүлээн авсан бол ээлжит болон ээлжит бус чуулган эхэлснээс хойш 5 хоногийн дотор Хууль зүйн болон Төрийн байгуулалтын байнгын хороод хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргах;

83.1.2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүн, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Улсын ерөнхий прокурор Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчөөгүй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол энэ тухай дүгнэлтийг Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхгүйгээр нэгдсэн хуралдаанд шууд танилцуулах бөгөөд энэ тохиолдолд асуулт, хариулт, санал шүүмжлэл, санал хураалт явуулахгүй;

83.1.3.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Улсын ерөнхий прокурор Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчөөгүй тухай дүгнэлтийг нэгдсэн

хуралдаанд танилцуулсан тухай Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид албан бичгээр мэдэгдэх;

83.1.4.нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 83.1.2-т заасан албан тушаалтан Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн Цэцийн дүгнэлттэй танилцсаны дараа Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх асуудлаар Хууль зүйн болон Төрийн байгуулалтын байнгын хороодын гаргасан санал, дүгнэлтийг хэлэлцэх;

83.1.5.нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлэх;

83.1.6.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зөрчилд холбогдсон албан тушаалтан санал хураахын өмнө Байнгын хорооны хуралдаанд 5 минутаас илүүгүй хугацаанд, нэгдсэн хуралдаанд 10 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлэх;

83.1.7.энэ хуулийн 83.1.4-т заасны дагуу гаргасан Байнгын хорооны саналаар ил санал хураалт явуулах бөгөөд хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсөн бол тухайн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах, эсхүл бусад хариуцлага хүлээлгэх асуудлыг энэ хууль болон холбогдох хуульд заасны дагуу шийдвэрлэх;

83.1.8.Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй бол Улсын Их Хурлаас шийдвэр гаргахгүй.

83.2.Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн Цэцийн дүгнэлт гарсан бол нэгдсэн хуралдааныг олонхын бүлгээс сонгогдсон дэд дарга, бусад тохиолдолд Улсын Их Хурлын дарга даргалан хуралдуулна.

84 дүгээр зүйл. Албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлаар гаргасан Цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцэх

84.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 4-т заасны дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдыг огцруулах, Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэл байгаа эсэх асуудлаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэц дүгнэлт гаргаж ирүүлсэн бол Улсын Их Хурал дараах журмаар хэлэлцэнэ:

84.1.1.Цэцийн дүгнэлтийг чуулганы үеэр хүлээн авсан бол 7 хоногийн дотор, чуулганы чөлөө цагт хүлээн авсан бол ээлжит болон

элжит бус чуулган эхэлснээс хойш 5 хоногийн дотор Хууль зүйн болон Төрийн байгуулалтын байнгын хороод хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргах;

84.1.2.Цэц энэ хуулийн 84.1-д заасан холбогдох албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлгүй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол энэ тухай дүгнэлтийг Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхгүйгээр нэгдсэн хуралдаанд шууд танилцуулах бөгөөд энэ тохиолдолд асуулт, хариулт, санал шүүмжлэл, санал хураалт явуулахгүй;

84.1.3.Цэц Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдыг огцруулах, Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанд Цэцийн дүгнэлттэй танилцсаны дараа дүгнэлтийг зөвшөөрөх эсэх асуудлаар Хууль зүйн болон Төрийн байгуулалтын байнгын хороодын гаргасан санал, дүгнэлтийг хэлэлцэх;

84.1.4.нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлэх;

84.1.5.энэ хуулийн 84.1-д заасан албан тушаалтан санал хураахын өмнө Байнгын хорооны хуралдаанд 5 минутаас илүүгүй хугацаанд, нэгдсэн хуралдаанд 10 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлэх;

84.1.6.энэ хуулийн 84.1.3-т заасны дагуу гаргасан Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэж, ил санал хураалт явуулах бөгөөд Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөхийг хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол тухайн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах тухай хууль эсхүл тогтоолыг хуульд өөрөөр заагаагүй бол ил санал хураалтаар батлах;

84.1.7.Цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй бол Улсын Их Хурлаас шийдвэр гаргахгүй.

84.2.Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэлтэй гэсэн Цэцийн дүгнэлт гарсан бол нэгдсэн хуралдааныг олонхын бүлгээс сонгогдсон дэд дарга даргалан хуралдуулна.

85 дугаар зүйл.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн тогтоолоор хууль, тогтоолын зарим зүйл, хэсэг, заалт хүчингүй болсонтой холбогдуулан хууль, тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эсэх асуудлыг хэлэлцэх журам

85.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу Цэцийн тогтоолоор хууль, тогтоолын зарим зүйл,

хэсэг, заалтыг хүчингүй болгосон бол Улсын Их Хурал хууль, тогтоолд зохих нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

85.2.Цэцийн тогтоолыг чуулганы үеэр хүлээн авсан бол ажлын 15 өдрийн дотор, чуулганы чөлөө цагт хүлээн авсан бол ээлжит болон ээлжит бус чуулган эхэлснээс хойш ажлын 15 өдрийн дотор холбогдох Байнгын хороо Цэцийн тогтоолтой холбогдуулан хууль, тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эсэх асуудлыг хэлэлцэнэ.

85.3.Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хууль, тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах нь зүйтэй гэж үзвэл Байнгын хороо хууль, тогтоолд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг боловсруулж, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна. Тухайн төслийн талаар Засгийн газар, холбогдох бусад байгууллагаас санал авахыг шаардахгүй.

85.4.Нэгдсэн хуралдаанаар хууль, тогтоолын төсөлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг энэ хуульд заасан хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх журмаар хэлэлцэж батална.

86 дугаар зүйл.Цэцэд хүсэлт гаргах

86.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан асуудлаар гишүүн Цэцэд хүсэлт гаргах саналыг Улсын Их Хурлын даргад өргөн мэдүүлбэл уг асуудлыг Хууль зүйн байнгын хороо ажлын 14 өдрийн дотор хуралдаанаараа хэлэлцэж саналд дурдсан асуудал нэг бүрээр санал хураан нэгдсэн хуралдаанд санал, дүгнэлтээ оруулна.

86.2.Нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 86.1-д заасан санал, дүгнэлт гарснаас хойш ажлын 7 өдрийн дотор хуралдаж асуудал нэг бүрээр Байнгын хорооны саналаар санал хураалт явуулах бөгөөд санал хураалтаар олонхын дэмжлэг авсан асуудлаар Цэцэд хүсэлт гаргахыг зөвшөөрсөн гэж үзнэ.

86.3.Улсын Их Хурлын дарга энэ хуулийн 86.2-т заасан асуудлаар хүсэлт гаргах тухай албан бичгийг Цэцэд хүргүүлнэ.

87 дугаар зүйл.Цэцийн хуралдаанд оролцох итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч томилох, тайлбар гаргах

87.1.Хууль, тогтоол Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх асуудлыг шийдвэрлэх хуралдаанд тайлбар авахаар ирүүлсэн Цэцийн албан бичгийг Улсын Их Хурлын дарга холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлнэ.

87.2.Холбогдох Байнгын хорооны дарга Цэцийн хуралдаанд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр оролцох гишүүний талаарх саналаа Улсын Их Хурлын даргад оруулна.

87.3.Улсын Их Хурлын дарга захирамж гаргаж итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийг томилно.

87.4.Итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч тухайн маргаантай асуудлаар Цэцэд өгөх тайлбарыг бэлтгэхэд Байнгын хорооны дарга шаардлагатай гэж үзвэл энэ талаар Байнгын хорооны гишүүдийн саналыг авах, эсхүл Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлж чиглэл өгч болно.

88 дугаар зүйл.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хориг хэлэлцэх

88.1.Хууль, тогтоолд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан бол Улсын Их Хурал хоригийг чуулганы үеэр ажлын 14 өдрийн дотор, чуулганы чөлөө цагт хориг тавьсан бол ээлжит болон ээлжит бус чуулган эхэлснээс хойш 10 хоногийн дотор хэлэлцэн шийдвэрлэж тогтоол батална.

88.2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг тухайн асуудлыг анх хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргасан холбогдох Байнгын хороо болон Хууль зүйн байнгын хороо хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

88.3.Нэгдсэн хуралдаанд хоригийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, эсхүл түүний итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч танилцуулсны дараа энэ хуулийн 88.2-т заасан Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсоно.

88.4.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хориг болон Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

88.5.Гишүүд энэ хуулийн 88.4-т заасны дагуу үг хэлсний дараа Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг хүлээн авах эсэх асуудлаар ил санал хураалт явуулах бөгөөд хэрэв хууль, тогтоолын зарим хэсэгт хориг тавьсан бол тухайн зүйл, заалт нэг бүрээр санал хураалт явуулж дүнг танилцуулна.

88.6.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёр буюу 66.6 хувь нь Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг хүлээж аваагүй бол хууль, тогтоол хүчин төгөлдөр үлдэнэ.

88.7.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийн талаар Хууль зүйн болон холбогдох Байнгын хорооны санал, дүгнэлт зөрвөл холбогдох Байнгын хорооны саналаар эхэлж санал хураалт явуулна.

88.8.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг хүлээн авсан бол хууль, тогтоолыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг нь хүчингүй болгох, шаардлагатай гэж үзвэл зохих нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэн баталж болно.

88.9.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг хүлээж авсантай холбогдуулан хууль, тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бол тухайн шийдвэрийн төслийг холбогдох Байнгын хороо боловсруулж нэгдсэн хуралдаанд оруулах бөгөөд уг төслийн талаар Засгийн газар, холбогдох бусад байгууллагаас санал авахыг шаардахгүй.

89 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тайланг сонсох

89.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хуралд ажлаа хариуцна.

89.2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч ажлын тайлангаа жил бүр Улсын Их Хуралд ирүүлэх бөгөөд уг тайланг нэгдсэн хуралдаанаар 1 сарын дотор сонсоно.

89.3.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тайлантай холбогдуулж гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

90 дүгээр зүйл. Онц болон дайны байдал зарлах, цуцлах тухай асуудлыг хэлэлцэх

90.1.Онц болон дайны байдал зарлах тухай асуудлыг Онц байдлын тухай хуулийн¹⁰ 5, 6, 7 дугаар зүйл, Дайны байдлын тухай хуулийн¹¹ 5, 6 дугаар зүйлд заасныг тус тус баримтлан нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэнэ.

90.2.Улсын Их Хурлын ээлжит болон ээлжит бус чуулган хуралдаж байх үед онц болон дайны байдал зарлах онцгой нөхцөл үүсвэл тухайн чуулганаар хэлэлцэх асуудлын дарааллыг үл харгалзан онц болон дайны байдал зарлах тухай асуудлыг эхний ээлжид хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

90.3.Онц болон дайны байдал зарлах тухай Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлиг батлах, эсхүл хүчингүй болгох асуудлыг хэлэлцэхэд уг асуудлыг нэгдсэн хуралдаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч танилцуулна.

¹⁰ Онц байдлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1996 оны 2 дугаарт нийтлэгдсэн.

¹¹ Дайны байдлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1998 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн.

90.4.Онц байдал зарлах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүдийн дөрөвний нэгээс доошгүй гишүүд санаачлан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бол уг асуудлыг нэгдсэн хуралдаанд хууль санаачилсан гишүүн танилцуулж, энэ хуулийн 90.1-д заасан дэгийн дагуу хэлэлцэнэ.

91 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурал тарах асуудлыг хэлэлцэх

91.1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэж Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь, эсхүл мөнхүү шалтгаанаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөж, Улсын Их Хурал нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанаасаа өмнө тарах саналыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

91.2.Энэ хуулийн 91.1-д заасан саналыг ээлжит чуулганы үеэр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бол ажлын 3 өдрийн дотор Халдашгүй байдлын дэд хороо, Төрийн байгуулалтын байнгын хороо тус тус хуралдаж хэлэлцэнэ.

91.3.Халдашгүй байдлын дэд хороо, Төрийн байгуулалтын байнгын хороо санал, дүгнэлт гарган нэгдсэн хуралдаанд оруулж хэлэлцүүлнэ.

91.4.Нэгдсэн, Байнгын, дэд хорооны хуралдаанд энэ хуулийн 91.1-д заасан саналыг гаргасан аль нэг гишүүн, эсхүл Монгол Улсын Ерөнхийлөгч саналаа 10 минутад багтаан танилцуулна.

91.5.Нам, эвслийн бүлэг энэ асуудлаар санал, дүгнэлт гаргасан бол нэгдсэн хуралдаанд 5 минутад багтаан танилцуулна.

91.6.Гишүүн өргөн мэдүүлсэн санал болон нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

91.7.Асуулт асуух, түүнд хариулах, үг хэлэх хугацаа тус бүр 5 минутаас илүүгүй байна.

91.8.Гишүүд үг хэлж дууссаны дараа Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэсэн саналаар ил санал хураалт явуулна.

91.9.Улсын Их Хурлын нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй нь Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй гэсэн саналыг дэмжсэн бол Улсын Их Хурал өөрөө тарах тухай тогтоол баталсанд тооцно.

91.10.Энэ хуулийн 91.1-д заасан саналыг ээлжит чуулганы чөлөө цагт Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бол Улсын Их Хурлын дарга тухайн

саналыг өргөн мэдүүлснээс хойш 3 хоногийн дотор ээлжит бус чуулганыг товлон зарлаж энэ хуульд заасны дагуу хэлэлцүүлнэ.

92 дугаар зүйл.Ээлжит бус сонгууль товлон зарлах

92.1.Улсын Их Хурал өөрөө тарах шийдвэр гаргасан, эсхүл Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлыг тараах тухай шийдвэр гаргаснаас хойш 10 хоногийн дотор ээлжит бус сонгуулийг товлон зарлана.

92.2.Улсын Их Хурлын дарга энэ хуулийн 92.1-д заасан Улсын Их Хурал тарах, эсхүл Улсын Их Хурлыг тараах шийдвэр гарснаас хойш 1 хоногийн дотор ээлжит бус сонгуулийг товлон зарлах асуудлыг хэлэлцэх Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдааны товыг тогтоож захирамж гаргана.

92.3.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо ээлжит бус сонгууль товлон зарлах, сонгуулийн зардал, санал хураах өдрийг тус тус хэлэлцэж, тогтоолын төслийг нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

92.4.Нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 92.3-т заасан асуудлыг хэлэлцэж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэнэ.

93 дугаар зүйл.Улсын Их Хурал шийдвэр гаргахаар хуульд тусгайлан заасан бусад асуудал хэлэлцэх

93.1.Улсын Их Хурал шийдвэр гаргахаар хууль тогтоомжид заасан болон хууль хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон аливаа зохион байгуулалтын шинжтэй асуудлын талаар хариуцсан байгууллага, эрх бүхий албан тушаалтан саналаа ирүүлсэн бол холбогдох Байнгын хороо хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ шийдвэрийн төслийн хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

93.2.Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн холбогдох шийдвэрийг гаргана.

93.3.Нэгдсэн хуралдаан шаардлагатай гэж үзвэл уг асуудлыг дахин хэлэлцүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд буцааж болно.

93.4.Байнгын хороо боловсруулан Улсын Их Хуралд оруулах асуудлыг энэ хуулийн 93.1, 93.2, 93.3-т заасан журмын дагуу хэлэлцэнэ.

94 дүгээр зүйл.Улсын Их Хурал бусад асуудлаар шийдвэр гаргах

94.1.Улсын Их Хурал энэ хуулийн Есдүгээр бүлэгт зааснаас бусад асуудлаар тогтоол гаргах бол хэлэлцэх эсэх, анхны болон эцсийн

хэлэлцүүлгийн үе шаттайгаар хэлэлцэн шийдвэрлэх бөгөөд энэ хуульд заасан хууль, тогтоолын төслийг хэлэлцэх журмыг баримтална.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ
АЛБАН ТУШААЛТНЫ БҮРЭН ЭРХИЙГ ХҮЛЭЭН
ЗӨВШӨӨРӨХ, ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ, ОГЦРУУЛАХ,
ЭГҮҮЛЭН ТАТАХ АСУУДЛЫГ ХЭЛЭЛЦЭХ ЖУРАМ

**95 дугаар зүйл. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг
хүлээн зөвшөөрөх тухай асуудлыг хэлэлцэх**

95.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгуульд оролцсон нийт сонгогчийн олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрүүлэх тухай асуудлыг Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээс хойш ажлын 5 өдрийн дотор Төрийн байгуулалтын байнгын хороо уг асуудлаар дүгнэлт гаргана.

95.2. Нэгдсэн хуралдаан Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дүгнэлт гарснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор хэлэлцэж, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай хуулийг дараах журмаар гаргана:

95.2.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгуулийн дүнгийн тухай Сонгуулийн ерөнхий хорооны даргын илтгэлийг сонсох;

95.2.2. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дүгнэлтийг сонсох;

95.2.3. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны саналаар ил санал хураалт явуулах;

95.2.4. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгуульд оролцсон нийт сонгогчийн олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн тухай хууль гаргах.

95.3. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Сонгуулийн ерөнхий хорооны даргын илтгэл, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

96 дугаар зүйл. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх, огцруулах асуудлыг хэлэлцэх

96.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар бүрэн эрхийн хугацаанаасаа өмнө чөлөөлөгдөх хүсэлтээ Улсын Их Хуралд гаргасан бол Төрийн байгуулалтын байнгын хороо уг асуудлыг ажлын 5 өдрийн дотор хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна.

96.2. Нэгдсэн хуралдаанаар Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг ажлын 5 өдрийн дотор хэлэлцэн ил санал хураалт явуулж, чөлөөлөгдөх хүсэлтийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх дэмжсэн бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх тухай хууль баталсанд тооцно.

96.3. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх шалтгаан, үндэслэлийн талаар гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

96.4. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн, эсхүл огцруулах үндэслэлтэй байна гэсэн Цэцийн дүгнэлтийг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг огцруулах эсэх асуудлыг энэ хуулийн 83, 84 дүгээр зүйлд заасны дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

96.5. Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны саналаар ил санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дийлэнх олонх дэмжсэн бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг огцруулах тухай хууль баталсанд тооцно.

96.6. Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний дийлэнх олонх Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг огцруулах саналыг дэмжээгүй бол уг асуудлаар шийдвэр гарахгүй.

97 дугаар зүйл. Ерөнхий сайдыг томилох асуудлыг хэлэлцэх

97.1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Дөчин дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий сайдыг огцруулсан, эсхүл огцорсонд тооцсон бол шинэ Ерөнхий сайдыг томилох асуудлыг энэ хуулийн 28 дугаар зүйлд заасны дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

98 дугаар зүйл. Ерөнхий сайдыг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх асуудлыг хэлэлцэх

98.1. Ерөнхий сайд эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар бүрэн эрхийн хугацаанаас өмнө чөлөөлөгдөх хүсэлтээ өөрөө

гаргасан бол Төрийн байгуулалтын байнгын хороо уг асуудлыг 7 хоногийн дотор хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргана.

98.2.Нэгдсэн хуралдаан энэ хуулийн 98.1-д заасан хүсэлтийг Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлт гарснаас хойш 7 хоногийн дотор хэлэлцэн ил санал хураалт явуулах бөгөөд чөлөөлөгдөх хүсэлтийг нь хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Ерөнхий сайдыг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх тухай тогтоол баталсанд тооцно.

98.3.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд Ерөнхий сайдаас чөлөөлөгдөх шалтгаан, үндэслэлийн талаар гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

99 дүгээр зүйл.Ерөнхий сайдыг огцруулах асуудлыг хэлэлцэх

99.1.Гишүүд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг Улсын Их Хуралд албан ёсоор тавьсан бол Улсын Их Хурал уг асуудлыг 7 хоногийн дараа хэлэлцэж эхлэн 10 хоногийн дотор шийдвэрлэнэ.

99.2.Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гарган нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна.

99.3.Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож, ил санал хураалт явуулна.

99.4.Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг дэмжсэн бол Ерөнхий сайдыг огцруулах тухай тогтоол баталсанд тооцно. Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг дэмжээгүй бол уг асуудлаар шийдвэр гарахгүй.

99.5.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

99.6.Нам, эвслийн бүлэг санал, дүгнэлт гаргасан бол 5 минутад багтаан нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж болно.

99.7.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд нэгдсэн хуралдаанд үг хэлж болно.

99.8.Ерөнхий сайд Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн, эсхүл Ерөнхий сайдыг огцруулах үндэслэлтэй гэж Цэц дүгнэлт гаргасан бол энэ хуулийн 83, 84 дүгээр зүйлд заасны дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

100 дугаар зүйл.Ерөнхий сайдад тодорхой асуудлаар итгэл хүлээлгэх эсэх асуудлыг хэлэлцэх

100.1.Ерөнхий сайд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин дөрөвдүгээр зүйлд заасны дагуу өөрт нь итгэл хүлээлгэх тогтоолын төслийг оруулсан бол Улсын Их Хурал уг асуудлыг 7 хоногийн дараа хэлэлцэж эхлэн 10 хоногийн дотор шийдвэрлэнэ.

100.2.Холбогдох Байнгын хороо, Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Ерөнхий сайдад итгэл хүлээлгэх тогтоолын төслийг хуралдаанаараа хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

100.3.Энэ хуулийн 100.1-д заасан тогтоолын төслийг Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонхын саналаар баталсан бол Ерөнхий сайдад итгэл үзүүлж, тухайн асуудлыг дэмжсэнд тооцно. Тогтоолын төслийг батлаагүй бол Ерөнхий сайдыг огцорсонд тооцож, энэ тухай тогтоол баталсанд тооцно.

100.4.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

100.5.Нам, эвслийн бүлэг санал, дүгнэлт гаргасан бол 5 минутад багтаан нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж болно.

100.6.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд нэгдсэн хуралдаанд үг хэлж болно.

100.7.Ерөнхий сайдад итгэл үзүүлэх тогтоолыг баталсантай холбогдуулан шаардлагатай бол уг тогтоолд нийцүүлэн зохих хууль, бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөлд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурал энэ хуульд заасан журмаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

101 дүгээр зүйл.Засгийн газрын гишүүнийг чөлөөлөх, огцруулах, томилох талаар Улсын Их Хуралд танилцуулах журам

101.1.Ерөнхий сайд Засгийн газрын гишүүнийг чөлөөлөх, огцруулах, түүнтэй холбогдуулан шинээр томилох асуудлыг Улсын Их Хуралд танилцуулах тухайгаа Улсын Их Хурлын даргад мэдэгдэж товгыг тогтоолгоно.

101.2.Засгийн газрын гишүүнийг чөлөөлөх, огцруулах, томилох асуудлыг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах бөгөөд гишүүд Ерөнхий сайд болон томилогдох этгээдээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

101.3.Энэ хуулийн 101.1-д заасан асуудлаар Улсын Их Хурлаас аливаа шийдвэр гаргахгүй.

102 дугаар зүйл.Цэцийн гишүүнийг томилох асуудлыг хэлэлцэх журам

102.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, Улсын дээд шүүхээс Цэцийн гишүүнээр томилуулахаар нэр дэвшүүлсэн саналыг Хууль зүйн байнгын хороо ажлын 5 өдрийн дотор хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

102.2.Нэгдсэн хуралдаан Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлт гарснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор хуралдаж нэр дэвшүүлсэн байгууллагын танилцуулга, Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож нэр дэвшигч тус бүрээр ил санал хураалт явуулж олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Цэцийн гишүүнээр томилох тухай тогтоол баталсанд тооцно.

102.3.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд нэр дэвшүүлсэн байгууллага болон нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

103 дугаар зүйл.Цэцийн гишүүнийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх, эгүүлэн татах асуудлыг хэлэлцэх

103.1.Цэцийн гишүүн эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаасаа өмнө чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасныг, эсхүл Төрийн албаны тухай хуульд¹² заасан төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэнтэй холбогдуулж гишүүнийг чөлөөлүүлэх саналыг анх илгээсэн байгууллага Улсын Их Хуралд ирүүлсэн бол Хууль зүйн байнгын хороо энэ асуудлыг 7 хоногийн дотор хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

103.2.Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг нэгдсэн хуралдаанаар 7 хоногийн дотор хэлэлцэн ил санал хураалт явуулах бөгөөд чөлөөлөх асуудлыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол Цэцийн гишүүнийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх тухай тогтоол баталсанд тооцно.

103.3.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд Цэцийн гишүүнийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх шалтгаан, үндэслэлийн талаар гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

¹² Төрийн албаны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

103.4.Цэцийн гишүүнийг эгүүлэн татах бол энэ талаар гарсан Цэцийн дүгнэлт, анх нэр дэвшүүлсэн байгууллагын саналыг энэ хуульд заасан журмаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

104 дүгээр зүйл. Улсын дээд шүүхийн шүүгчдийг Улсын Их Хуралд танилцуулах журам

104.1. Улсын дээд шүүхийн шүүгчийн сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн нэр дэвшигчийн танилцуулгыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл Улсын Их Хуралд ирүүлнэ.

104.2. Нэр дэвшигчийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга Хууль зүйн байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд танилцуулна.

104.3. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга болон нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

104.4. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд нэр дэвшигчийн талаар санал хураалт явуулахгүй.

104.5. Нэр дэвшигчийг танилцуулсан талаар Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бичгээр мэдэгдэнэ.

105 дугаар зүйл. Улсын ерөнхий прокурор, түүний орлогчийг томилох саналыг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөх

105.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын ерөнхий прокурор, түүний орлогч нарыг томилохын өмнө зөвшилцөхөөр Улсын Их Хуралд саналаа ирүүлнэ.

105.2. Хууль зүйн байнгын хороо нэр дэвшигчийг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

105.3. Нэгдсэн хуралдаан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн ил санал хураалт явуулж, дүнг Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бичгээр мэдэгдэнэ.

105.4. Нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх тухайн нэр дэвшигчийг дэмжээгүй бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгч өөр хүнийг нэр дэвшүүлэхээр санал болгоно.

105.5.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулж, түүнчлэн нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

106 дугаар зүйл.Гадаад улсад суух бүрэн эрхт төлөөлөгчийн газрын тэргүүнийг томилох, эгүүлэн татах саналыг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөх

106.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч гадаад улсад суух элчин сайд, бүрэн эрхт төлөөлөгчийн газрын тэргүүнийг томилох, эгүүлэн татах саналыг Улсын Их Хуралд зөвшилцөхөөр өргөн мэдүүлсэн бол Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо 7 хоногийн дотор хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

106.2.Нэгдсэн хуралдаан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож, ил санал хураалт явуулж, дүнг Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бичгээр мэдэгдэнэ.

106.3.Нэр дэвшигч нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын дэмжлэг авч чадаагүй бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгч өөр хүний нэрийг дэвшүүлж болно.

106.4.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан, түүнчлэн нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

107 дугаар зүйл.Зэвсэгт хүчний жанжин штабын даргыг томилох саналыг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөх

107.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Зэвсэгт хүчний жанжин штабын даргыг томилох саналыг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөхөөр өргөн мэдүүлсэн бол Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо 7 хоногийн дотор урьдчилан хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

107.2.Нэгдсэн хуралдаан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсон ил санал хураалт явуулж, дүнг Улсын Их Хурлын дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бичгээр мэдэгдэнэ.

107.3.Нэр дэвшигч нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын дэмжлэг авч чадаагүй бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгч өөр хүний нэрийг дэвшүүлнэ.

107.4.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан, түүнчлэн нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

108 дугаар зүйл. Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтныг томилох, чөлөөлөх асуудлыг хэлэлцэх журам

108.1. Хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон албан тушаалтан Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтныг томилох, чөлөөлөх санал гаргасан бол холбогдох Байнгын хороо 7 хоногийн дотор хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана.

108.2. Нэгдсэн хуралдаан эрх бүхий албан тушаалтны санал, холбогдох Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг сонсож ил санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх томилох, чөлөөлөх саналыг дэмжсэн бол энэ тухай тогтоол баталсанд тооцно.

108.3. Томилогдох нэр дэвшигч хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын дэмжлэг авч чадаагүй бол эрх бүхий албан тушаалтан өөр хүнийг нэр дэвшүүлэхээр санал болгох бөгөөд чөлөөлөх саналыг дэмжээгүй бол уг саналыг дахин оруулж болно.

108.4. Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд эрх бүхий албан тушаалтны санал, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан, түүнчлэн нэр дэвшигчээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

108.5. Хуульд заасны дагуу албан тушаалд томилуулах саналыг Улсын Их Хурал, Байнгын хороо, Улсын Их Хурлын дарга гаргах, нэр дэвшүүлэх бол холбогдох хуульд заасан журам, шаардлага, шалгуурыг үндэслэнэ.

108.6. Байнгын хороо хуульд заасны дагуу албан тушаалд томилуулахаар нэр дэвшүүлэхдээ гишүүдээс санал болгосон нэр дэвшигч нэг бүрээр санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар нэр дэвшүүлэхийг дэмжсэнд тооцно.

**АРВАННЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ЕРӨНХИЙ САЙДЫН МЭДЭЭЛЭЛ, ГИШҮҮНИЙ АСУУЛГА,
АСУУЛТЫН ХАРИУГ СОНСОХ**

109 дүгээр зүйл. Ерөнхий сайд нэгдсэн хуралдаанд мэдээлэл хийх

109.1. Хууль тогтоомж, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, тухайн жилийн төсөв, жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт, улс орны эдийн засаг, нийгэм, санхүүгийн төлөв байдал болон цаг үеийн тулгамдсан бусад асуудлаар Ерөнхий сайд сар бүрийн 1 болон 3 дахь долоо хоногийн Баасан

гарагийн үдээс хойших нэгдсэн хуралдаанд тогтмол мэдээлэл хийж, Улсын Их Хурал дахь цөөнхийн гишүүдээс амаар тавьсан асуултад хариулна.

109.2.Ерөнхий сайдын мэдээллийг нэгдсэн хуралдаанаар сонсохоос 7 хоногийн өмнө Улсын Их Хурал дахь цөөнхийн гишүүдэд бичгээр ирүүлнэ.

109.3.Ерөнхий сайдын мэдээллийг Байнгын хороодын хуралдаанаар урьдчилан хэлэлцэхгүй.

109.4.Ерөнхий сайд энэ хуулийн 109.1-д заасан мэдээллийг хийхдээ холбогдох Засгийн газрын гишүүдээ байлцуулна.

109.5.Нэгдсэн хуралдаанд Ерөнхий сайд 25 минутад багтаан мэдээлэл хийх бөгөөд Ерөнхий сайдын мэдээлэлтэй холбогдуулан цөөнхийн төлөөлөл 25 минутад багтаан үг хэлнэ.

109.6.Энэ хуулийн 109.5-д заасны дагуу Ерөнхий сайд мэдээлэл хийж, цөөнхийн төлөөлөл үг хэлсний дараа цөөнхийн төлөөлөл тус бүр 5 минутад багтаан Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдээс асуулт асууж, үг хэлж болно.

109.7.Энэ хуулийн 109.6-д заасан асуулт, хариулт, үг хэлэх ажиллагааг 1 цаг 30 минутад багтаан зохион байгуулна.

109.8.Ерөнхий сайдыг тодорхой сэдвээр мэдээлэл хийх шаардлагагүй гэж үзвэл мэдээллийн цагт энэ хуулийн 109.1-д заасан сэдвийн хүрээнд гишүүдийн тавьсан асуултад шууд хариулт өгөх ажлыг зохион байгуулж болно.

109.9.Цаг үеийн шинжтэй тулгамдсан асуудлаар Ерөнхий сайд мэдээлэл хийх шаардлагатай бол энэ хуулийн 109.1-д зааснаас өөр өдөр хийж болно.

110 дугаар зүйл.Гишүүний асуулгын хариуг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх

110.1.Гишүүн асуулгын хариуг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх саналаа Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлсэн бол уг асуулгын хариуг дараах журмаар хэлэлцэнэ:

110.1.1.Улсын Их Хурлын дарга нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх тов, дарааллыг Зөвлөлийн саналыг харгалзан тогтоох;

110.1.2.асуулгын хариултыг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхэд тухайн асуудлыг хариуцан хэлэлцүүлэх Засгийн газрын гишүүнийг Ерөнхий сайд Улсын Их Хурлын даргад урьдчилан мэдэгдэх;

110.1.3.нэгдсэн хуралдаанд асуулгад хариулах хугацаа 5 минутаас илүүгүй, гишүүд асуулгын хариутай холбогдуулж асуулт асуух хугацаа 3 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авах, түүнд хариулах хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх;

110.1.4.асуулгад хариулт өгсний дараа асуулга тавьсан гишүүн 1 удаа 5 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлэх.

110.2.Асуулгын хариуг ээлжит чуулганы үеэр сар бүрийн 2, 4 дэх долоо хоногийн Баасан гарагийн үдээс хойших нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх бөгөөд шаардлагатай бол Баасан гарагийн үдээс өмнөх хуралдаанд хэлэлцэж болно.

110.3.Гишүүний тавьсан асуулгын хариуг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх үед ижил сэдвийн хүрээнд тавигдсан бусад асуулгын хариуг нэгтгэн хэлэлцүүлж болно.

110.4.Нэгдсэн хуралдаан асуулгын хариуг хэлэлцээд Улсын Их Хурлаас тодорхой шийдвэр гаргах шаардлагатай гэж үзвэл холбогдох Байнгын хороонд энэ талаар чиглэл өгнө.

110.5.Холбогдох Байнгын хороо энэ хуулийн 110.4-т зааснаар нэгдсэн хуралдаанаас өгсөн чиглэлийн дагуу хууль, тогтоолын төсөл боловсруулж, санал, дүгнэлтээ нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

111 дүгээр зүйл.Гишүүний асуултын хариуг хэлэлцэх

111.1.Гишүүн асуултын хариуг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэх саналаа Байнгын хорооны даргад бичгээр ирүүлсэн бол уг асуултын хариуг дараах журмаар хэлэлцэнэ:

111.1.1.Байнгын хорооны дарга асуултын хариуг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх товыг гишүүний саналыг харгалзан Зөвлөлд танилцуулж шийдвэрлэх;

111.1.2.Байнгын хорооны хуралдаанд асуултын хариуг холбогдох албан тушаалтан 3 минутаас илүүгүй хугацаанд танилцуулах бөгөөд гишүүд 3 минутаас илүүгүй хугацаанд асуулт асуух;

111.1.3.холбогдох албан тушаалтан асуултад хариулсны дараа асуулт тавьсан гишүүн 5 минутаас илүүгүй хугацаанд үг хэлэх, тавьсан асуулттайгаа холбоотой өөр асуулт асуух.

111.2.Гишүүний асуултын хариуг хэлэлцэх ажиллагааг олон нийтэд мэдээлнэ.

**АРВАНХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ЗАСГИЙН ГАЗАР, ХОЛБОГДОХ БУСАД БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН,
МЭДЭЭЛЭЛ, ИЛТГЭЛИЙГ СОНСОХ, ХЭЛЭЛЦЭХ**

**112 дугаар зүйл.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн
хэрэгжилт, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний
биелэлтийг хэлэлцэх**

112.1.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт болон Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийг хуульд заасан хугацаанд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

112.2.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт болон Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийг Улсын Их Хурал дараа оны жилийн төлөвлөгөөг хэлэлцэж эхлэхээс өмнө хэлэлцсэн байна.

112.3.Засгийн газар Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийг зорилт, арга хэмжээ тус бүрээр гаргаж ирүүлнэ.

112.4.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийг Эдийн засгийн байнгын хороо хэлэлцэн санал, дүгнэлт гаргаж, шаардлагатай бол тогтоолын төсөл боловсруулан нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

112.5.Нам, эвслийн бүлэг, Байнгын хороод эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийг хуралдаанаараа хэлэлцсэн бол санал, дүгнэлтээ холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

112.6.Нэгдсэн хуралдаан Ерөнхий сайдын илтгэл, нам, эвслийн бүлэг, Байнгын хороодын санал, дүгнэлтийг сонсох ба энэ зүйлд заасан хөтөлбөр, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тухай тогтоол батална.

112.7.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд болон холбогдох бусад албан тушаалтнаас, түүнчлэн Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

**113 дугаар зүйл.Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан
тайлагнадаг байгууллагын үйл ажиллагааны
тайланг хэлэлцэх**

113.1.Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллага үйл ажиллагааныхаа тайланг хуульд тусгайлан зааснаас

бусад тохиолдолд дараа оны нэгдүгээр улиралд багтаан Улсын Их Хуралд ирүүлнэ.

113.2.Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг дараах байгууллагын үйл ажиллагааны тайланг Байнгын хороо доор дурдсан харьяаллаар хэлэлцэнэ:

113.2.1.Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагааны тайланг Төсвийн байнгын хороо;

113.2.2.Монголбанкны тайланг Эдийн засгийн байнгын хороо;

113.2.3.Төрийн албаны зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо;

113.2.4.Үндэсний статистикийн хорооны үйл ажиллагааны тайланг Эдийн засгийн байнгын хороо;

113.2.5.Санхүүгийн зохицуулах хорооны үйл ажиллагааны тайланг Эдийн засгийн байнгын хороо;

113.2.6.Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг Нийгмийн бодлогын байнгын хороо;

113.2.7.Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг Нийгмийн бодлогын байнгын хороо.

113.3.Байнгын хорооны хуралдаанд үйл ажиллагааныхаа тайланг тухайн байгууллагын дарга танилцуулна.

113.4.Байнгын хороо шаардлагатай гэж үзвэл тайланг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх санал, дүгнэлт гаргаж болно.

113.5.Байнгын хороо энэ хуулийн 113.2-т заасны дагуу холбогдох байгууллагын тайланг хэлэлцэн тухайн байгууллагын үйл ажиллагааг дүгнэж, шаардлагатай гэж үзвэл холбогдох албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал гаргах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах ажлыг эрчимжүүлэх чиглэл өгөх тухай тогтоол баталж болно.

113.6.Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд гишүүд асуулт асууж, үг хэлж болно.

114 дүгээр зүйл.Хуулиар тусгайлан заасан мэдээлэл, тайлан, илтгэл, танилцуулга сонсох, хэлэлцэх

114.1.Улсын Их Хурлаар хэлэлцэхээр хуульд тусгайлан заасан мэдээлэл, тайлан, илтгэл, танилцуулгыг эрх бүхий байгууллага хуульд заасан хугацаанд Улсын Их Хуралд ирүүлнэ.

114.2.Дараах мэдээлэл, тайлан, илтгэл, танилцуулгыг Байнгын хороо доор дурдсан харьяаллаар хэлэлцэнэ:

114.2.1.төрийн мөнгөний бодлого, холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, мөнгө, зээлийн байдлын талаарх Монголбанкны танилцуулгыг Эдийн засгийн байнгын хороонд улирал тутам;

114.2.2.эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны тайланг Хууль зүйн байнгын хороонд жил бүрийн эхний улиралд;

114.2.3.гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийн талаарх Засгийн газрын тайланг Хууль зүйн болон Нийгмийн бодлогын байнгын хороод жил бүр;

114.2.4.жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүнгийн талаарх Засгийн газрын тайланг Нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2 жил тутам;

114.2.5.төрийн албан дахь жендэрийн эрх тэгш байдлын төлөв байдал, жендэрийн ялгаварлан гадуурхалт, бэлгийн дарамтаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авсан арга хэмжээний явц, үр дүнгийн талаарх Төрийн албаны зөвлөлийн тайланг Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 2 жил тутам;

114.2.6.Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцын хэрэгжилтийн талаарх Монгол Улсын ээлжит тайланг Нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2 жил тутам;

114.2.7.төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитын тайлангийн дүгнэлт, зөвлөмж, түүний биелэлтийн талаарх танилцуулгыг Төсвийн байнгын хороонд;

114.2.8.хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээ, үнэлгээний дүнг холбогдох Байнгын хороо жилд 1 удаа;

114.2.9.эрүүгийн болон зөрчлийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаарх Улсын ерөнхий прокурорын мэдээллийг Улсын Их Хуралд жилд 1-ээс доошгүй удаа;

114.2.10.авлигатай тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, авлигын ерөнхий нөхцөл байдлын талаарх Авлигатай тэмцэх газрын мэдээллийг Улсын Их Хуралд жил бүр;

114.2.11.жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн төлөв байдал, жендэрийн ялгаварлан гадуурхалттай холбоотой гомдлын хянан шийдвэрлэлтийн талаарх Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын илтгэлийг Нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2 жил тутам;

114.2.12.Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын илтгэлийг Хууль зүйн байнгын хороо болон холбогдох бусад Байнгын хороо хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд.

114.3.Энэ хуулийн 114.2-т заасан асуудлыг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэхэд эрх бүхий байгууллагын дарга танилцуулга хийнэ.

114.4.Байнгын хороо энэ хуулийн 114.2-т заасан асуудлыг хэлэлцээд шаардлагатай гэж үзвэл санал, дүгнэлт гаргах, мөн нэгдсэн хуралдаанд оруулж болно. Тухайн асуудлаар Улсын Их Хурал шийдвэр гаргахаар хуульд тусгайлан заасан бол Байнгын хороо тогтоолын төслийг санал, дүгнэлтийн хамт нэгдсэн хуралдаанд оруулна.

114.5.Нэгдсэн хуралдаанаар Байнгын хорооны санал, дүгнэлт, тогтоолын төслийг хэлэлцэн тогтоол батална.

114.6.Гишүүн Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанд танилцуулга, илтгэл, мэдээлэл, тайлан, Байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно.

115 дугаар зүйл.Байнгын хорооны хуралдаанаар мэдээлэл сонсох

115.1.Хуульд заасны дагуу, эсхүл Байнгын хороо өөрийн санаачилгаар Засгийн газрын гишүүд, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын болон бусад байгууллагын мэдээллийг хуралдаанаараа хэлэлцэж болно.

115.2.Гишүүн Байнгын хорооны хуралдаанаар энэ хуулийн 115.1-д заасан мэдээллийг хэлэлцэхэд асуулт асууж, үг хэлж болно.

115.3.Байнгын хороо энэ хуулийн 115.1-д заасан мэдээллийг хэлэлцээд, шаардлагатай гэж үзвэл хууль тогтоомж, Улсын Их Хурлаас

баталсан бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангуулах чиглэлээр тогтоол гаргаж болно.

АРВАНГУРАВДУГААР БҮЛЭГ НИЙТИЙН СОНСГОЛ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ЖУРАМ

116 дугаар зүйл. Нийтийн сонсгол

116.1. Нийтийн сонсголын тухай хуульд¹³ заасан Улсын Их Хурлаас зохион байгуулах хууль тогтоомжийн төслийн, ерөнхий хяналтын, томилгооны сонсголыг холбогдох Байнгын, дэд, түр хороо, төсвийн хяналтын сонсголыг Төсвийн байнгын хороо зохион байгуулна.

116.2. Нийтийн сонсголыг нэгдсэн болон тухайн Байнгын, дэд, түр хорооны хуралдаантай давхардуулахгүйгээр зохион байгуулах бөгөөд Улсын Их Хурлын чуулганы чөлөө цагт зохион байгуулж болно.

116.3. Нийтийн сонсгол зохион байгуулах хүсэлтийг бичгээр гаргах бөгөөд түүнд сонсгол зохион байгуулах үндэслэл, шаардлагыг тодорхой заасан байх ба сэдэв, зорилго, товын талаарх саналаа тусгаж болно.

116.4. Иргэн, хуулийн этгээдээс хууль тогтоомжийн төслийн, ерөнхий хяналтын болон төсвийн хяналтын сонсгол зохион байгуулах хүсэлтийг Улсын Их Хуралд ирүүлсэн бол холбогдох Байнгын, дэд, түр хороо Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 7.1, 8.4-т заасан шаардлагыг хангаж байгаа эсэх, тухайн асуудлаар нийтийн сонсгол явуулах эсэхийг хуралдаанаараа хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Хэрэв нийтийн сонсгол зохион байгуулах шаардлагагүй гэж үзсэн бол үндэслэл бүхий хариуг хүсэлт гаргасан иргэн, хуулийн этгээдэд ажлын 3 өдрийн дотор бичгээр өгнө.

116.5. Хууль тогтоомжийн төслийн сонсгол зохион байгуулахыг Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 7.2-т зааснаар холбогдох Байнгын хорооны нийт гишүүний гуравны нэгээс доошгүйн саналаар шийдвэрлэнэ.

117 дугаар зүйл. Нийтийн сонсголын бэлтгэл хангах

117.1. Холбогдох Байнгын, дэд, түр хорооноос нийтийн сонсголын товыг тогтоосон бол товлосон өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Улсын Их Хурлын цахим хуудсаар сонсгол явуулах сэдэв, он, сар, өдөр, цаг, байр, ажиглагчаар оролцох хүний тоо, оролцогчдыг хэрхэн бүртгэх, бүртгэл дуусах хугацааг нийтэд зарлаж мэдээлнэ.

¹³ Нийтийн сонсголын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2015 оны 29 дугаарт нийтлэгдсэн.

117.2.Нийтийн сонсголын товыг хойшлуулах шаардлагатай бол Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 20.4-т зааснаар дахин зарлана.

117.3.Тодорхой асуудлаар санал хэлэх, тайлбар, дүгнэлт гаргах төрийн байгууллага, албан тушаалтан, иргэн, хуулийн этгээд, шинжээч, ажиглагч /цаашид “оролцогч” гэх/ нар нийтийн сонсгол болохоос ажлын 5-аас доошгүй өдрийн өмнө Байнгын болон дэд, түр хороонд бүртгүүлэх ба бүртгэл дуусмагц тэдний нэрсийг жагсаалтаар гарган Улсын Их Хурлын цахим хуудсанд байрлуулна.

117.4.Оролцогч санал, тайлбар, мэдээллээ нийтийн сонсгол болохоос ажлын 3-аас доошгүй өдрийн өмнө бичгээр өгнө.

117.5.Төсвийн хяналтын сонсгол зохион байгуулах хугацааг товлон зарламагц тухайн асуудлаар дүгнэлт гаргуулахаар төрийн аудитын байгууллагад холбогдох баримт бичгийг хүргүүлэх бөгөөд төрийн аудитын байгууллага гаргасан дүгнэлтээ нийтийн сонсгол болохоос ажлын 3-аас доошгүй өдрийн өмнө ирүүлнэ.

117.6.Томилгооны сонсголд тухайн албан тушаалтныг нэр дэвшүүлсэн, санал болгосон этгээд, нэр дэвшигчийг заавал оролцуулна.

117.7.Нийтийн сонсголын зохион байгуулалтын асуудлыг Тамгын газар хариуцна.

118 дугаар зүйл.Нийтийн сонсголд ажиглагчийг оролцуулах

118.1.Холбогдох Байнгын болон дэд, түр хорооны хуралдаанаар нийтийн сонсголд ажиглагчаар оролцох хүний тоог урьдчилан тогтооно.

118.2.Нийтийн сонсголд ажиглагчаар оролцох иргэн, хуулийн этгээд Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 22.1-д заасан шаардлагыг хангасан хүсэлтийг бичгээр ирүүлэх бөгөөд тогтоосон хугацаанд бүртгүүлсэн байна.

118.3.Ажиглагч нь нийтийн сонсголын үед асуулт асуух, үг хэлэх эрх эдлэхгүй.

119 дүгээр зүйл.Нийтийн сонсгол даргалагчийг томилох

119.1.Холбогдох Байнгын болон дэд, түр хорооны хуралдаанаар нийтийн сонсгол даргалагч /цаашид “сонсгол даргалагч” гэх/-ийг томилно.

119.2.Нийтийн сонсголыг зохион байгуулах ажлын хэсгийг Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулж болно.

120 дугаар зүйл.Нийтийн сонсгол зохион байгуулах журам

120.1.Нийтийн сонсголыг дараах журмаар зохион байгуулна:

120.1.1.сонсгол даргалагч нийтийн сонсголын зорилго, оролцогчдын ирц, дэгийг танилцуулах;

120.1.2.сонсгол даргалагч оролцогчийн санал хэлэх, тайлбар, дүгнэлт гаргах, асуулт асуух дарааллыг тогтоох;

120.1.3.нийтийн сонсголд дуудаж ирүүлсэн албан тушаалтан нь тухайн сэдвээр мэдээлэл өгөх эрх бүхий албан тушаалтан мөн эсэх талаар тодруулга авах;

120.1.4.оролцогчийн санал, дүгнэлт, тайлбар, мэдээллээ танилцуулах хугацаа 10 минутаас илүүгүй байх;

120.1.5.гишүүн санал, тайлбар, мэдээлэлтэй холбогдуулан оролцогчоос асуулт асуух хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх;

120.1.6.оролцогч нь гишүүний асуултад хариулах хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт хариулт өгөх хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх.

120.2.Оролцогч нь нийтийн сонсголын үеэр сонсгол даргалагч, гишүүн, бусад оролцогчоос асуулт асуухгүй.

120.3.Оролцогч нь Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээх бөгөөд санал хэлэх, тайлбар, дүгнэлт гаргах, асуултад хариулахдаа бүдүүлэг үг хэллэг хэрэглэх, бусдыг доромжлох, нэр төрийг нь гутаах, басамжлах, яриаг нь таслах, бусдын өмнөөс нь үг хэлэх, хүч хэрэглэх зэрэг үйлдэл гаргахыг хориглоно.

120.4.Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 20.5-д зааснаар албан тушаалтан хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр сонсголд ирээгүй нь сонсголыг хойшлуулах үндэслэл болохгүй.

120.5.Сонсгол даргалагч нь Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 17.1-д заасан эрх, үүргээс гадна дараах эрхтэй:

120.5.1.сонсголын дэгийг зөрчсөн, энэ хуулийн 120.3-т заасан үйлдэл гаргасан оролцогчийн үг хэлэх эрхийг сануулахгүйгээр хасах;

120.5.2.сонсголын тогтсон сэдвээс өөр сэдвийг хөндсөн тохиолдолд сануулга өгөх;

120.5.3.сонсголын үйл ажиллагаанд саад учруулсан этгээдийг танхимаас гаргах.

120.6.Сонсгол даргалагч нийтийн сонсголоор хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан бичгээр ирүүлсэн санал, хүсэлт, мэдээллийг уншиж танилцуулан сонсголын тэмдэглэлд тусгуулж болно.

120.7.Нийтийн сонсголыг зохион байгуулах ажлын хэсгийг Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулж болно.

121 дүгээр зүйл.Нийтийн сонсголыг хаалттай явуулах

121.1.Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 6.3-т заасан хувь хүн, байгууллага, төрийн нууцад хамаарах болон үндэсний аюулгүй байдалтай холбоотой асуудлаар зохион байгуулах нийтийн сонсголыг хаалттай явуулна.

121.2.Хаалттай сонсголыг явуулахад энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан нийтлэг журам, хаалттай хуралдааны дэгийг баримтална.

АРВАНДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ БУСАД АСУУДАЛ

122 дугаар зүйл.Чуулганы хуралдааныг нэвтрүүлэх, мэдээлэх журам

122.1.Чуулганы хуралдааныг телевизийн тусгай сувгаар шууд нэвтрүүлэх түүнчлэн телевиз, радиод тусгай цаг гаргаж олон нийтэд сурталчлах, мэдээлэх ажлыг Тамгын газар зохион байгуулна.

122.2.Чуулганы хуралдаан, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааг сурвалжлахтай холбогдсон журмыг Улсын Их Хурлын дарга батална.

123 дугаар зүйл.Чуулганы хуралдааны тэмдэглэл хөтлөх, түүнийг хадгалах журам

123.1.Чуулганы нэгдсэн, Байнгын, дэд, түр хороо, ажлын хэсэг, нам, эвслийн бүлгийн хуралдааны тэмдэглэл /цаашид “хуралдааны тэмдэглэл” гэх/-ийг бичгээр болон цахим мэдээлэл тээгчид нэгэн зэрэг дуу, дүрс бичлэгийн хэрэгсэл ашиглан хадгална.

123.2.Хуралдааны тэмдэглэлд дараах баримт бичгийг хавсарган хадгална:

123.2.1. тухайн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөө, хуралдаанд урилгаар оролцсон болон байлцсан хүмүүсийн нэр, албан тушаал;

123.2.2. хуралдаанаар хэлэлцсэн хууль, тогтоолын төсөл /хувилбарууд/, үзэл баримтлал, танилцуулга, санал, судалгаа бусад баримт бичиг;

123.2.3. хэлэлцэж байгаа асуудлаар гишүүд, ажлын хэсэг, бусад Байнгын, дэд, түр хороо, нам, эвслийн бүлгээс холбогдох Байнгын хороонд бичгээр ирүүлсэн саналын томъёолол, тэдгээрийн үндэслэл, тооцоо, судалгааг тайлбарласан баримт бичиг;

123.2.4. ажлын хэсгээс Байнгын, дэд, түр хороонд, Байнгын, дэд, түр хороо, нам, эвслийн бүлгээс нэгдсэн болон Байнгын хорооны хуралдаанд оруулсан санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол, санал хураалтын дүн;

123.2.5. хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурал, гишүүдэд иргэд, байгууллагаас ирүүлсэн санал;

123.2.6. гишүүн хуралдааны тэмдэглэлд тусгайлан тэмдэглүүлэхээр бичгээр гаргасан санал;

123.2.7. гишүүдийн ирцийн мэдээ.

123.3. Хуралдааны товч тэмдэглэлд дараах мэдээллийг тусгана:

123.3.1. хуралдаан эхэлсэн, завсарласан, дууссан болон асуудлыг хэлэлцэж эхэлсэн, дууссан он, сар, өдөр, цаг, минут;

123.3.2. хэлэлцсэн хууль, тогтоолын төсөл буюу асуудал, түүнийг танилцуулсан албан тушаалтан, хуралдаанд оролцогч, урилгаар байлцсан хүмүүс;

123.3.3. санал хураалтын дүн /тоо, хувиар/, хэрэв нэрээр санал хураасан бол гишүүн бүрийн нэр, өгсөн санал;

123.3.4. хуралдааны ирцийн мэдээ /тоо, хувиар/, хуралдаанд ирээгүй гишүүний нэр, шалтгаан /томилолттой байсан, хоцорч ирсэн, чөлөө авсан, өвчтэй байсан, тасалсан/;

123.3.5. гишүүний тусгайлан тэмдэглүүлэхээр хэлсэн үг;

123.3.6. сонгогч болон бусад этгээдийг Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаатай танилцуулсан тухай;

123.3.7.дуу болон дүрсний бичлэгт тусгагдах боломжгүй, хуралдааны явцад болсон үйл явдлыг дэс дарааллын дагуу нэг бүрчлэн товч тэмдэглэлд буулгах.

123.4.Гишүүний хэлсэн үгийг хуралдааны тэмдэглэлд тодорхой тусгах бөгөөд тусгайлан тэмдэглүүлэхээр хэлсэн үгийг тухайн гишүүнээр хянуулж гарын үсэг зуруулна.

123.5.Гишүүн хуралдааны тэмдэглэлтэй аливаа хязгаарлалтгүйгээр танилцах эрхтэй бөгөөд төрийн нууцад хамрагдсан хуралдааны тэмдэглэлтэй танилцсан бол нууцыг задруулахгүй байх арга хэмжээг авна.

123.6.Хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлсэн болон нэгдсэн хуралдааны анхны, эцсийн хэлэлцүүлгийн дүнг тусгасан хууль, тогтоолын төслийг гарсан шийдвэрийн хамтаар дарааллаар нь байршуулан дугаарлаж, хуралдааны товч тэмдэглэлд хавсаргана.

123.7.Нэгдсэн хуралдааны товч тэмдэглэлтэй Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Байнгын болон дэд, түр хорооны хуралдааны товч тэмдэглэлтэй холбогдох Байнгын болон дэд, түр хорооны дарга, ажлын хэсгийн хуралдааны тэмдэглэлтэй түүний ахлагч тус тус танилцаж гарын үсэг зурна.

123.8.Хуралдаанаар хэлэлцсэн асуудлыг энэ хуульд заасан журмаар эмхэлж архивын нэг нэгж болгон товъёглож, архивын тухай хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу хадгална.

123.9.Хууль тогтоомж, бүлгийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн хуралдааны тэмдэглэлийг энэ хуульд заасан журмын дагуу хөтлөх бөгөөд түүнийг хадгалах, ашиглах, архивын нэгж болгох, архивт шилжүүлэх журмыг бүлэг өөрөө тогтооно.

124 дүгээр зүйл.Хуралдааны тэмдэглэлийг ашиглах, хадгалах журам

124.1.Хуралдааны тэмдэглэл болон дуу, дүрсний бичлэгийг чуулганы мэдээлэл бэлтгэж нийтлэх, хэвлэл мэдээллийн байгууллагад мэдээлэл, лавлагаа өгөх, маргаантай асуудлыг шийдвэрлэх зорилгод ашиглана.

124.2.Хуралдааны тэмдэглэлийг Улсын Их Хурлын албан ёсны цахим хуудсанд байршуулж олон нийт танилцах бололцоог хангана.

124.3.Хуралдааны тэмдэглэл, дуу, дүрсний бичлэгтэй гишүүд, Тамгын газрын ажилтнууд шууд, бусад байгууллагын ажилтан, албан

тушаалтан Ерөнхий нарийн бичгийн даргын зөвшөөрснөөр танилцаж болно.

124.4.Энэ хуулийн 123 дугаар зүйлд заасан хуралдааны тэмдэглэл, дуу, дүрсний бичлэгтэй гишүүд, Тамгын газрын ажилтан 7 хоног хүртэл хугацаагаар танилцаж болох бөгөөд зөвшөөрөлгүйгээр олшруулах, хувилахыг хориглоно.

124.5.Бусад байгууллагын ажилтан энэ хуулийн 123.1-д заасан тэмдэглэл, дуу, дүрсний бичлэгтэй Тамгын газрын архивт танилцана.

124.6.Энэ хуулийн 123 дугаар зүйлд заасан тэмдэглэлийг Тамгын газрын архивт хадгалах бөгөөд түүнийг хадгалах, ашиглах нарийвчилсан журмыг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, архив, албан хэрэг хөтлөлтийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын даргатай хамтран батална.

124.7.Төрийн нууцтай холбоотой асуудал хэлэлцсэн хуралдааны тэмдэглэл, түүнчлэн төрийн нууцад хамаарах баримт бичгийг архивын нэгж болгох, тэдгээрийг ашиглах, хадгалах асуудлыг төрийн нууцын хууль тогтоомж, тэдгээрийн дагуу баталсан дүрэм, журам, зааврын дагуу зохицуулна.

125 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

125.1.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны ээлжит сонгуулиар байгуулагдсан Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хуралдаан эхэлсэн өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2020 оны 05 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2007 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдөр баталсан Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medelel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 9

Индекс: 200003